

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

**Problematika podpory nadaných dětí a mládeže
ve vzdělávacím procesu a zájmovém vzdělávání**

Vedoucí práce: doc. Michal Kaplánek, Th.D.

Autor práce: Bc. Jindřich Řeřábek

Studijní obor: Pedagogika volného času

Forma studia: prezenční

Ročník: VIII

2013

Diplomová práce v nezkrácené podobě

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponenta práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systém na odhalování plagiátů.

25. března 2013

.....

Bc. Jindřich Řeřábek

Děkuji panu doc. Michalu Kaplánkovi, Th.D. za čas, ochodu a trpělivost, kterou věnoval vedení této práce.

Obsah:

Úvod	6
1. Teoretická část	9
2. Definování pojmů	19
2.1. Definice inteligence	19
2.2. Modely inteligence.....	20
2.3. Měření inteligence.....	21
2.4. IQ testy v historickém kontextu	22
3. Nadané děti ve společnosti	25
3.1. Charakteristika nadaných dětí	26
3.2. Typologie nadaných žáků	29
3.2.1. Úspěšný nadaný	30
3.2.2. Náročný nadaný jedinec.....	30
3.2.3. Utajené nadání dítě	30
3.2.4. Nadaný „odpadlík“	30
3.2.5. Nadaný jedinec „dvakrát vyjímečný“ (twice exceptional)	30
3.2.6. Samostatný nadaný jedinec.....	31
3.2.7. Vysoce tvořivé dítě	31
3.3. Typy inteligence podle Howarda Gardnera	31
3.3.1. Jazyková (lingvistická) inteligence.....	32
3.3.2. Logicko-matematická inteligence.....	32
3.3.3. Prostorová inteligence.....	33
3.3.4. Hudební (hudebně-rytmická) inteligence	34
3.3.5. Tělesně pohybová (kinestetická) inteligence	35
3.3.6. Interpersonální a Intrapersonální (metakognitivní) inteligence.....	35
3.4. Legislativa.....	36

3.4.1. Deklarace práv nadaných dětí.....	37
3.5. Akcelerace.....	38
3.6. Nadané dítě s handicapem.....	39
4. Talent nezná hranic.....	40
4.1. Vzdělávání nadaných dětí ve světě (Joan Freeman, Velká Británie).....	42
4.2. Faktory úspěšnosti pro mimoškolní podporu MINT talentů (Dieter Hausmann, Německo; Stanislav Zelenda, Česká republika)	43
4.3. Talent nezná hranic (Monika Lokajíčková, Světlá Zelendová, Matematicko-fyzikální fakulta UK Praha).....	43
5. Praktická část.....	44
5.1. Cíle práce	44
5.2. Úkoly práce	44
5.3. Hypotézy	44
6. Metodika.....	45
6.1. Charakteristika zkoumaného souboru	45
6.2. Organizace výzkumného šetření	45
6.3. Použité metody.....	46
6.4. Rozbor otázek.....	46
7. Výsledky a diskuze	48
Závěr	88

Seznam použitých zdrojů

Seznam příloh:

Přílohy:

Abstrakt

Abstract

Úvod

V této diplomové práci se chci věnovat Problematice podpory nadaných dětí a mládeže ve vzdělávacím procesu a zájmovém vzdělávání. K tomuto tématu mne navedla vlastně náhoda.

Již od mých nejmladších let jsem vykazoval pro některé činnosti větší vlohy, než pro jiné, které byly stimulovány. V průběhu školních let jsem se setkal s mnoha vrstevníky, kteří při hodinách zvládali dělat velkou spoustu aktivit, a přesto přesně věděli, co se probíralo. Jiní zas dokázali nádherně malovat, ale matematika nebo fyzika byl pro ně obrovskou překážkou, kterou zvládli tak tak pokořit. I já jsem si vydobyl například oslovení „Pane matematikáři“ při těchto hodinách, protože se mi jevily všechny příklady jednoduché. Daleko složitější bylo pro mne zvládnout uběhnout jednu míli pod šest minut. Nepřišlo mi to nijak zvláštní, prostě jsme různorodí.

Nad touto různorodostí jsem se začal zamýšlet až v době, kdy jsem byl po autonehodě, bylo víc času a moje mysl se dostala i na toto téma. Další impulz přišel již na vysoké škole, kde toto téma vystalo při přednášce, tak jsem zvědavě nahlédl, co k tomu nabízí místní knihovna a tato problematika mne zaujala.

V této práci jsem se zaměřil na historii a vývoj tohoto fenoménu, pojetí jak se na něj dívali odborníci a jak vyjádřili své definice, vysvětlení, současné legislativní podpora.

V další části se zabývám také otázkami společností, ve které nadaní a talentovaní žijí. Jak je většinová část bere, znají případná úskalí.

V úvodu této diplomové práce s názvem je nutné nastínit pojmy, se kterými se zde bude pracovat a které zde budou často skloňovány. Práce je věnována mládeži s mimořádným nadáním nebo talentem (budeme s oběma ekvivalenty nakládat jako se synonymy). Celá řada autorů je totiž jako synonyma chápe (Dočkal, Mason, Tannenbaum, Ypenburg a další). Označení geniální nemusí vždy přesně odpovídat dané situaci. Co si tedy představit pod pojmem, který zahrnuje slovo genialita? A kdo vlastně rozhoduje o tom, že ten či onen jedinec je geniální? Je objektivní určovat genialitu na základě IQ testů?¹

¹ Srov. MACKINTOSH, N., J. *IQ a inteligence*, s. 13

„Nadaného žáka můžeme chápat v nejšířším slova smyslu jako takového žáka, který má schopnost těžit ze svých předností a kompenzovat své nedostatky. Nadání u žáků může být chápáno jako jejich potenciál k tomu, aby se stali uznávanými osobnostmi nebo významnými tvůrci myšlenek v oblastech činností, které zvyšují morální, fyzický, emocionální, sociální, intelektuální a estetický život lidstva.“²

V průběhu studia na Teologické fakultě jsem se účastnil několika odborných seminářů, které byly zaměřeny na práci s touto cílovou skupinou. Osobně jsem se setkal s Joan Freemanovou, jejíž přínos v oblasti péče o talentované je nesporný. Získal jsem řadu kontaktů v České republice i v zahraničí. V roce 2010 jsem se zúčastnil ve dnech 21. a 22. října mezinárodní konference zabývající se problematikou práce s nadanými dětmi. Název této konference byl Talent nezná hranic / Talent without borders. Zajišťoval ji Národní institut dětí a mládeže s podporou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT). Byla určena všem, kteří se zajímají o problematiku práce s nadanými dětmi a žáky. Stěžejním záměrem konference byla prezentace a výměna odborných zkušeností a výstupů jak z teoretické, tak praktické práce především s kognitivně nadanými dětmi a žáky, přičemž větší důraz byl kladen na praktické výstupy. Konference byla tvořena třemi částmi bloky, resp. dvěma, neboť o první okruh nebyl mezi přihlášenými účastníky takový zájem. Jednotlivé okruhy se nazývaly Využití informačních technologií v práci s nadanými – moderní technologie a práce s talentovanými; prezentace zkušeností s využitím různých prostředí pro on-line vzdělávání nadaných (tento nebyl nakonec realizován). Subjekty pracující s nadanými – přehled konkrétní činnosti subjektů podporovaných státem, které se nějakým způsobem věnují práci s nadanými, např. Ostatní přímo řízené organizace (dále jen OPŘO) a nestátní nezisková organizace (dále NNO), popř. zkušenosti z práce s nadanými přímo na školách. Mezinárodní spolupráce – konkrétní zkušenosti, popř. možnosti zahraniční spolupráce v oblasti péče o nadané. Oficiálním jazykem konference byla angličtina a čeština. Ze zahraničních účastníků mohu jmenovat zástupce z Velké Británie, USA, Slovenska, Slovinska, Německa, Maďarska. Za všechny zúčastněné jmenuji především dr. Kimberley Chandler, ředitelku Centra vzdělávání nadaných na College of William and Mary, či prof. Joan Freemanovou, zřejmě největší evropskou kapacitu zabývající se vzděláváním nadaných, autorku několika desítek publikací na toto téma a spoluzakladatelku Evropské společnosti pro mimořádné nadání ECHA. Více

² Výzkumný ústav pedagogický: *Tvoříme individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka.*, s. 6.

o této konferenci v kapitole 3. Talent nezná hranic. „*Pokud pochopíme, co testy IQ při měření opomíjejí, a také to, co skutečně měří, bude jistě naše mapa inteligence a jejího kolísání již téměř kompletní.*“³

³ Výzkumný ústav pedagogický: *Tvoříme individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka.*, s. 13

1. Teoretická část

Řada lidí se domnívá, že s mimořádně nadanými jedinci není třeba nijak moc pracovat, neboť jsou natolik inteligentní, aby sami věděli, co je pro ně nejlepší. To je názor, který panuje v našem sociokulturním prostředí – učivo jde těmto žákům snadněji, rychleji a není se jim třeba věnovat. Tento názor je však velmi pomýlený.⁴ Nadané děti potřebují ještě mnohem více individuální přístup, než běžná populace jejich vrstevníků. Často si se svým nadáním neví rady a mohou být z toho i nešťastní, stávají se pak třeba třídními šašky, kteří rozhodně nedosahují pozoruhodných výsledků. Každé dítě potřebuje vést a dítě, u kterého byl rozpoznán talent pro něco, potřebuje tuto pomocnou ruku ještě mnohem víc.

„Nadaní žáci se mohou členit do dvou skupin dle svého výkonového zaměření. Někdy jsou rozdělováni jako badatelé a řešitelé, někdy zase jako tvůrčí a produktivní. V obou případech jde o to, že jedni potřebují více času na elaboraci, aby dle vlastních kritérií vytvořili dostatečně hodnotný výstup, druzí se zaměřují na rychlá a správná řešení úkolů. U nadaných žáků typu řešitelů je velmi podstatné, aby občas ve výuce dostali příležitost pracovat tempem rychlejším, než je nastaven pro zbytek třídy. V takovém případě je vhodné, aby měl učitel připravenu zásobárnu náhradních úkolů, které může u rychlíků využít v případě, že skončí se zadaným úkolem dříve než zbytek třídy, či skupiny.“⁵

Je nutné rozlišit dva talenty a to talent rozumový a talent pro sport (této problematice se věnuje Howard Gardner). Domnívám se, že tyto talenty mohou jít někdy i proti sobě – ten, kdo se věnuje intelektuální činnosti, bude možná pokulhávat ve sportovních disciplínách a naopak. Známa je řada špičkových sportovců, kteří nedosáhli ani středního vzdělání a své vlohy, talent či nadání obětovali sportu. Talent bývá definován jako soubor schopností, zpravidla považovaný za vrozený, umožňující dosáhnout v určité oblasti nadprůměrných výkonů. Talent je též označován jako projevené nadání, tj. odhalený úspěšnými výkony, někdy nazýván tvořivé nadání.⁶ Předpokladem školní úspěšnosti jsou různé schopnosti, znalosti a dovednosti. Ty jsou

⁴ Srov. KALHOUS, Z.; OBST, O. *Školní didaktika*.s. 10,

⁵ Výzkumný ústav pedagogický: *Tvoříme individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka*, s. 7.

⁶ Srov. FORTÍKOVÁ, J. *Talent a nadání. Jejich rozvoj ve volném čase*, s. 7

základem pro další rozvoj potřebných kompetencí, i motivace k učení, která umožňuje překonávat dílčí potíže. Školní neúspěch může být zapříčiněn vlivem snížené inteligence, závažného výchovného zanedbání, ale i nerovnoměrného nadání, resp. nedostatečný rozvoj některé z dílčích kompetencí. Práce s nadanými jedinci není však omezena jen na školní prostředí, ale existuje řada mimoškolních aktivit a rozvojových programů, které mohou poskytovat volnočasové možnosti využití pro nadané děti po vyučování v rámci dané školy.

Vzdělávání nadaných žáků, kteří jsou motivováni k vysokým výkonům, je jistě radostí pro každého učitele. Musíme si však uvědomit, že ne každý nadaný žák je ten hodný, pracovitý, empatický a pomáhající jak učiteli, tak i spolužákům. Mnoho nadaných žáků má problémy se svým sebepojetím a zařazením se do sociální skupiny, z čehož mnohdy mohou pramenit problémy odrážející se v celé sféře osobnosti i vzdělávání. Než přejdu k zevrubným charakteristikám nadaných, je nezbytné si alespoň zhruba vymežit termín nadání.⁷

Tato práce si dává za cíl informovat o charakteristických rysech nadaných dětí a mládeže, dále chce nastínit možnosti práce s těmito jedinci, strategie, které fungují v zahraničí a rovněž upozornit na služby, které jsou v České republice talentovaným poskytovány.

„Nadaní žáci by měli dostat prostor setkat se s dětmi obdobných zájmů, zaměření i úrovně vědomostí a schopností. V běžném vzdělávacím prostředí bývají někdy osamělí, protože nedokážou najít vrstevníka se stejnými zájmy nebo schopnostmi. Z těchto důvodů se mohou cítit izolovaní a tíhnout ke starším spolužákům či k dospělým.“⁸

V dřívější době se pojem nadání spojoval zejména s vysokým IQ, což je z dnešního pohledu zcela nedostačující a nevyhovující koncept. Správná a včasná identifikace nadání je základem pro jeho rozvoj. S nadáním úzce souvisí inteligence. Názory na definování pojmu inteligence se velmi liší již od doby, kdy se začala měřit. Odhlédneme-li od definic, které inteligenci chápou jako úspěšnost v IQ testech, většina odborníků ji definuje jako úspěšnost v řešení problémů, bystrost v úsudku a přizpůsobivost novým situacím.

⁷ Srov. ŠIMONÍK, O.; ŠKRABÁNKOVÁ, J.; ŠTÁVA, J. (Eds) *Učitel a nadaný žák*: Sborník referátů z mezinárodního semináře. s. 83 - 104

⁸ Srov. Výzkumný ústav pedagogický: *Tvoříme individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka.*, s. 9.

„Svět potřebuje děti, které jsou chytré a kompetentní a které svou jiskru v průběhu života neztratí. Takové, jejichž potenciální schopnosti by mohly významně pozvednout úroveň kterékoli z oblastí lidské činnosti ve všech koutech světa, pokud ovšem tyto děti dostanou šanci svůj potenciál rozvinout. Nadané může být stejně tak vaše jako moje dítě, ať už jsme bohatí nebo chudí, bez ohledu na naši víru a místo, kde žijeme. Přinejmenším jedno z deseti dětí – miliony na celém světě – se narodí dost chytré na to, aby se z něj mohl stát člověk.“⁹

Nadání je nejčastěji definováno jako soubor schopností, které umožňují jedinci dosahovat výkonů nad rámec běžného průměru populace, uvádí se, že těchto jedinců je v populaci od 3 do 10%. Přesněji řečeno 10 % jedinců v populaci je možno označit za nadané. Dále se hovoří o 2 – 3 % tzv. mimořádně nadaných. Jak však poukazuje psychologka Joan Freemanová, která se problematikou nadaných a talentovaných dlouhodobě zabývá, pokud by se všem dětem na školách věnovala cílená pozornost na vyhledávání možného nadání, může se výskyt jedinců v populaci zvýšit až na 20 %¹⁰.

Profesor Abraham J. Tannenbaum definuje nadání u dětí jako potenciál k tomu, aby se staly uznávanými umělci nebo významnými producenty myšlenek v oblastech činností, které zvyšují morální, fyzický, emocionální, sociální, intelektuální a estetický život lidstva.“ Uvažuje přitom, že rozvinutý talent existuje pouze u dospělých¹¹. Stanovuje pět psychologických a sociálních vazeb, které se podílejí na možnostech naplnění tohoto příslibu.

- nadprůměrnou obecnou inteligenci (superior general intelligence),
- výjimečné speciální schopnosti (exceptional special aptitudes),
- neintelektové facilitátory (nonintellective facilitators),
- vlivy prostředí (environmental influences),
- náhoda, štěstí (chance or luck).

Úspěch je závislý na kombinaci všech těchto pěti faktorů, neúspěch může být způsoben selháním jednoho jediného z těchto faktorů. Takto pojatý model pak

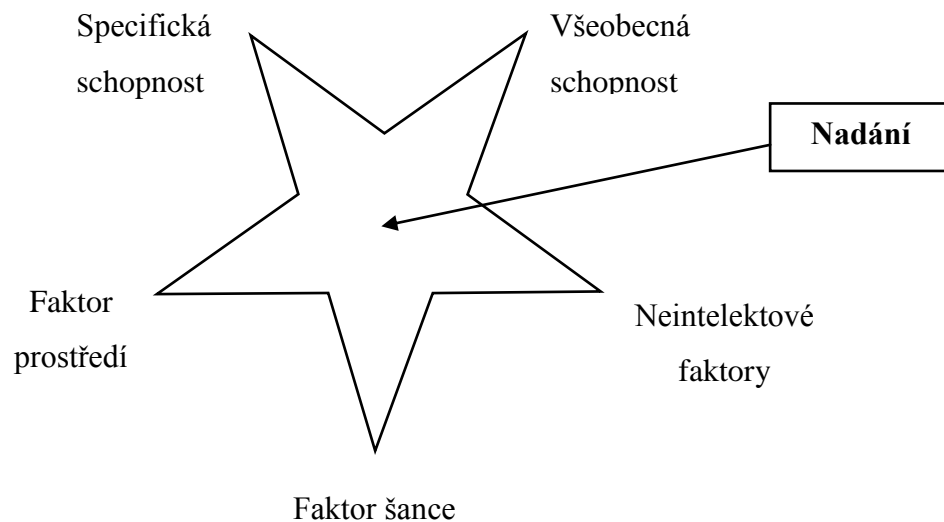
⁹Srov. *Vedení mateřské školy* 2002 Raabe, Praha 2002, s. 1-25.

¹⁰Srov. FREEMAN, J. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné na WWW:<<http://www.joanfreeman.com>>

¹¹Srov. Tannenbaum, A.J., (1983), *Gifted children: Psychological and educational perspectives*. New York, MacMillan, s. 86.

umožňuje skutečně postihnout podstatu talentu a nadání. Obrázek č. 1 toto schéma znázorňuje.

obrázek č. 1: Psychosociální model A. J. Tannenbauma

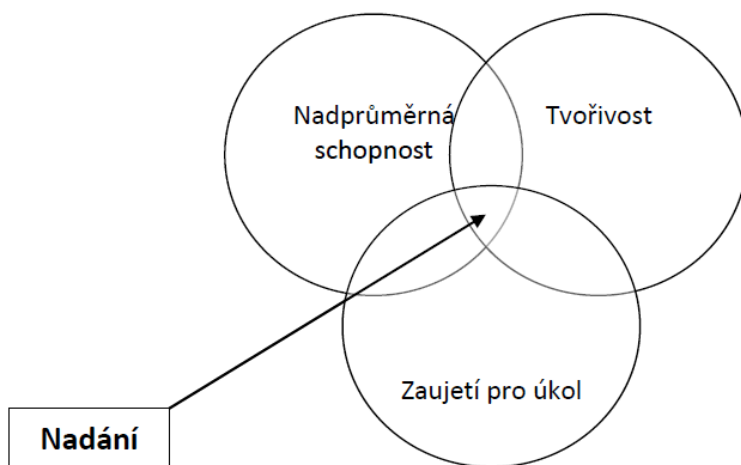
S tříkruhovou koncepcí nadání přichází americký psycholog Joseph S. Renzulli, podle něhož mají lidé, uznávaní za své výrazné výkony, poměrně dobře definovatelnou sadu tří vzájemně se prolínajících shluků, přičemž nadání je tvořeno interakcí mezi těmito shluky:

- nadprůměrná schopnost (above average ability)
- angažovanost v úkolu (task commitment),
- tvořivost (creativity).

Nadané a talentované děti jsou ty, které mají nebo jsou schopny rozvinout tuto sadu schopností a použít je v jakékoliv společensky hodnotné oblasti. Děti, které manifestují nebo jsou schopny vyvinout interakci mezi těmito třemi shluky, vyžadují velkou šíři vzdělávacích příležitostí a služeb, které nejsou běžně poskytovány v normálních programech¹².

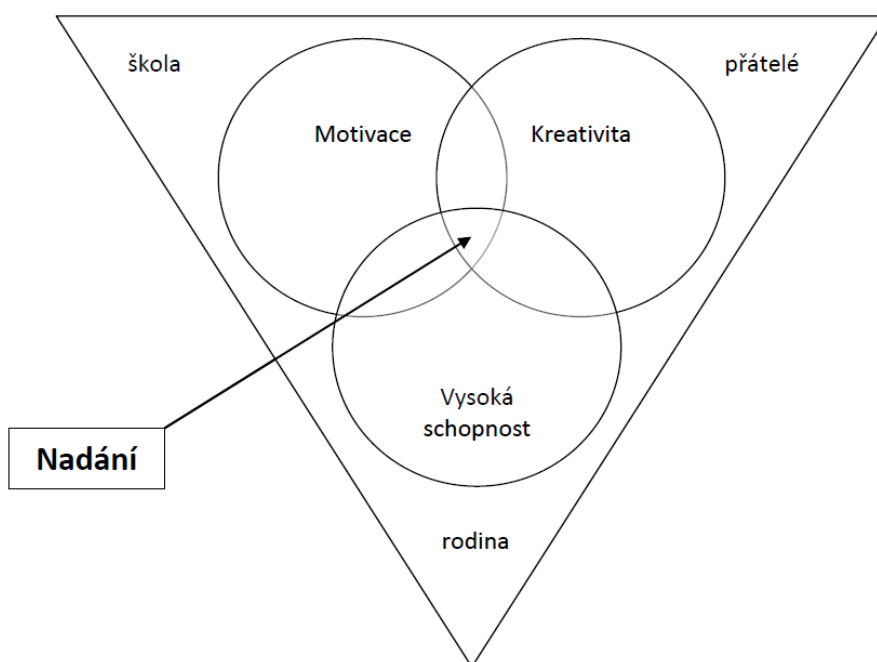
¹² Srov. RENZULLI, J.S., The three-ring conception of giftedness: a developmental model for creative productivity. In: STERNBERG, R.J., DAVIDSON, J.E. *conceptions of giftedness*.

Obrázek č 2: Renzulliho „model 3 kruhů“

Modifikací tohoto modelu je pak Mönksův triadický model, který přichází s triádou osobnostních faktorů a triádou faktorů prostředí.

obrázek č. 3: Mönksův „vícefaktorový model nadání“

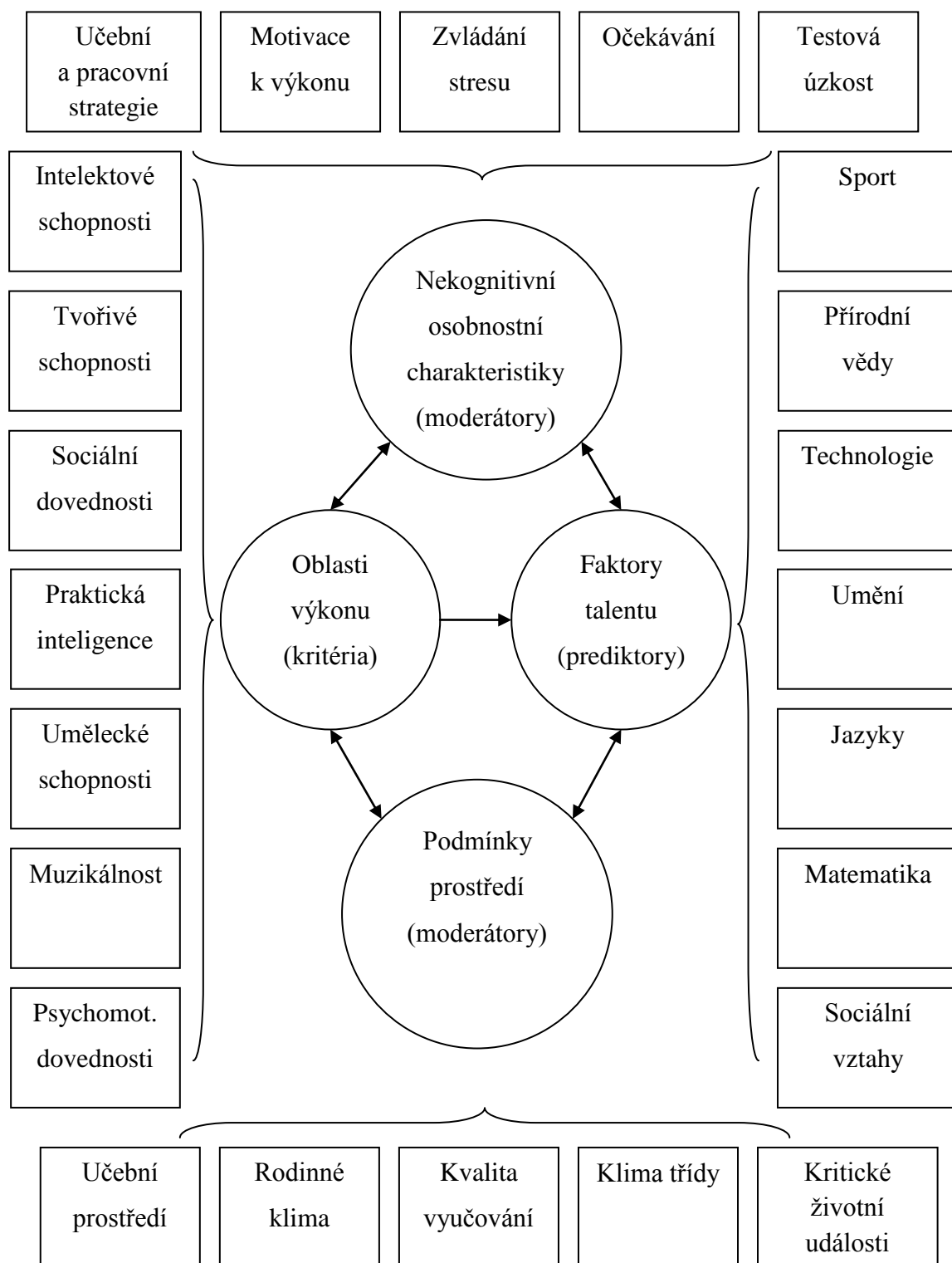

Příklad multidimenzionálního modelu nadání (viz obr. č. 4) V této velmi podrobné koncepci jsou shrnuty některá základní myšlenky předchozích modelů. Tzv. prediktory zde zastupují vlohy jedince, které jsou dále rozvíjeny pomocí tzv. moderátorů. Moderátory mohou vycházet z charakteristiky jedince, nebo z vnějšího prostředí. Příznivé spolupůsobení všech faktorů přispívá k projevení určitého talentu.

Z přehledů modelů a koncepcí nadání vidíme, že modernější formulace pojmu se neomezuje pouze na složku intelektovou či jinou specifickou rozumovou schopnost. Všímají si také složek neintelektových a sociálních. I když jsou intelektové faktory výchozí momentem nadání, samy o sobě nestačí k projevení talentu. Toho jsou důkazem někteří velmi inteligentní jedinci, kteří se v životě střetli s problémy, které jim zamezily rozvoj jejich talentované osobnosti. Zejména retrospektivními studii bylo zjištěno, že nadání je výsledkem harmonického spolupůsobení faktorů nejen intelektových, ale i emocionálních (např. motivace, sebepojetí) a sociálních (podpora ze strany rodiny, školy a přátel). O přisun pozornosti od složky čistě intelektové ke komplexnímu obrazu osobnosti dítěte a jeho okolí svědčí i rozličné metody používané pro indentifikaci talentovaného dítěte.¹³

¹³ MACHŮ, E. *Nadaný žák*. Brno s. 27

Obr. č. 4 : mnichovský model nadání¹⁴

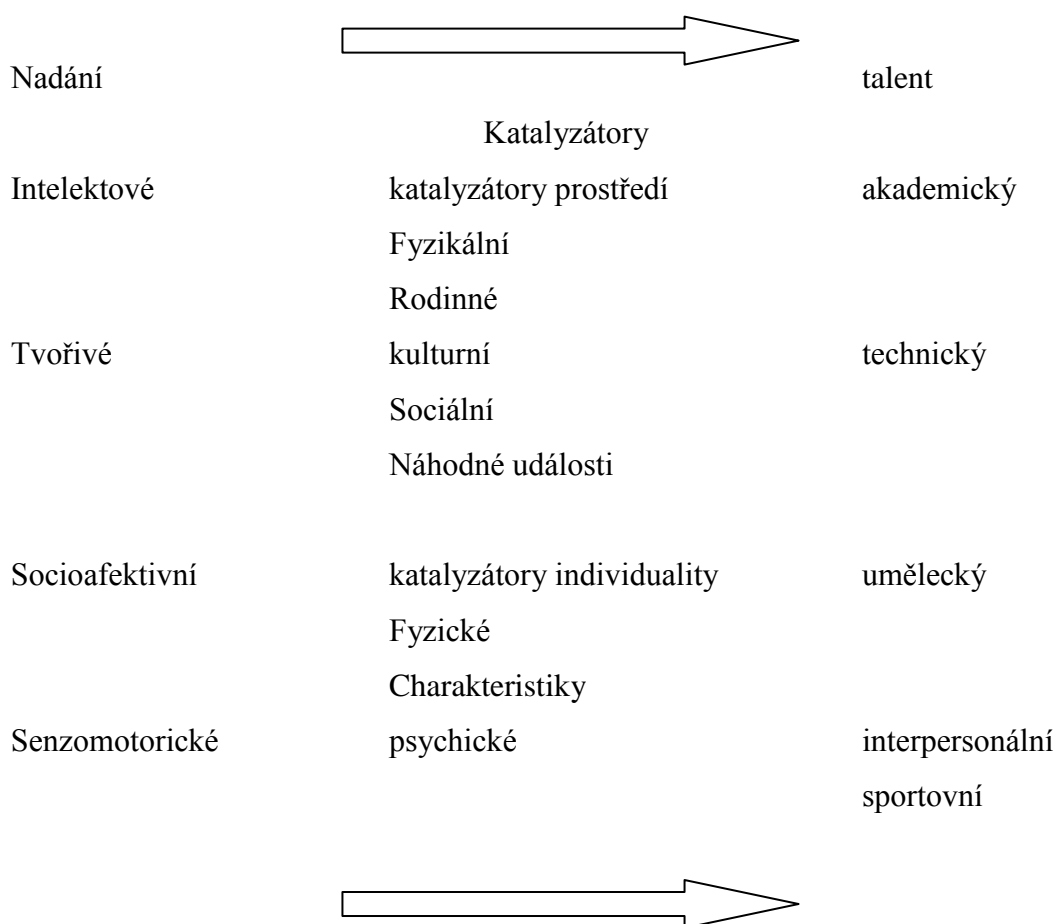

¹⁴ Srov. MACHŮ, E. *Nadaný žák*. Brno s. 35-36

F. Gagné (2004) definuje nadání jako přirozenou schopnost podávat nadprůměrné výkony v jedné oblasti či více oblastech a talent jako schopnost rozvinutou, získanou systematickou přípravou. Rozlišuje čtyři základní skupiny obecného nadání – vlohy intelektové, tvořivé, socioafektivní, senzomotorické, které se dále realizují ve specifických schopnostech. Uprostřed umístil komplex katalyzátorů, které mohou kladně či záporně přispívat k projevení talentu (obr. č. 5)

Tento model, který zdůrazňuje roli učení, je pro potřeby současné výchovy a vzdělávání nadaných dětí velmi podnětný, neboť vysvětluje objevení talentu v kategoriích potenciálu a manifestované schopnosti.¹⁵

Obrázek č 5.: Gagného diferencovaný model nadání a talentu (zjednodušený)¹⁶

¹⁵ Srov. MACHŮ, E., *Nadaný žák* s. 34-35

¹⁶ MACHŮ, E. *Nadaný žák*. Brno. s. 26

Je samozřejmě velmi dobré a přínosné objevit talent či nadání u dítěte v co nejranějším věku a pěstovat a rozvíjet v něm tyto přednosti. Zároveň je však důležité, aby to nebylo na úkor ostatních vzdělávacích návyků. Může se totiž stát, že dítě s výraznou hudební či logicko-matematickou inteligencí bravurně zvládne předložené úkoly – zazpívá, zahraje náročné hudební skladby, vypočítá komplikované matematické početní úlohy, ale na straně druhé si nebude umět uvázat tkaničky u bot, vysmrkat se nebo se najíst. Toto je nastíněno pouze v teoretické rovině a šlo mi o to, abych nastínil extrémy, ke kterým by mohlo dojít. Řada lidí s mimořádným intelektem je vlastně svým vlastním věznem, který v nejkrajnějším případě nemusí být schopen samostatného života. Nadané děti mají totiž svá charakteristická specifika. Abychom mohli nadané děti dobře identifikovat, je vhodné znát frekventované projevy chování a jednání, ze kterých lze na přítomnost nadání usoudit. V odborné literatuře se můžeme setkat s označením intelektuální profil. Znamená to, že pro různé věkové skupiny jsou zapotřebí různé testovací metody.¹⁷

Dalšími důležitými články jsou pedagogové, vychovatelé, pracovníci ve volnočasové sféře. Zde všude se může totiž projevit nadání pro to či ono. A to může být rozkryto třeba díky nějaké hře. A samozřejmě neopomenutelným článkem jsou i rodiče. Ti mohou se svým potomkem přijít do odborné poradny, kde fundovaní pracovníci potvrdí nebo vyvrátí výjimečnost a pomohou nasměrovat další kroky. Rodiče se mohou na základě doporučení školy, učitele, vychovatele sami obrátit na toto zařízení.

Za nejznámějšího autora teorie tzv. mnohočetných inteligencí je označován americký psycholog Howard Gardner. Ten již v 80. letech minulého století přišel s teorií sedmi typů inteligence. Tuto teorii v následujícím desetiletí ještě obohatil o další. Tyto typy definoval Gardner jako inteligenci verbální, matematicko-logickou, prostorovou, hudební, pohybovou a personální (podrobně se touto otázkou zabývám v kapitole 3.4. Typy inteligence podle Howarda Gardnera).¹⁸

Vzdělávání a výchova nadaných dětí je jednou z aktuálních otázek současného školství jak v zahraničí, tak v České republice. Péčí o talentované děti a mládež v jejich volném čase se zabývá Národní institut dětí a mládeže zřízený Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy, v oddělení Talentcentrum. Kromě organizace celostátních soutěží se v posledních několika letech rozšiřuje i jeho spolupráce s organizacemi zabývajícími se prací s mimořádně nadanými dětmi a mládeží. Nejvýznamnější

¹⁷ Srov. GARDNER, H. *Dimenze myšlení*. s. 390.

¹⁸ Srov. GARDNER, H. *Dimenze myšlení*. s. 103-291.

aktivitou NIDM jsou letní campy Mensy ČR, jež lze zařadit do volnočasových aktivit, s prvky neformálního vzdělávání. Týdenní pobyty jsou určeny nadaným dětem. Hravým a zajímavým způsobem rozvíjejí jejich schopnosti ve zvolené oblasti.¹⁹

Péče o nadanou populaci je součástí vzdělávací politiky vyspělých zemí. Její nedílnou součástí je identifikace nadaných jedinců a nabídka vhodných vzdělávacích postupů tak, aby pokud možno nikomu nebyla odepřena možnost rozvoje potenciálu na nejvyšší možnou míru (*viz Úmluva o právech dítěte*). Děje se tak i v rámci péče o rozvoj lidských zdrojů, v zájmu ekonomické prosperity státu. Proto jsou v těchto zemích učitelé připravováni pro práci s nadanými, jak pregraduálně, tak formou mezinárodně platného postgraduálního vzdělávání, garantovaného společností ECHA (European Council for High Ability), která je poradcem Rady Evropy.

Každá země má svoje specifika v péči o nadané a způsob této péče se mění v souvislosti s rostoucími zkušenostmi, které trvají v USA už více než celé století a v západní Evropě, ale i v některých asijských zemích, už několik desetiletí. Postkomunistické země mají v tomto směru zpoždění, které se však většina z nich snaží rychle dohánět, mimo jiné opět v zájmu své budoucí ekonomické prosperity. Chceme-li udržet krok s ostatními, je na čase zapojit se do tohoto proudu a využít nabídek spolupráce s našimi zahraničními partnery. Mezi nejdůležitější kroky vedoucími k zahájení systematické péče o nadané patří seznámení učitelů s charakteristikami nadaných, jejich identifikací a zásadami výchovy a vzdělávání nadaných. Nadaní žáci se vyskytují ve všech formách a stupních vzdělávání, ačkoliv někteří z nich odcházejí do výběrových škol a tříd, mnozí z různých důvodů zůstávají, někteří z nich neidentifikováni. Detailněji se touto problematikou zabývám v kapitole 2.4. IQ testy v historickém kontextu.

¹⁹ Srov. FOŘTÍKOVÁ, J. *Talent a nadání. Jejich rozvoj ve volném čase*. s. 46.

2. Definování pojmů

Tato kapitola by měla být obecným nastíněním daného tématu. Jakýmsi historickým kontextem v pohledu na vnímání inteligence a zaměření se na nadané jedince, kteří mohou být pomocí těchto testovacích metod objeveni. V jednotlivých podkapitolách tedy chci pracovat s čistě teoretickými pojmy jako je inteligence, její modely, metody zjišťování inteligence.

„Pod pojmem inteligence chápeme určitý dar, jímž jsou lidé od přírody obdařeni v různé míře, takže jeden člověk stojí duševně výše než jiný. Psychologicky vzato, jedná se o nahromadění určitých schopností, které nám umožňují např. učit se ze zkušenosti, přizpůsobovat se situaci či lépe zvládnout úkoly ve škole, zaměstnání či v životě vůbec.“²⁰

Výrazným dějinným mezníkem byla událost vypuštění sovětského Sputniku do vesmíru. Hříbková to definuje takto *„Nejvýznamnější historickou událostí, která především v USA znovupodnítila rozvoj v této oblasti a měla vliv zejména na školství, je podle autorů vypuštění sovětského Sputniku do vesmíru v roce 1957. Tato událost způsobila, že se v USA začala velká pozornost věnovat problematice výchovy a vzdělávání nadaných dětí – někteří mluví přímo o vzniku pedagogiky nadaných.“²¹*

2.1. Definice inteligence

Pojem inteligence ve vztahu k rozumové činnosti, který poprvé používal *F. Galton*²² (1822-1911), nahradil výraz *habilité* (anglicky *ability*) tedy schopnost, dovednost či chytrost, který zavedl průkopník psychologických testů *A. Binet* (1857-1911). Na otázku co je inteligence a jak ji definovat, není dosud jednoznačná odpověď.²³

²⁰ BENESCH, H. *Encyklopedický atlas psychologie.*, s. 193.

²¹ HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadání.*, s. 36

²² Srov. BENESCH, H. *Encyklopedický atlas psychologie* s. 193.

²³ Srov. MACKINTOSH, N., J. *IQ a inteligence* s. 13-21.

Jean Piaget přichází s neotřelým postojem, který má ale své opodstatnění. Říká, že máme-li definovat inteligenci, tak je třeba, aby se vymežila oblast, kterou se budeme pod tímto označením dále zabývat.²⁴

Definovat znamená omezovat, proto definice tak složité lidské vlastnosti, jakou je lidská inteligence, nemůže být nikdy dokonalá. Uznávání světoví psychologové definovali inteligenci např. takto:

W. Stern: Inteligence je všeobecná schopnost individua vědomě orientovat vlastní myšlení na nové požadavky, je to všeobecná duchovní schopnost přizpůsobit se novým životním úkolům a podmínkám.

D. Wechsler: Inteligence je vnitřně členitá a zároveň globální schopnost individua účelně jednat, rozumně myslet a efektivně se vyrovnávat se svým okolím.

J. P. Guilford: Inteligence je schopnost zpracovávat informace. Informacemi je třeba chápat všechny dojmy, které člověk vnímá.

Když se podíváme na tyto definice, tak zjistíme, že žádný z autorů nedefinoval inteligenci jako schopnost rychle počítat aritmetické úlohy nebo logicky vyvozovat matematické vzorce. O inteligenci se vždy mluví jako o životní schopnosti obstat v nových situacích a být přizpůsobivý společenskému vývoji.

2.2. Modely inteligence

Co říct o inteligenci, jak ji definovat a uchopit toto náročné téma, které je téměř neuchopitelné? Inteligence je rozhodně velmi členitá lidská schopnost, jež v sobě skrývá mnoho různých rysů. Řada významných osobností dějin novodobé psychologie se snažila toto náročné téma definovat. Charles Spearman navrhl ve 20. letech minulého století asi nejjednodušší model. Podle něho existuje obecná rozumová schopnost, kterou označil jako „g“. Prakticky to znamená, že dokáže-li někdo řešit určitý okruh problémů, dokáže také zároveň řešit i problémy jiného typu. Při testování inteligence se vychází z jednoho všeobecného testu a jeho výsledku v hodnotě inteligenčního kvocientu (IQ). K tomuto účelu se nejčastěji používají např. Ravenovy matice. Experimentálně bylo

²⁴ Srov. PIAGET, J. *Psychologie inteligence*, s. 21-23.

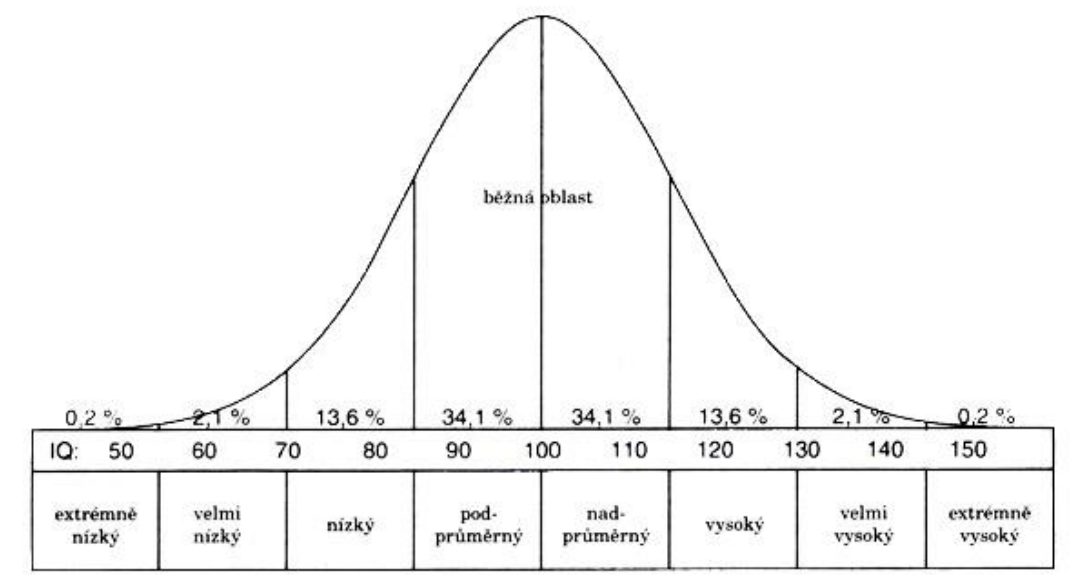
potvrzeno, že úspěšní řešitelé toho testu jsou rovněž úspěšní v testech zaměřených na speciální schopnosti např. verbální, numerické, paměťové apod.

V 60. letech přišel s novou teorií J. P. Guilford, která byla pravým opakem teorie předchozí. Operuje s trojrozměrným modelem inteligence. Jednotlivými rozměry jsou mentální operace, obsah a produkty mentální činnosti.

2.3. Měření inteligence

Nejznámější znázornění inteligence lidské populace přináší Gaussova křivka normálního rozdělení. Carl Friedrich Gauss tuto „*křivku chyby*“ sestavil již v roce 1832.²⁵ Z grafického znázornění můžeme vyčíst, že většina osob se pohybuje kolem průměru v pásmu podprůměrné a nadprůměrné inteligence. Toto se týká cca 68 procent. Méně než polovina lidí se pohybuje již v oblastech nízké a vysoké inteligence. Je to přibližně 33 procent. Mnohem nižší je oblast, do které spadají osoby s velmi nízkou a velmi vysokou inteligencí (4 %). A necelé půlprocento najdeme v pásmech extrémně nízké a vysoké inteligence (0,4 %). Obyvatel s nízkou a velmi nízkou inteligencí je oproti předpokladu Gaussovy křivky (obrázek č. 6) poněkud více, protože inteligence části z nich byla snížena v důsledku onemocnění nebo nehody.

Obrázek č. 6: rozložení inteligence podle Gaussovy křivky

²⁵ Srov. BENESCH, H. *Encyklopedický atlas psychologie*, s. 63.

2.4. IQ testy v historickém kontextu

„Skutečnost, že někteří jedinci jsou schopni vykonávat určitou činnost daleko rychleji a kvalitněji, si lidé všímali po mnoho staletí a schopnosti potřebné k dosažení mimořádného výsledku činnosti byly z počátku pokládány „za dar boží“. Současně se snažili tento fakt různým způsobem vysvětlovat na úrovni, která odpovídala stupni jejich poznání a stupni vývoje společnosti, ve které žili.“²⁶

Intelligenční testy, resp. jejich historie mají za sebou víc než stoletou historii. A výzkum v této oblasti velmi pokročil. Od testů Alfreda Bineta a jeho definování se chápání inteligence definuje v mnohem širších souvislostech. Můžeme říct, že IQ²⁷ testy jsou nejprobádanější složkou psychometrických metod vůbec.

V Encyklopedickém slovníku psychologie jsou nastíněny tři otázky, které se k pojmu inteligence „jakožto schopnosti získávat schopnosti“ vztahují. O jaké schopnosti jde? V jakém jsou vzájemném poměru? Podle čeho se mají měřit?

Testování prošlo v následujících letech a vlastně i staletích řadou vylepšení. V roce 1905 dostali Binet a Simon zakázku od francouzské vlády – měli sestavit testy, na základě kterých by neinteligentní děti byly přeřazeny či vyčleněny do zvláštních škol. Jejich test byl vylepšen Termanem a nazývá se Standfordský test. Terman odstupňoval výzkum podle věku dětí – zjišťoval inteligenci odpovídající danému věku. Za dodnes nejúspěšnější model je považován model od Guilforda, který postihuje tři dimenze: hloubkovou, výškovou a šířkovou.

Tato vlna zájmu o fenomén nadání je kromě jiného spojována právě se vznikem testů inteligence. Gowan vyčlenil „několik zásadních trendů vývoje tématu nadání v psychologii 20. století, které odrážejí dění v jednotlivých psychologických disciplínách.“²⁸

Podle Tannenauma panovala v naší západní kultuře značná shoda, a to v jakých oblastech „*má výjimečný výkon a čin nejvyšší hodnotu a význam.*“ Jedná se o: symbolickou oblast, empirickou oblast, estetickou oblast, synoetickou oblast, etickou oblast a synoptickou oblast.

Téma nadání je úzce spojováno s oblastí psychologie, ačkoliv se jedná spíše o záležitost pedagogickou. Ranní behavioristé předkládají úvahy o rozhodujícím vlivu sociálního prostředí na formování osobnosti jedince, jeho schopností a talentu. Watson

²⁶ HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadání*, s. 14

²⁷ Autorem pojmu intelligenční kvocient je psycholog Wilhelm Stern

²⁸ HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadání*, s.35

vstoupil do dějin svým prohlášením: „Dejte mi tucet zdravých, dobře vzdělavatelných dětí a zvláštní prostředí, v kterém je budu vychovávat, a zaručuji, že každé náhodně vybrané dítě vychovám ve specialistu v některém oboru; lékaře, soudce, umělce, obchodníka nebo žebráka a zloděje bez ohledu na jeho nadání, sklony, schopnosti, vlohy a rasu jeho předků.“²⁹

Představitelé psychoanalytického hnutí se k otázce vzdělávání vyjadřovali na počátku 20. století. K dané problematice se vyjadřovali Adler, Jung. Oba se zabývali nadanými dětmi a způsoby jejich vzdělávání.

„Pro výchovu nadaného dítěte se mi jeví jako lepší, aby chodilo do normální třídy s ostatními dětmi, místo aby se převáděním do zvláštní třídy zdůrazňovalo jeho výjimečné postavení. Škola je koneckonců už částí velkého světa a obsahuje v malém všechny faktory, se kterými se dítě v pozdějším životě setká a se kterými se bude muset vyrovnat.“³⁰

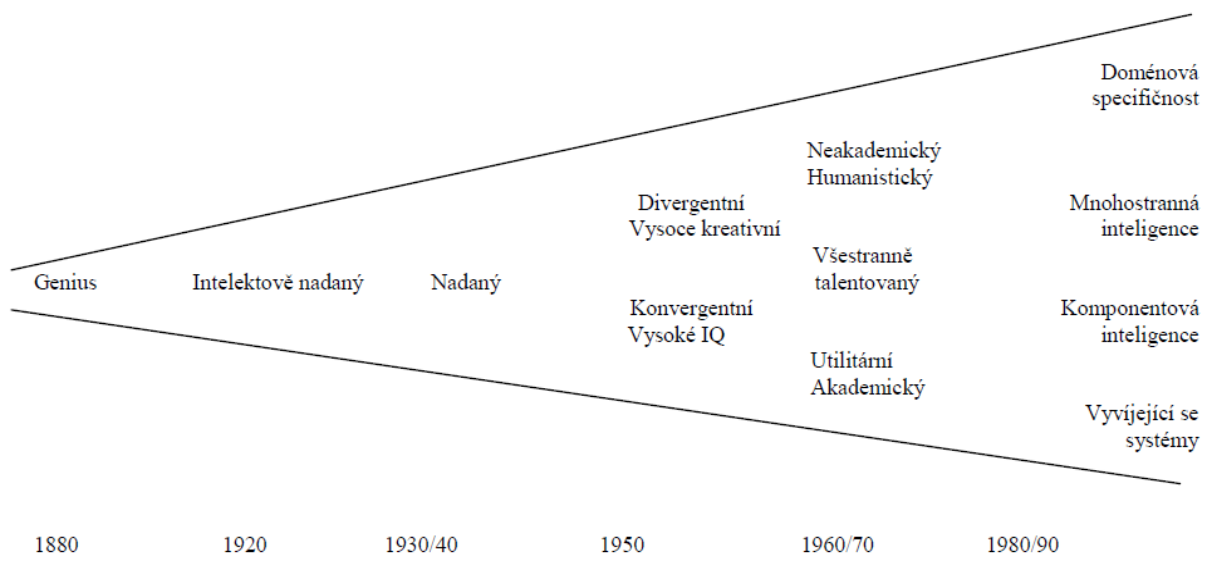
Z historického kontextu, ale i z předchozího stručného popisu nejznámějších definic lze shrnout, že postupem času docházelo k rozšiřování koncepce nadání. Nejprve byl nadaný každý jedinec, který v inteligenčních testech prokazoval mimořádné výkony. První pochybnosti o existenci jediného typu nadání vznesl P. Witty. V padesátých letech velice vzrostl zájem o vyhledávání nadaných jedinců. Následovalo začlenění dimenze tvořivosti a v neposlední řadě multidimenzionální přístup.³¹ Na obrázku č. 7 je tato koncepce znázorněna

²⁹ HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadání*, s. 30

³⁰ HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadání* s. 31

³¹ Portešová, Š., Skryté nadání. Psychologická specifika nadaných žáků s dyslexií..

obrázek č. 7: Postupné rozšiřování koncepce

3. Nadané děti ve společnosti

„L. S. Hollingworthová při vyhledávání nadaných jako první např. zdůrazňovala nutnost používat více kritérií a nikoliv pouze individuální test inteligence.“³²

Už po několik desetiletí tady vyvstává potřeba řešit problematiku nadaného dítěte, jak ho správně vychovávat, motivovat, naladit na ty správné vlny. Ne vždy se rodiče setkají s pochopením, často se stává, že pedagogové (myšleno už pedagogické pracovníky v předškolních zařízeních) usilují o to, aby se jedinec přizpůsobil většině, aby se neodlišoval a nesnažil se dát najevo nějakou svoji výjimečnost. V publikaci *Nadané dítě* (2002) se uvádí řada názorných příkladů ze života, kdy si třeba i sami rodiče nevěděli rady, co si s dítětem počít. Navíc v dnešní společnosti, kdy je už téměř normou, že rodina má pouze jedno dítě, nemohou rodiče tedy často porovnávat mezi intelektovým vývojem jednotlivých sourozenců.

Dalším problémem může být, když se výlučné nadání projeví u dítěte, v jehož rodině nejsou předpoklady k nějakému přehnanému inteligenčnímu rozvoji. Rodiče nevěnují dítěti zvláštní pozornost a někdy si třeba ani neví rady s jeho otázkami, nechápou, kde se to v něm bere. Pak je na škole, aby odhalila nadání či talent a doporučila rodičům návštěvu odborného pracoviště, kde by to buď potvrdili nebo vyvrátili a doporučili další výchovná opatření. Nelze opomenout fakt, že psychický vývoj je celoživotní a dynamický proces. Autoři uváděné publikace pracují se čtyřmi modely vysvětlujícími nadání (modely založené na schopnostech, modely kognitivních složek, modely orientované na výkon a sociokulturně orientované modely).³³

V roce 2009 vznikla pod vedením docentky Lenky Hříbkové publikace *Nadání a nadání a s podtitulem Pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ve školské praxi*. Hned v úvodu uvádí autorka jednu zásadní skutečnost, a to, že v českém prostředí nemáme dostatečné množství odborné literatury týkající se této problematiky. Uvedená publikace by tuto mezeru měla alespoň částečně vyplnit. Autorka a její tým spolupracovníků se věnují teoretickým otázkám a praktickým souvislostem daného tématu. Publikaci považují za velmi přínosnou a shrnující výzkumy v oblasti fenoménu nadání. Lenka Hříbková zdůrazňuje rovněž, že řada

³² HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadání*, s. 36

³³ Srov. MONKS, F. *Nadané dítě*, s. 11-20

autorů, kteří se věnovali nadání, se zároveň zabývala i jinými tématy a pouze pro některé z nich se téma nadání stalo celoživotní a dominantní oblastí zkoumání.³⁴

Za zmínku rozhodně patří nenápadná podkapitola o nadaných dívkách v publikaci Evy Machů *Nadaný žák*. O nadaných jedincích se ve většině případů mluví zcela bezpohlavně, jestli to lze tak definovat. Ve školách pro nadané žáky převažují chlapci. Eva Machů vysvětluje, co společnost očekává od ženského pohlaví. *„Mladým dívkám jsou předkládány jiné role, které se od nich budou očekávat. Ze strany rodiny, školy i přátel jsou vedeny k větší pasivitě a přizpůsobování. Aby vyhověly požadavkům okolí nevybočovat z řady, začínají svůj potenciál úspěšně tajit. Zatímco nadaní hoši vyjadřují nesouhlas se stylem výuky různými, až nevhodnými způsoby, nadané dívky se drží spíš stranou. S tím souvisí i směřování učitelovy pozornosti na hochy, kteří neustále ruší průběh vyučování.“*³⁵

3.1. Charakteristika nadaných dětí

*„Talentované dítě v jednom směru může mít problém s jinými funkcemi. Často velmi brzy už ve věku 4-5 let plynule čte nejen pohádkové knížky, ale i encyklopedie či noviny. Přitom si neumí zapnout knoflíky, obléknout kalhoty, jezdit na tříkolce nebo na kole. Může být vyzrálé psychicky na 11 let, přitom neumí psát a je nevyzrálé emočně, reaguje hněvem, zlostí, nerozumí si s vrstevníky. Často od nich dostává opovržlivé přezdívký (je akceptováno pouze, pokud napovídá, nebo dává někomu tahák). Je tvrdohlavé, arogantní, hádavé, ukazuje opovržení, neúctu, překáží učitelům ve výkladu, když se mu nedostane široké vyčerpávající odpovědi.“*³⁶

Nadané děti mají svá charakteristická specifika. Abychom mohli nadané děti dobře identifikovat, je vhodné znát frekventované projevy chování a jednání, ze kterých lze na přítomnost nadání usoudit. S. Winebrennerová přišla v roce 2001 s pozitivním a negativním pohledem. Kde je nějaké plus, tak tam bude i minus, kde na jedné straně přebývá, zákonitě musí někde jinde chybět. Vyzdvihuje u dětí jejich extrémní vyspělost, kterou v určitých ohledech vykazují. Jako typický příklad uvádí, že dítě, které umí v raném věku číst, si ještě v předškolním věku neumí zavázat tkaničku u bot. Poukazuje

³⁴ Srov. HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadaní*, s. 7-13

³⁵ MACHŮ, E. *Nadaný žák*. Brno, s. 40

³⁶ *Talent nezná hranic: Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Metody biofeedbacku v harmonickém rozvoji talentovaných dětí.* Michaela Pakszysová

na širokou slovní zásobu a vyspělý projev u nadaných dětí. Vymykají se ze společnosti vrstevníků i tím, že vidí souvislost tam, kde ji druzí nevidí a vidí jasně vztahy, příčiny a souvislosti. Jsou průbojní a přinášejí do kolektivu návrhy na zlepšení, řešení dané situace – ne vždy se to setká s ohlasem. Tyto děti mají řadu koníčků a zájmů a díky své inteligenci mívají i specifický smysl pro humor. Toto všechno vnímáme jako pozitivní.

Druhá strana mince, jak bychom to mohli přirovnat, je tím negativním pohledem. Je to spojené pravděpodobně s tím, že bývají nedostatečně motivováni a stimulováni, není jim věnována taková pozornost, jakou by potřebovali nebo chtěli. Mohou se z nich stát problémoví žáci, kteří odmítají plnit rutinní a předvídatelné práce. Protože jsou to vesměs děti snivé, tak mohou být nepozorné. Svým přístupem odmítání plnění úkolů, netolerováním nedostatků druhých se tak někdy stávají třídními šašky, kteří určují plynulý běh vyučování.³⁷ V určitých pohledech je zřetelné, že vlastnosti, které jsou u nich jednou nahlíženy jako pozitivní, tak v jiných situacích jsou vnímány negativně.

Řada výzkumných prací se dlouhá léta zabývala osobnostními rysy talentovaných dětí, protože převládal názor, že onen talent, který je předpokladem pro určitou výjimečnost nadaných jedinců, se dá odhalit především právě na základě charakteristik. Tato domněnka se však časem stala vratkou, nedoložitelnou, nepodloženou. Šlo pouze o hypotézu. Avšak pro účely pedagogického poradenství se jevílo výhodněji umět se orientovat v oblasti identifikace nadaného jedince a to v období před nástupem do školy a během prvních let školního vzdělávání. Je nutné přijmout fakt, že žádný z jedinců, kteří se řadí do skupiny nadaných, nebude mít všechny charakteristické znaky a projevy. Tyto znaky se výrazněji mohou začít projevovat právě v době zapojení jedince do výchovně-vzdělávacího procesu. Nadané děti se mohou projevovat rozličnými způsoby. Machů přichází s přehledným rozdělením projevů, typických pro nadané jedince. Úspěšný nadaný jedinec – „žák svými znalostmi přesahuje stanovené požadavky; odpovídá rychle a s jistotou; snadno a rychle chápe nové učivo; objevují se často tvořivé odpovědi; spontánně se zajímá o další informace, rozvíjí v tomto směru svou zájmovou činnost; má potřebu znalosti a dovednosti projevit a uplatnit. Vedlejší ukazatele: Pozitivní vztah ke škole a učitelům; dobré postavení žáka v třídním kolektivu; vysoká úroveň sebehodnocení.“

³⁷ Srov. SEJVALOVÁ, J Definice a projevy nadaných žáků. [online]. [cit. 2012-12-05]. Dostupné na WWW:<<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/17/definice-a-projevy-nadanych-zaku.html>>

Obecná charakteristika nadaných dětí	Příklady problematického vnímání okolím
Rychlý a kvalitní proces učení	<ul style="list-style-type: none"> • Jsou netrpěliví. Nechtějí čekat, až ostatní dokončí úkol • Jsou nervózní při pomalém tempu práce třídy. • Nemají rádi procvičování učiva
Schopnost abstrakce, kritického myšlení a nacházení nového vztahu mezi jevy	<ul style="list-style-type: none"> • Odmítají určování práce a příkazy. • Ptají se na choulostivé otázky a vyžadují zdůvodnění, proč se mají věci dělat určitým způsobem. • Odmítají práci, nebo pracují nedbale. • Neustále hledají nesrovnalosti v předložených informacích a odmítají se učit. Polemizují s učitelem. • Jsou zklamáni, když je učivo vysvětlováno pomocí konkrétních příkladů. • Vystupují proti vyučovacím procedurám. • Odmítají se podřídit a neradi spolupracují s ostatními.
Kreativita	<ul style="list-style-type: none"> • Neuznávají dril a práci podle předem stanovených pravidel. • Komplikují si zadávání úloh • Neuznávají zaběhlé třídní návyky • Protestují proti rutinní a předvídatelné aktivitě.
Vyspělé myšlení	<ul style="list-style-type: none"> • Rádi komunikují se staršími dětmi a dospělými lidmi. Mohou se stát tzv. ocásky učitelů. • Jsou nepochopeni ostatními spolužáky
Hluboké znalosti	<ul style="list-style-type: none"> • Ve výuce se nudí a nepracují. Sní v průběhu dne. • „Hrají divadlo“ a ruší spolužáky. • Nedělají zápisy do sešitu a domácí úkoly.
Velká energie a vytrvalost	<ul style="list-style-type: none"> • Neochota přerušit započatou aktivitu. • Hyperaktivita
Zvídavost	<ul style="list-style-type: none"> • Vyrušují výuku a stále vyžadují nové zajímavé činnosti.
Vnímavost a citlivost	<ul style="list-style-type: none"> • Je jim jedno, jaké mají studijní výsledky – známky.

	<ul style="list-style-type: none"> • Musí vidět zřetelný pokrok ve své činnosti. • Mají vzdálenější cíle a nižší cíle hodiny je neuspokojují.
Perfekcionismus	<ul style="list-style-type: none"> • Jsou netolerantní k nedokonalosti své i ostatních. • Bývají panovační k učitelům i spolužákům. • Neuznávají autoritu učitele. • Nesnesou kritiku své vlastní osoby, snadno se rozpláčí.
Obliba v systematizování a strukturaci jevů	<ul style="list-style-type: none"> • V učení i v komunikaci s lidmi si vytvářejí nová pravidla • Mají tendenci organizovat běh třídy • Ovládají třídní diskuze
Zájem o právo a morálku	<ul style="list-style-type: none"> • Velmi citlivě prožívají politickou situaci ve světě. • Nechápu a netolerují náhlé emoční výkyvy jiných jedinců.
Smysl pro humor	<ul style="list-style-type: none"> • Mají problémy s dětmi, které nechápu jejich osobitý humor • Mohou se stát „třídním šaškem“.
Rozvinutý slovník, vyspělé vyjadřování	<ul style="list-style-type: none"> • Nejsou pochopeni svými vrstevníky. • Používají nejrůznější argumentace k tomu, aby se vyhnuli práci, která je neuspokojuje.

3.2. Typologie nadaných žáků

V praktickém výchovně vzdělávacím procesu se učitelé setkávají s nadanými dětmi, které se svými projevy chování mohou dělit do několika podskupin.³⁸

Byla proto na základě výše uvedených charakteristik a zkušeností odborníků s touto problematikou sestavena typologie nadaných, jejímž cílem není zařadit jednotlivé žáky ve školní třídě k příslušným typům, ale slouží pouze jako ilustrace, s jakými možnými

³⁸ Srov. MACHŮ, E. *Nadaný žák*. s.30-36

obecnými typy je možno se mezi nadanými žáky setkat. Zmíněnou typologii sestavili Betta a Neihart³⁹

3.2.1. Úspěšný nadaný

Podřizuje se svému okolí. Jeho schopnosti se navenek projevují a ve všeobecnosti je dospělými i vrstevníky přijímán jako nadprůměrný. Navenek nemá závažnější problémy, dosahuje výborných studijních výsledků. Vyučující obvykle nemají potíže v identifikaci. Jeho obecná charakteristika koresponduje s laickými definicemi i s popisy.

3.2.2. Náročný nadaný jedinec

Nadmíru sebevědomý a tvrdohlavý. Klasická výuka jej nudí. Je nevyrovnaný, neboť se mu nedostává uspokojení základních potřeb ve vzdělávání. Své pocity dává jasně najevo celému okolí. Ruší výuku pokřikováním správných odpovědí a vyžaduje stálou pozornost učitele, který si obvykle nedovolí přijít do hodiny bez speciálních úkolů pro nadaného. Dítě nerado respektuje autoritu, proto je u dospělých výrazně neoblíbeno.

3.2.3. Utajené nadání dítě

Dítě je plaché, tiché a nesmělé. Okolnímu dění se zcela přizpůsobuje. Maskuje své skutečné vlohy, jen aby nevybočovalo z řady a bylo přijato do třídního kolektivu. Jeho sebevědomí je velmi nízké, není si svými činy vůbec jisto. Jedincovo nadání nám zůstává zpravidla neodhaleno.

3.2.4. Nadaný „odpadlík“

Výrazně trpí v klasickém školském systému. Nepochopení talentu ze strany učitelů a kamarádů jej přivedlo k rozhodnutí stát se výrazně negativním činitelem. Své názory dává jasně najevo prudkými emočními stavy, nebo naprostou rezignací. Nespolupracuje, nedělá domácí úkoly a obvykle mívá špatné známky. Dospělí jej vnímají jako nebezpečného rebela a vrstevníci nepřijímají do svého kolektivu. Toto dítě se lehce dostává do bludného kruhu, z kterého není úniku.

3.2.5. Nadaný jedinec „dvakrát vyjímečný“ (twice exceptional)

Může při své intelektové nadprůměrnosti podléhat specifické poruše učení, jakémukoli tělesnému handicapu, nebo trpět emocionálními problémy. Je frustrovaný,

³⁹ PORTEŠOVÁ, Š., *Skryté nadání. Psychologická specifika nadaných žáků s dyslexií*

často až bezmocný. Má nízké sebevědomí. Dospělí i vrstevníci se častou soustředí pouze na handicap, proto se výjimečně nadání dítěte posouvá až na konec výčtu jeho schopností a dovedností.

3.2.6. Samostatný nadaný jedinec

Je to dítě autonomní, které nevyhledává pomoc okolí. Má dobré sebehodnocení, realisticky přijímá svá pozitiva i nedostatky, nebojí se riskovat a z případných chyb se dovede poučit. Školu bere jako nutnost a snaží se, aby z ní vytěžilo maximum. Často se orientuje na mimoškolní aktivity.

3.2.7. Vysoce tvořivé dítě

Tento žák stále vymýšlí něco nového, experimentuje. Je pro něj obtížné přizpůsobit se pevnému školnímu systému. Opravuje dospělé, chce měnit školní pravidla, špatně se ovládá. Jeho chování bývá konfliktní. Učitelé (popř. i psychologové) mohou mít i potíže s identifikací jeho schopností, neboť selhává v klasických didaktických výkonových a inteligenčních testech. V zadání často vidí hlubší souvislosti a nehodlá se omezovat na jedno správné řešení.

3.3. Typy inteligence podle Howarda Gardnera

V publikaci *Nadání a nadání* je věnován prostor i definování Howarda Gardnera, které je velice specifické. Gardner nastiňuje dějinný kontext ve filosofické rovině. V historickém exkursu 20. století, které v době napsání této publikace Dimenze myšlení toto bádání uzavíralo, musíme konstatovat, že se pozornost začala intenzivněji věnovat především zkoumání různých symbolických oblastí a symbolů.⁴⁰

„Každá z jeho šesti relativně nezávislých inteligencí umožňuje dosahovat i mimořádných výkonů v těch výkonových oblastech, pro které je klíčová.... Jedním z kritérií, které daná inteligence musela splňovat, aby mohla být považována za samostatnou a nezávislou, je i existence savantů⁴¹ v dané oblasti.“⁴²

⁴⁰ Srov. HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadání*, s. 14

⁴¹ Osoba s neuvěřitelnými duševními schopnostmi, bývá uváděno ve spojení s autismem

⁴² HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadání*, s. 16

3.3.1. Jazyková (lingvistická) inteligence⁴³

Typickým průvodním znakem této inteligence je psaní poezie – tedy autorství dítěte. „U básníka můžeme zvláště zřetelně pozorovat, jak fungují základní jazykové operace. Básník musí být vnímavý k významu slov a jemně rozlišovat odstíny mezi inkoustem rozlitým „záměrně“, „schválně“ a „cíleně“. Musí mít cit pro pořádek slov, umět se řídit pravidly gramatiky a v uvážlivě zvolených případech tato pravidla překračovat.“⁴⁴

Krásným příkladem této inteligence je synekdocha.⁴⁵ Tam, kde se poesie stýká s výtvarným uměním, dochází k novému uplatnění synekdochy v básni – jako optického znaku; v Apollinairově kaligramu⁴⁶ (ideogramu) zastupuje například Eiffelova věž celou Paříž.

Obvyklé je, že většina dětí normálních i opožděných si osvojuje jazyk podle naznačeného schématu a tento proces osvojování trvá i několik let. „Tato skutečnost nahrává vědcům, kteří tvrdí, že jazyk má své speciální procesy a vyvíjí se podle vlastních zákonů, a zároveň problematizuje opačné pojetí, podle kterého se osvojování řeči odehrává jen na základě obecných psychologických procesů.“⁴⁷

3.3.2. Logicko-matematická inteligence⁴⁸

„Logicko-matematické schopnosti nebyvají ohroženy poškozením jednoho centra – nebezpečnější jsou pro ně rozptýlená onemocnění jako například demence, při nichž dochází k rychlejšímu či pomalejšímu rozpadu velkých oblastí nervového systému.“⁴⁹

Touto inteligencí se zabývá Piaget⁵⁰ a v jeho pojetí hrají procesy podílející se na porovnávání souborů velmi důležitou roli. Názorné myšlení podle Piageta znamená pokrok ve srovnání s myšlením předponovým.

„Porovnává-li dítě dva soubory podle jejich početnosti, vytvoří vlastně dva myšlené soubory neboli mentální představy. Součet prvků jednoho souboru porovnává

⁴³ Srov. GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 103-124

⁴⁴ GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 107

⁴⁵ Přenos pojmenování jednoho jevu na jev jiný na základě jejich věcných souvislostí kvantitativních, Poetický slovník.

⁴⁶ Báseň psaná do obrazce; slovo, kresba jsou v ní spojeny v nový svébytný tvar, Poetický slovník.

⁴⁷ GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 109

⁴⁸ Srov. GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 153-188

⁴⁹ GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 179

⁵⁰ Srov. PIAGET, J. *Psychologie inteligence*, s. 124-128

se součtem prvků souboru druhého, což může udělat i v případě, že každý soubor vypadá jinak, a dokonce i tehdy, když některý z těchto souborů nemá před sebou.“

3.3.3. Prostorová inteligence⁵¹

Když bychom měli uvést konkrétní příklad typické prostorové inteligence, pak bychom vzpomněli především na umění šachu, hry, jejíž hráči mívají většinou neobyčejnou vizuální paměť. Ovšem tato paměť se od ostatních druhů vizuální paměti odlišuje – je velice specifická. A není pravděpodobně náhodou, že tato hra bývá oblíbenou mezi mimořádně nadanými a talentovanými dětmi.

„Binet uvádí, že úspěch ve slepém šachu závisí na fyzické odolnosti, schopnosti koncentrace, znalostech, paměti a představitivosti. Pro šachisty má každá hra své charakteristické vlastnosti a hráči se snaží pochopit podstatu setkání na šachovnici.“⁵²

Co je opravdu nezpochybnitelné je to, že ve výtvarném umění má prostorová inteligence ústřední úlohu. Malířství, sochařství, architektura, všechna odvětví uměleckého vyjádření jsou vizuálně prostorovým uměním.

„...Stál jsem před otázkou, s níž jsem si nevěděl rady: jak namíchat tak intenzivní odstín barvy, abych vystihl tu úžasnou sílu a pevnost, která vyzařovala ze země. A zatímco jsem maloval, začal jsem chápat, kolik světla bylo v té temnotě. Snažil jsem se to světlo zachovat a nepotlačit přitom jas a intenzitu syté barvy listí...“

„Naše pojetí předmětu vychází z celkových znalostí, které o něm máme a které jsme získali smyslovou zkušeností, hmatem, znalostí materiálu, objemu, obrysových linií a všech jeho vlastností. Obvyklé perspektivní zobrazení pak představuje jen spoušť, při jejímž zmáčknutí se nám vzpomínky na zkušenost s tímto předmětem promítnou před očima.“

„Měl naprosto neomylnou paměť a dokázal si zapamatovat a zpracovat díla jiných tvůrců, i když je spatřil jen na okamžik. Nikdy však neopakoval nic ze své vlastní tvorby, protože si velmi dobře pamatoval všechno, co sám udělal.“

Výše uvedené můžeme pokládat za svědectví toho, že právě „výtvarné umění začíná zaujatým pozorováním každodenního života“.⁵³

Kořeny prostorové inteligence nás zavedou do světa jiných kultur, narazíme na ně ve všech známých kulturách. V řadě z nich samozřejmě nenajdeme konkrétní obory,

⁵¹Srov. GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 193-224

⁵²GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 213

⁵³GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 218

jako jsou geometrie, fyzika, kinetické sochařství či impresionistické malířství. Avšak schopnost orientace v onom nepřehledném terénu je společná všem. „*Co se týče pozorování detailů a jejich interpretace, jsou nedostižní křováci Gikwe z pouště Kalahari, kteří z otisku kopýtka antilopy poznají její velikost, pohlaví, tělesnou konstituci i kondici, ve které právě je.*“⁵⁴

3.3.4. Hudební (hudebně-rytmická) inteligence⁵⁵

„*I když se definice základních hudebních aspektů u jednotlivých muzikologů mírně liší, v jejich výčtu jsou všichni za jedno. Patří mezi ně melodie a rytmus.*“⁵⁶

I hudební schopnosti zaznamenávají u jednotlivých jedinců vývoj. Již v druhém roce života dochází u dítěte k důležitému posunu. Dítě totiž samo začíná vyluzovat jednotlivé tóny a experimentuje, vymýšlí si svoje vlastní písničky. Ty se ovšem těžko dají zapsat do not. Brzy poté pak začíná napodobovat známé popěvky, respektive jejich úryvky, jež si je schopné zapamatovat. Toto období trvá asi rok. Ve třech nebo čtyřech letech už končí experimentování se zvuky a převahu získávají melodie dané kultury (v našich končinách to budou s největší pravděpodobností především písně lidové). Pokud nemá dítě výjimečný talent, pak už k nějakým výrazným pokrokům ve škole nedojde. Seznámí se sice s hudební teorií, technikou notového zápisu atd., ale pokud se nejedná o mimořádně nadaného jedince, pak se jeho hudební schopnosti už příliš nerozvinou.

Dá se říct, že vývoj mladého muzikanta má své zákonitosti, pravidla, od kterých se nikdo moc neodchyluje. Do osmi či devíti let dítě čerpá pouze ze svého talentu. K interpretaci mu stačí hudební sluch a paměť. „*Skutečná a trvalá virtuozita se začíná vytvářet až ve věku kolem devíti let. Dítě už musí opravdu cvičit a škola i kamarádi musí jít stranou.*“⁵⁷

Důležitým faktorem je také, zda rodina či okolí rozpozná mimořádný talent. To je pro rozvoj mladého génia velice důležité. Motivace hraje rozhodující roli. Ale rovněž osobnost a povahové rysy a nezanedbatelná je i určitá dávka štěstí.

⁵⁴ GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 221

⁵⁵ Srov. GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 127-150

⁵⁶ GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 131

⁵⁷ GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 137

3.3.5. Tělesně pohybová (kinestetická) inteligence⁵⁸

„Představa používání těla jako jedné formy inteligence může na první pohled působit dost podivně. Součástí naší kultury je výrazné oddělení rozumových aktivit od činností, které vyvíjí fyzická část naší přirozenosti, tedy naše tělo.“⁵⁹

Již v úvodu jsem zmiňoval, že většina autorů mluví spíše o nadání pro sport, o talentu. Gardner je v tomto ohledu výjimkou, když vymezil jako jeden typ inteligence inteligenci pohybovou. Všeobecně je tělesná inteligence považována za něco samozřejmého a je jí tudíž přikládán jen malý význam. Gardner podotýká, že většina částí lidského těla se podílí na motorice. *„Motorické oblasti kůry mozkové jsou pak přímo spojeny s míchou a podílejí se na realizaci jednotlivých svalových pohybů.“⁶⁰* Zmiňuje případ apraxie, kdy jedinci netrpí žádnou jinou poruchou než, že nejsou schopni cokoliv praktického vykonat. Jedná se o ojedinělé případy, které se projevují právě naprostým nedostatkem tělesné inteligence. Klade si otázku, zda může být tělesná inteligence zachována, pokud by byly poškozeny všechny ostatní schopnosti. Za vyvráslou formu tělesné inteligence považuje tanec. Zmiňuje studii ze 70. let 20. století, kde byl tanec definován *„jako kulturně strukturované řady nonverbálních tělesných pohybů, které jsou záměrné, mají promyšlený rytmus a diváci, kteří je sledují, z nich čerpají estetické zážitky.“⁶¹*

3.3.6. Interpersonální a Intrapersonální (metakognitivní) inteligence⁶²

Jedná se o schopnost rozumět vlastním pocitům a využívat je k řízení vlastního chování. Charakteristické pro takto nadaného jedince je, že projevují smysl pro nezávislost, mají silnou vůli, mají vyhraněné názory, jsou rádi sami (v tomto čase se věnují svým zájmům, učení, projektům), mají specifický vkus v oblékání a svou cestou si jdou pochopitelně i v chování. Vychovatelům těchto jedinců se doporučuje vést je k tomu, aby si stanovili vlastní cíle a kontrolovali jejich dosažení, vedli si osobní deník, plánovali využití svého času, uvědomovali si, co znají, umějí a dokážou a aby věděli, co by ještě chtěli znát a dokázat, aby byli schopni povídat si o svých citech, náladách a aby jim dokázali porozumět.

⁵⁸ Srov. GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 229-255

⁵⁹ GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 231.

⁶⁰ GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 233

⁶¹ GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 243

⁶² GARDNER, H. *Dimenze myšlení*, s. 259-291

3.4. Legislativa

Mezi základní legislativní dokumenty, které se vzdělávání nadaných dotýkají, můžeme zařadit zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a jeho významnou novelizaci č. 49/2009 Sb. platnou od 5. 3. 2009.⁶³ V návaznosti na školský zákon byly vydány dvě zásadní prováděcí vyhlášky. Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních⁶⁴ a vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných⁶⁵. Rozpracováním třetí části vyhlášky č. 73/2005 Sb. vznikl vcelku významný a podrobný dokument, jenž se vztahuje ke vzdělávání nadaných a částečně se dotýká i identifikace a vedení dokumentace o nadaných. Jedná se o Informaci ke vzdělávání dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných zabezpečující realizaci ustanovení § 17 zákona č. 561/2004 Sb. a části třetí vyhlášky č. 73/2005 Sb. Školský zákon č. 561/2004 Sb. hovoří o nadaných žácích ve dvou ohledech v § 17 a § 18:

- Ředitel školy má právo umožnit žákovi s mimořádným nadáním urychlení jeho vzdělávání, a to jak průřezově ve všech předmětech, tak i jen v jednotlivém předmětu, kde žák prokazuje výrazně nadstandardní vědomosti či schopnosti.
- Ředitel může umožnit žákovi s nadáním vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu (IVP), kde je přesně stanoven vzdělávací obsah, který žák absolvuje odlišnou formou. O vytvoření IVP žádají rodiče žáka. Pro úpravy vzdělávání nadaného žáka stanovená zákonem a vyhláškou je nedílnou součástí individuální vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, které má rozhodnutí předcházet.⁶⁶

⁶³ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění platném k 1. 3. 2013.

⁶⁴ Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění platném k 1. 3. 2013.

⁶⁵ Vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění platném k 1. 3. 2013.

⁶⁶ K diagnostice nadání se více vyjadřuje také vyhláška č. 72/2005 Sb., která vymezuje standardy diagnostiky a také nově od platnosti této vyhlášky zahrnuje diagnostiku nadání mezi standardní poradenské služby. Rodič dítěte tak může zdarma požádat o vyšetření nadání svého dítěte v jakémkoliv pedagogicko-psychologické poradně bez dalších ukazatelů, které by mohly ovlivňovat jeho vzdělávání. Cíl zjistit nadání tedy sám o sobě stačí k návštěvě poradenského zařízení

Všechny výše uvedené právní předpisy vycházejí ze systémového dokumentu, který vytyčuje obecné záměry pro vývoj vzdělávací soustavy v České republice, a tím je Bílá kniha neboli Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, která byla vydána v roce 2001. Již v tomto dokumentu je zdůrazněno, že identifikace a rozvoj nadání jsou velice důležité elementy celého vzdělávacího procesu, jelikož nadání přinášejí do společnosti kvality, které se budou schopny prosadit v konkurenci dalších států.

3.4.1. Deklarace práv nadaných dětí

Zaujala mne Deklarace práv nadaných dětí v systému vzdělávání dle Barbary Clark z California State University, katedra speciálního vzdělávání, Los Angeles, USA.⁶⁷ Podle ní má nadané dítě právo:

- být podporováno prostřednictvím adekvátních zkušeností pro výuku do konce i tehdy, pokud ostatní děti stejného věku či ročníku nejsou schopné z těchto zkušeností profitovat
- být zařazeno do společenských skupin a kontaktovat se s jinými nadanými dětmi po dobu některých částí vyučování tak, aby mohlo být ostatními pochopeno, podporováno a podněcováno
- být vyučované a ne využívané jako opatrovník nebo učitelův pomocník po většinu školního dne
- na předkládání nových pokrokových a vyzývavých myšlenek či koncepcí bez ohledu na materiál a možnosti, určené dětem stejného věku či ročníku
- být učeno poznatkům, jež ještě neovládá, namísto toho, aby bylo znova učeno názorům, pojmům nebo koncepcím, které již zvládlo
- učit se tempem, které mu vyhovuje a tedy i rychleji než jeho vrstevníci
- myslet alternativně, vytvářet odlišné produkty a přinášet intuici a inovaci do vyučovacího procesu

⁶⁷ Clark, B. Deklarace práv nadaných dětí [online]. [cit. 2012-01-05]. Dostupné na WWW:<<http://www.quido.cz/deklar.htm>>

- být idealistické a citlivé na spravedlnost, právo, přesnost a globální problémy lidstva a mít příležitost vyjádřit svoje názory
- na všeobecné pochybnosti, nabídku alternativních řešení a ocenění komplexnosti a důkladnosti myšlení
- být intenzivní, vytrvalé a cílevědomé ve svém úsilí při získávání vědomostí
- projevovat smysl pro humor, který je neobvyklý, hravý a často komplikovaný
- mít vysoké požadavky na sebe i na ostatní a být citlivé na nesoulad mezi ideály a skutečností s potřebou pomoci při hledání hodnot v lidské rozmanitosti
- na vysoké výkony jen v některých, ne ve všech oblastech, učebního plánu, vytvářejíc požadavek smysluplného a erudovaného zapojení do akademické oblasti
- na zpoždění mezi představou a jejím uskutečněním, mezi osobními normami a schopnostmi rozvoje, mezi fyzickým zráním a sportovní zručností
- uskutečňovat zájmy, které stojí nad schopnostmi jeho vrstevníků, které jsou mimo učební plán nebo zahrnují oblasti dosud neprozkoumané a neznámé

3.5. Akcelerace⁶⁸

Akcelerační programy vzdělávání jsou nastaveny tak, aby žákovi umožňovaly rychlejší postup v jednom nebo více předmětech. Princip akcelerace umožňuje diferencovanou práci s žáky. Tato diferenciac se může projevit mezi jednotlivými ročníky, např. dřívější nástup do školy, přeřazení žáka do vyššího ročníku bez absolvování předchozího.

Diferenciační akcelerační postup se však mohou objevovat i v rámci jednoho ročníku. Jedná se pak o vytvoření skupiny žáků v rámci jedné třídy, která postupuje

⁶⁸ KOVÁŘOVÁ, R. KLUGOVÁ I., *Edukace nadaných dětí a žáků* s. 13

rychlejším tempem, vytváření věkově heterogenních skupin, které se společně vzdělávají pouze v určitém předmětu, apod.

Princip akcelerace je často doprovázen metodami obohacování. Obě tyto metody se v edukaci nadaných žáků doplňují.

V rámci akcelerace i obohacování učiva může učitel zvolit i metodu vrstevnického učení, kdy žák funguje ve třídě jako tutor. Při tomto postupu je však nutné předcházet nebezpečí, že žák přestane rozvíjet své schopnosti. Musí být dobrovolná a doporučuje se využívat v rozsahu maximálně 2 vyučovacích hodin týdně.

Při akceleraci žáka, kdy je žák přiřazen do vyššího ročníku studia bez absolvování předchozího, se doporučuje vynechání maximálně 2 studijních ročníků v průběhu základního nebo středoškolského studia.

Kromě uvedených postupů umožňujících optimální vzdělávání nadaných žáků je nastíněna struktura individuálních vzdělávacích plánů.⁶⁹

3.6. Nadané dítě s handicapem

V průběhu mé práce jsem se setkal také s otázkou nadání a různých fyzických nebo mentálních omezení. Přiznám se, že jsem měl původně záměr se věnovat i tomuto okruhu i vzhledem k mé současné práci pedagogického asistenta, kdy mám v péči studenta českobudějovického gymnázia, který je diagnostikován s Aspergerovým syndromem. Od této myšlenky jsem však upustil, protože bych se mohl odklonit od tématu a také tato otázka je velmi široká a obsáhlá.

Toto spojení není v dnešní době výjimkou. Danému tématu věnuji jednu z otázek v praktické části mé práce.

⁶⁹ <http://www.rvp.cz/soubor/02999.doc>

4. Talent nezná hranic

Na základě mé účasti na mezinárodní konferenci Talent nezná hranic / Talent without borders jsem se rozhodl, že pro tuto práci bude přínosné prezentovat klíčové výstupy. Přičemž každý příspěvek bude tvořit jednu podkapitulu. Konferenci organizačně zajišťovalo Talentcentrum, jedno z odborných oddělení Národního institutu dětí a mládeže s podporou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Považuji za nutné také zmínit, že ve školním roce 2010/2011 pracovníci Talentcentra zabezpečili 15 soutěží vyhlašovaných Ministerstvem školství, dále se podílejí na realizaci mezinárodních aktivit, což obnáší zajištění přípravy a výběr reprezentantů za Českou republiku, a koordinují dalších soutěže vyhlašované a doporučované Ministerstvem školství. Významná je i jejich publikační činnost věnovaná problematice nadaných. A jak vyplývá z výše uvedeného, tak organizují či spoluorganizují konference věnované problematice nadaných dětí (poslední se konala 21.-22. října 2010 v Praze).

Konference v Praze si dala za cíl navázat na obdobnou mezinárodní konferenci s názvem Práce s talentovanou mládeží / Working with Talented Youth. Tuto konferenci zajišťovalo Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu a probíhala v Brně 25. - 27. září 2008. Na brněnské konferenci byla řada zahraničních účastníků z Ruska, Slovinska, Slovenska, Litvy a Itálie. Zajímavý příspěvek na této konferenci byl referát Šárky Portěšové z Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny na téma Nadaní studenti se specifickými vývojovými poruchami učení. Další zajímavý příspěvek se týkal Projektu Česká hlava, který přednesla inženýrka Iva Sladká ze společnosti Česká hlava s.r.o. Tento projekt vznikl v roce 1998 a je to projekt na podporu vědecké a technické inteligence mládeže. Od roku 2002 každoročně oceňuje nejlepší vědecké a technické pracovníky a jedná se o nejprestižnější ocenění svého druhu. Česká hlava je zároveň registrovaná ochranná známka. Společnost v letech 2005 - 2006 produkovala rovněž seriál o 300 epizodách nazvaný České hlavy. Jedním z posledních uváděných počínů (k datu konání konference) byl projekt z roku 2007 s názvem České hlavičky. Dalším zajímavým příspěvkem byl referát kolektivu z Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci na téma Univerzita dětského věku. Tento projekt se inspiroval Dětskou Univerzitou pořádanou Univerzitou Komenského v Bratislavě.

Referát Zapojení talentovaných studentů do vědeckovýzkumné činnosti (s využitím zkušenosti na Vysoké škole finanční a správní) docenta Radima Valenčíka přiblížil cíl nejen vyhledat talenty, motivovat je, poskytnout jim metodickou a metodologickou oporu, ale i vytvořit podmínky pro trvalou spolupráci s nimi v rámci absolventské sítě. Vysoká škola finanční i správní pořádá kromě jiných aktivit prestižní soutěž mladých ekonomů o cenu Františka Venclovského. Na konferenci se prezentovalo rovněž sdružení Asociace malých debrujárů ČR. Klíčovým tématem referátu byla vhodná motivace a to motivace dospělými či zahraničními aktivitami, soutěžemi a pravidelným zapojením členů do činnosti. Hlavním partnerem Asociace malých debrujárů je v České republice Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Nastíněny byly slabé články a to především problematika nedostatečného financování. V kapitole 3.2 Faktory úspěšnosti pro mimoškolní podporu MINT talentů zmiňují, že na konferenci v roce 2010 autor referátu vycházel z příspěvku RNDr. Stanislava Zelendy, jenž v roce 2008 představil projekt Talnet. Tento projekt v době konání konference již pět let úspěšně fungoval (a funguje stále). Autor referátu vysvětlil způsob práce v Talnetu a Talnet v kontextu přístupů k výuce nadaných. Pracovníci Výzkumného ústavu pedagogického v Praze RNDr. Eva Zelendová a PaedDr. Karel Tomek přednesli téma Metodická podpora vzdělávání nadaných žáků. Vzdělávání nadaných žáků v kontextu kurikulární reformy. Tento příspěvek považuji za velice přínosný mé magisterské práci na dané téma. Tato organizace organizovala projekt Metodika a metodické pomoci učitelů. V ohnisku zájmu byli nadaní žáci a žáci mimořádně nadaní.

„Mimořádně nadaný žák disponuje kromě osobnostních předpokladů také vysokou mírou motivace pro vzdělání v určité, často úzce zaměřené oblasti, která je pro jeho věk neobvyklá a kterou sám nemůže nijak ovlivnit. Jeho potřeba se vzdělávat v oblasti jeho mimořádného nadání má nepřiměřený, do jisté míry „patologický“ rozměr. Takový žák se oblasti svého zájmu věnuje tak intenzivně, jak se jí věnují špičkoví badatelé a umělci, tedy bez ohledu na sebe a okolí.“⁷⁰

Účastnice ze Slovinska Gordana Rostohar přednesla příspěvek s názvem Intenzita prožívání a citlivost talentované mládeže.

„Nemůžeme ignorovat skutečnost, že žijeme v kultuře, v níž není vyjadřování emocí příliš oceňováno, často se stává předmětem kritiky a je mu zabraňováno. Již v počátku dětství je dítěti sděleno, jak by se mělo cítit a jak by se cítit nemělo. Nadaní

⁷⁰ ŠENEKLOVÁ, J. a kol. *Práce s talentovanou mládeží: Sborník příspěvků z mezinárodní konference.*, s. 204

mladí lidé, kteří vše pociťují hluboce a prudce, jsou velmi často zmateni a zklamáni reakcemi ostatních se všemi neblahými důsledky.“

Představil jsem několik příspěvků z konference konané v roce 2008 a jsem přesvědčený, že budou pro společnost v budoucích letech velkým přínosem. Přináší totiž pohled na danou problematiku, který si většina lidí ani neuvědomí. Obrovskou roli zde hraje komunikace a odborná pomoc. Proto bych i doporučoval všem studentům, kteří se problematikou vzdělávání nadaných jedinců zabývají, aby věnovali pozornost právě mezinárodním konferencím, které přinášejí řadu pohledů a zkušeností ze zahraničí.

4.1. Vzdělávání nadaných dětí ve světě (Joan Freeman, Velká Británie)

„Nejzřetelnější změnou v mezinárodním měřítku je odklon od speciálního vzdělání pro nadané směrem k více demokratickému přístupu zahrnujícímu spolupráci všech zúčastněných.“⁷¹

Přednášející ve svém příspěvku vycházela především z mezinárodní studie Tower Education Group. Tato studie se opírá o sběr dat prostřednictvím internetových dotazníků a osobních rozhovorů. Studie se zúčastnilo přibližně sto tisíc respondentů.

Pokazuje na to, že nejvýraznější či nejzásadnější změnou v mezinárodním měřítku je odklon od speciálního vzdělávání pro nadané a příklon k přístupu, který má demokratické rysy, tedy se jedná o spolupráci všech zúčastněných.

Připomněla, že lze stále najít dva přístupy, které převažují. Jsou to genetický a environmentální pohled. Tyto pohledy vycházejí z přetrvávajícího politického boje mezi elitářstvím a rovnostářstvím.

„Přístup učitelů k nadaným se velmi významně liší; někteří je zcela odmítají identifikovat, zatímco jiní přeceňují všestranné schopnosti žáka, který je dobrý například v matematice.“⁷²

⁷¹ Talent nezná hranic: Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Kolektiv

⁷² Talent nezná hranic: Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Kolektiv

4.2. Faktory úspěšnosti pro mimoškolní podporu MINT talentů (Dieter Hausmann, Německo; Stanislav Zelenda, Česká republika)

Příspěvek se opírá o informace přednesené na konferenci Práce s talentovanou mládeží, která se konala v roce 2008 v Brně.

Autor příspěvku považuje za celoevropský problém nedostatek inženýrů, vědců přírodních oborů, odborníků na informační technologie a matematiku. V Německu vznikla celá řada studentských vědeckých laboratoří. Jednou z nich je DLR School Lab. Založilo ji německé národní centrum pro aeronautiku a kosmonautiku. Tento příspěvek představuje výzkum a popisuje, jak rozšiřující projekty pro talentované studenty středních škol, tak i koncepci vzdělávání pedagogických pracovníků.

„Německé centrum DLR zahájilo svůj program studentské laboratoře v roce 2000 a v současné době provozuje osm mimoškolních studentských laboratoří, jednou z nich je DLR School Lab Oberpfaffenhofen.“

4.3. Talnet nezná hranic (Monika Lokajíčková, Světa Zelendová, Matematicko-fyzikální fakulta UK Praha)

Talnet je název vzdělávacího programu pro nadané děti. Existují tzv. online přírodovědné, matematické a technické kurzy, které jsou přístupné všem dětem v České republice. Vzhledem k tomu, že komunikace v cizím jazyce je pro budoucí vědecké pracovníky nezbytná, realizovali autoři tohoto projektu mezinárodní spolupráci se zahraničními odbornými pracovištěm. Byl realizován jeden dvoustranný projekt se Španěly a dva mezinárodní projekty se třemi partnery (Slovensko, Německo, Španělsko). Partnerské projekty se jmenují Estrella (tento program realizuje Španělská společnost pro studium nadání na Complutense Universidad v Madridu), Kubus (neformální sdružení mladých, nadaných lidí založené již v roce 1998 absolventy workshopů pořádaných Německou společností pro vysoce nadané) a Mladí přírodovědci (jedná se o neformální skupinu vedenou nadšenými odborníky z Ústavu fyzikálních věd Přírodovědecké fakulty v Košicích, která vznikla cíleně pro mezinárodní aktivitu Talnet International).

5. Praktická část

5.1. Cíle práce

- Zjistit pohled společnosti na nadané jako skupinu
- Zjistit jakou podporu mají talentovaní v rodinném prostředí, ze strany vzdělávacích institucí, státu a soukromého sektoru.
- Zjistit současné trendy podpory nadaných.
- Doporučení pro praxi.

5.2. Úkoly práce

- Vyhledávání literárních pramenů, obsahová analýza české a zahraniční literatury a ověření internetové zdroje = studium literatury.
- Na základě studia odborné literatury definovat pojem nadání a rozkrýt jejich typologii.
- Vytvoření dotazníku a provedení šetření u respondentů.
- Vyhodnocení získaných dat
- Analýza výsledků a diskuze.
- Závěry a možná doporučení pro zefektivnění podpory nadaných.

5.3. Hypotézy

1. Předpokládám, že dotazovaní mají povědomí o definici nadání.
2. Předpokládám, že respondenti mají v záměru své nadané dítě specializovat pro svůj druh nadání.
3. Předpokládám, že dotazovaní chápou, že nadáním může být jedince také omezován, handicapován.
4. Předpokládám, že respondenti prokáží, že může být handicapovaný jedinec, který je nadaný pro určitou činnost.
5. Předpokládám, že dotazovaní nevidí v současné době výraznou podporu pro nadané a talentované.

6. Metodika

6.1. Charakteristika zkoumaného souboru

Tento vzorek čítal 428 respondentů, kteří byli rozčleněni do čtyř kritérií. Tím, co ovlivňuje názor jedince, jsem určil pohlaví, věk, dosažené vzdělání a také, zda je nebo není rodičem. Přemýšlel jsem také o kritériu uvedení IQ respondenta, ale zamítl jsem ho, protože nikde bych neměl podloženo, že dotazovaný opravdu dosáhl této hodnoty a také by byla velká pravděpodobnost, že by si respondent hodnotu více či méně upravoval dle jeho libosti. Tím by bylo toto šetření ovlivněno.

Podarilo se mi shromáždit dostatečnou četnost pro všechny skupiny, krom jediné, což je věková skupina do 18 let. Zde je četnost pouze 58, tak nemůže být brána jako vypovídající hodnota. Díky provázanosti mezi úhly hodnocení by vyřazení tohoto souboru narušilo průkaznost dalších skupin. Pro rozdílnost četností jednotlivých skupin jsou výsledky uváděny v procentech.

Kompletní vyjádření četností k jednotlivým skupinám jsou uvedeny v tabulkách č. 1 až 4, které jsou v příloze.

6.2. Organizace výzkumného šetření

Po prostudování odborné literatury jsem sestavil nestandardizovaný dotazník, který je uveden v příloze jako dotazník. Otázky jsem sestavil v návaznosti na sebe v několika okruzích. Základní informace o definici nadání, preference podpory nadání ze strany rodiče. Dále mne také zajímala možnost nadání a zároveň určitého handicapu a jako poslední okruh jsem se zajímal o názory ohledně podpory talentu a nadání ze strany státu, nebo soukromých firem. Varianty odpovědí a intervaly byly konzultovány s vedoucím práce. Tento výzkum probíhal v únoru 2013.

Pro sběr dat jsem využil především sociální sítě, kde jsem distribuoval tento dotazník pokud možno široké společnosti. Využil jsem osobního přístupu k respondentům a komunikoval jsem s nimi nejčastěji on-line. Návratnost dotazníků byla velmi vysoká.

Zpětné odpovědi byly vyhodnoceny pomocí programu Microsoft Excel pomocí statistických a matematických funkcí. Na základě elektronické distribuce a použitého programu byla zajištěna anonymita respondentů.

6.3. Použité metody

Pro tento výzkum jsem se rozhodl použít dotazníkovou metodu pro své multiplikativní využití v elektronické podobě. Po nastudování odborných materiálů jsem se rozhodl sestavit vlastní nestandardizovaný dotazník o jedenácti otázkách. Volil jsem převážně uzavřené odpovědi.

Dotazovaným byla zaručena anonymita jejich odpovědí. V hlavičce dotazníku byli respondenti tázáni na pohlaví, věkovou kategorii, uzavřené vzdělání a jsou-li již rodiči, či jsou bezdětní, aby mohli být zařazeni do příslušných skupin.

6.4. Rozbor otázek

Otázka č. 1 – zajímá mne jaký má společnost pohled na nadání v obecné rovině. Jsou zde nabídnuty varianty vývojově starší i mladší.

Otázka č. 2 – zaměřil jsem se na názor probandů, má-li jedno či druhé pohlaví větší sklony, nebo předpoklady pro nadání.

Otázka č. 3, 3a – dotazované uvádím do situace, že jsou rodičem nadaného dítěte a mne zajímá jakým způsobem by jeho dar stimulovali, podporovali, případně v kolika letech. Neberu zde v potaz, o jaké nadání se v široké škále jedná. Předpokládal jsem, že si každý toto nadání doplní dle svých představ.

Otázka č. 4 – vznikla na základě mé zkušenosti ze zaměstnání pedagogického asistenta, kdy jsem byl několikrát tázán, je-li vůbec možná tato možnost u mého svěřence. Úkolem této otázky bylo zjistit jsou-li respondenti ochotni tuto skutečnost připustit, pokud ano, tak obecně pro jaká postižení je to podle jejich názoru reálné.

Otázka č. 5 – zaměřuji se zde na samotnou osobu nadaného jedince, do jejichž situace se snažím soubor dotazovaných naladit a zamyslet se nad touto věcí.

Otázka č. 6, 6a – tato sada otázek má za cíl prozkoumat povědomí, jestli jsou nadaní vyhledávání a podporování v prakticky během studií, případně v návaznosti na získání pracovní příležitosti.

Otázka č. 7 – smyslem této otázky je zjistit, zda by se podíleli dotazovaní na volnočasových aktivitách pro nadané. V potaz můžeme brát víc možností, od aktivního dobrovolnického, až po „spotřebitelsky“ užívající.

Otázka č. 8 – nastiňuji situaci, kdy respondenti zjišťují úroveň volnočasových aktivit se stimulací nespecifikovaného nadání pro sebe, případně své blízké, ve svém okolí.

Otázka č. 9 – zaměřuji se na otázku státu v této problematice a jak se na to dívají dotazovaní.

7. Výsledky a diskuze

Výsledky jsou prezentovány formou grafů. Referenční skupiny byly rozděleny dle pohlaví, dosaženého věku, ukončeného vzdělání a rodičovství. Výsledky v tabulkách i grafech jsou pro srovnání uváděna v procentech.

Vyhodnocením dat, které byly získány dotazníkovou metodou, byly pro jednotlivé otázky tyto výsledky:

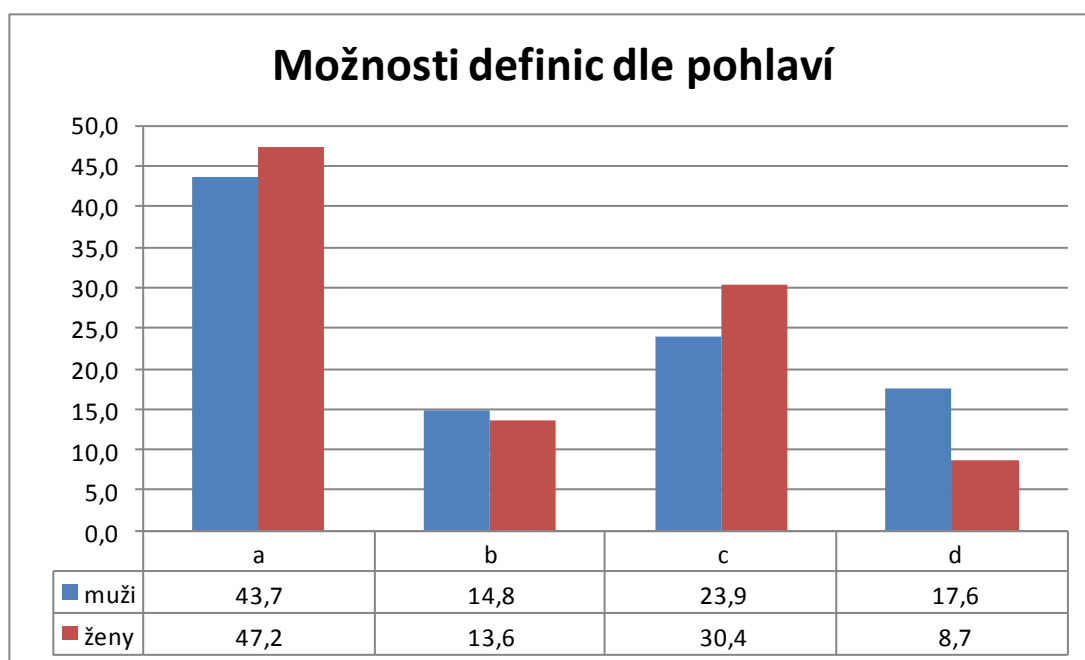
Otázka č. 1

Jako nejčastější se u obou pohlaví projevila varianta a, tedy „Obecná schopnost přizpůsobení se novým životním podmínkám a úkolům“, s četností 43,7 % u mužů a 47,2 % u žen. Varianta c, zde bylo nabídnuto „Schopnost zobecnění, učení a řešení nových problémů“, se ve výsledku ukázala u obou pohlaví druhou nejčastější, ale větším rozdílem mezi pohlavími muži 23,9 % a u žen 30,4 %.

Jako nejmarkantnější se ukazuje varianta d, tedy „Dle mého názoru žádná z těchto definic tento pojem nevysvětluje“. Rozdíl u mužů více než dvojnásobný. Lze z toho usuzovat, že respondentky o dané problematice mají větší povědomí, než respondenti. Varianta b, která zní „Měřitelná kapacita, která se uplatňuje v testech inteligence“, byla u mužů volena 14,8 % a žen ještě méně, tedy 13,6 %. Podle mého názoru se variant „b“ obsadila pomyslné třetí místo na díky tomu, že se i do naší společnosti dostává názorové pojetí, že ne všechno lze změřit a vyčíslit, a tím spíše talent.

Ze zaznamenaných dat je patrné, že ženy se více zajímají o tyto otázky. Kompletní výsledky jsou znázorněny v grafu č. 1

Graf č. 1 Možnosti definic dle pohlaví (muži 142, ženy 286)

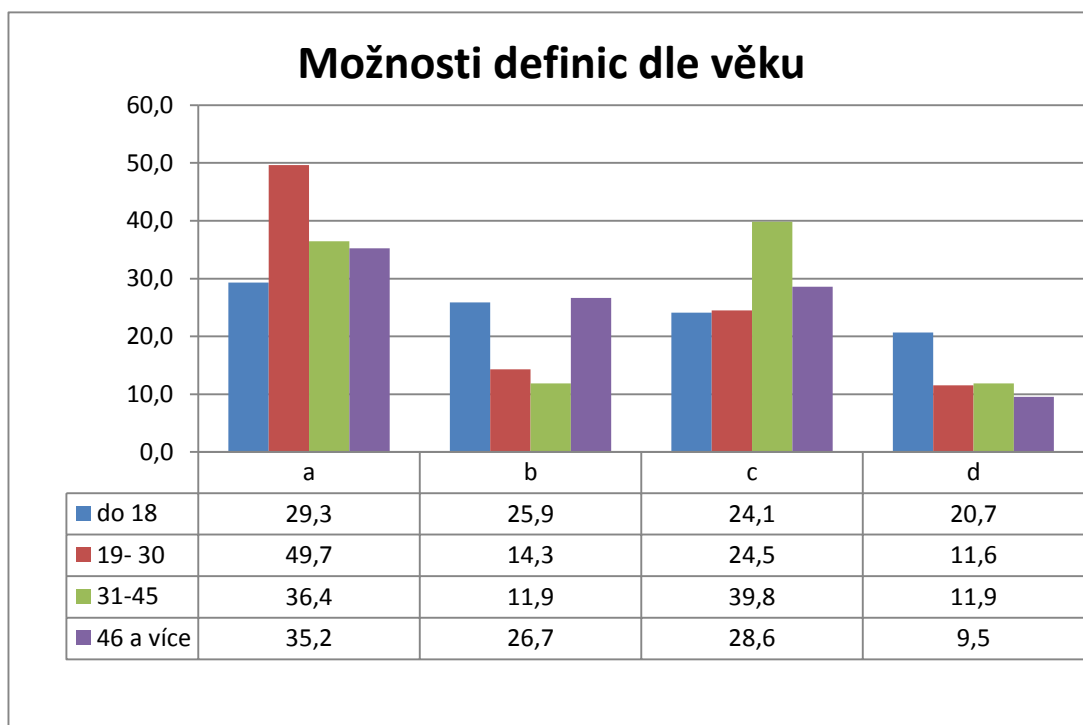
Varianty a, tedy „Obecná schopnost přizpůsobení se novým životním podmínkám a úkolům“, spolu s c, „Schopnost zobecnění, učení a řešení nových problémů“, jsou zde nejčastěji zastoupeny.

U dotazovaných ve věkovém rozmezí mezi 19 až 30 let téměř polovina, zvolil variantu a, což přisuzují tomu, že se jedná o studenty, nebo čerstvé absolventy vysokých škol. Možnost c napříč všemi skupinami zvolila přibližně čtvrtina, jen u věkového rozpětí 31 – 45 let volilo tuto variantu 39,8 %.

Podíváme-li se na variantu b, „Měřitelná kapacita, která se uplatňuje v testech inteligence“, tak zde vyčnívají ti nejmladší a nejstarší dotazovaní přibližně jednou čtvrtinou. U skupiny do 18 let je to hodnota 25,9 %, což je vysoká hodnota, ale pro odhad nějakého výsledku bylo respondentů malý počet. Ale u věkové skupiny nad 46 let se pro tuto možnost rozhodlo 26,7 % dotazovaných. Podle mého názoru tato data poukazují na starší pojetí těchto definic, kdy se hlavním hlediskem brala hodnota IQ. Na základě toho pak tato kategorie volila své odpovědi.

Naopak téměř pětinnová varianta d, „Dle mého názoru žádná z těchto definic tento pojem nevystihuje“, u probandů do 18 let, není dostatečně svou četností vykazující, ale i tak je to poměrně vysoké číslo. Přisuzuji to faktu, že v tomto věku se o tuto problematiku mladí lidé tolik nezajímají. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 2.

Graf č. 2 Možnosti definic dle věku (do 18 let 58, 19-30 let 147, 31-45 let 118, 46 a více let 105)

Respondenti, které jsem zde rozdělil podle dosaženého vzdělání, volili takto. Pomyslné vítězství získala varianta a, „Obecná schopnost přizpůsobení se novým životním podmínkám a úkolům“, která získala u dotazovaných s nejvyšším vzděláním nadpoloviční většinu, tedy 54,8 %. Absolventi středních škol se pro tuto možnost rozhodli necelou polovinou, přesně 48,9 %. Pro ty, kteří své vzdělání neuzavřeli maturitou, vykazali nižší hodnotu, vyjádřeno procentuálně 33 %. Je zde jasně vidět, že se pro tuto variantu rozhodovali spíše vzdělanější dotazovaní.

Variantu b, „Měřitelná kapacita, která se uplatňuje v testech inteligence“, se rozhodlo využít 28,6 % respondentů, kteří nemají své vzdělání ukončeno maturitou. Ostatní skupiny tuto možnost volili pouze okolo desetiny tázaných. Tyto hodnoty si vysvětlují staršími definicemi tohoto jevu, a tudíž se zde projevují i ta nejstarší část respondentů.

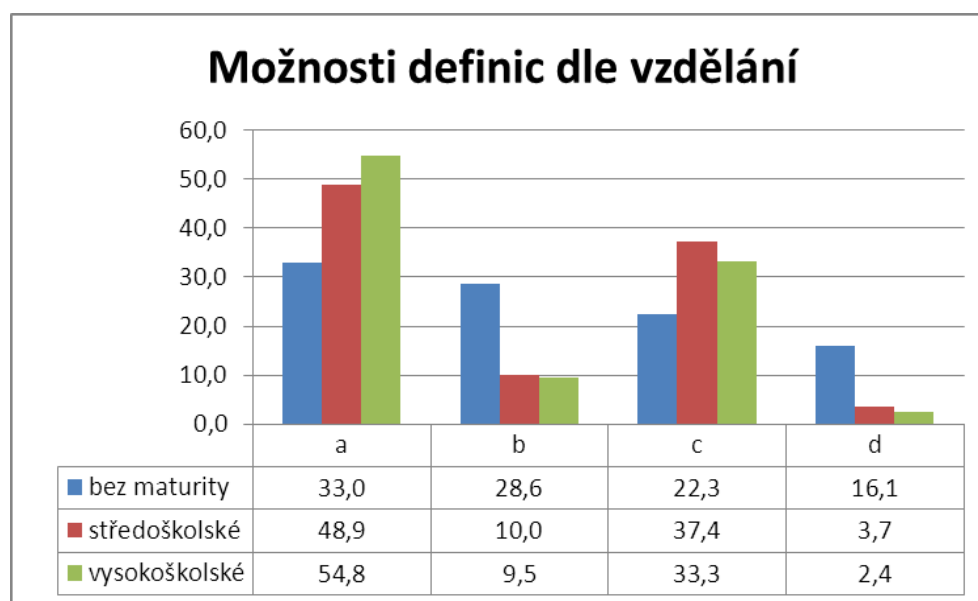
Variantu c, „Schopnost zobecnění, učení a řešení nových problémů“, využilo 37,4 % dotazovaných se středním vzděláním. Těsně za nimi a hodnotou přesné třetiny

tento výzkum vykázal vysokoškolsky vzdělané. Třetí skupina se pro tuto možnost rozhodla ve 22,3 %.

Variantu d, „Dle mého názoru žádná z těchto definic tento pojem nevystihuje“ nejčastěji obsahuje hlasy od tázaných s nižším vzděláním. Kde se četnost dostala na hodnotu 16,1 %. Ostatní dvě skupiny jsou zde zastoupeny velmi nízkou hodnotou 3,7 % a 2,4 %.

Dotazovaní, kteří jsou bez maturity, jsou rozvrstveni rovnoměrněji, což přisuzují spíše než znalostem více odhadování odpovědi. Tuto skutečnost odhaluje několikanásobný převis u varianty d. Je nutné přidat také fakt, že do této skupiny také ta část respondentů, kteří nejsou plnoletí, a také tato skutečnost ovlivnila výsledek šetření. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 3.

Graf č. 3 Možnosti definic dle vzdělání (bez maturity 112, středoškolské 190, vysokoškolské 126)

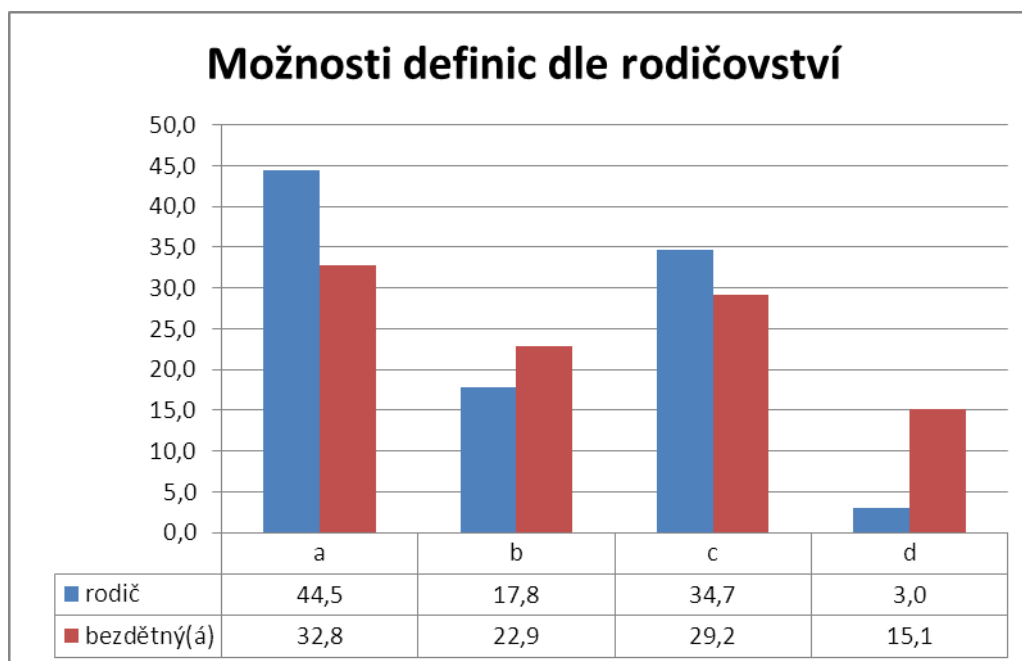

Z výsledků tohoto výzkumu můžeme vyčíst, že v tomto ohledu mají rodiče jasno, protože varianta a, „obecná schopnost přizpůsobení se novým životním podmínkám a úkolům“, je nejčastější možností s hodnotou 44,5 %. Ti, kteří jsou bezdětní, se vyjádřili pro tuto eventualitu v 32,8 %. Spolu s variantou c, „Schopnost zobecnění, učení a řešení nových problémů“, je také často volena. Rodiče se pro ni rozhodli v 34,7 % a bezdětní jen o něco méně, tedy 29, 2 %. Je jasné, že se tito dotazovaní u obou skupin, již o tuto problematiku zajímali.

Varianta b, „Měřitelná kapacita, která se uplatňuje v testech inteligence“, byla volena respondenty rodiči 17,8 % a bezdětnými 22,9 %.

Hodnota 15,1 % u varianty d, „Dle mého názoru žádná z těchto definic tento pojem nevystihuje“, u bezdětných přisuzují té skutečnosti, že ji volili především muži s nižším vzděláním a mladšího věku. Pouhá 3 % u rodičů ukazují to, že tato skupina se reálně touto problematikou zabývá. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 4.

Graf č. 4 Možnosti definic dle rodičovství (rodič 236, bezdětný(á) 192)

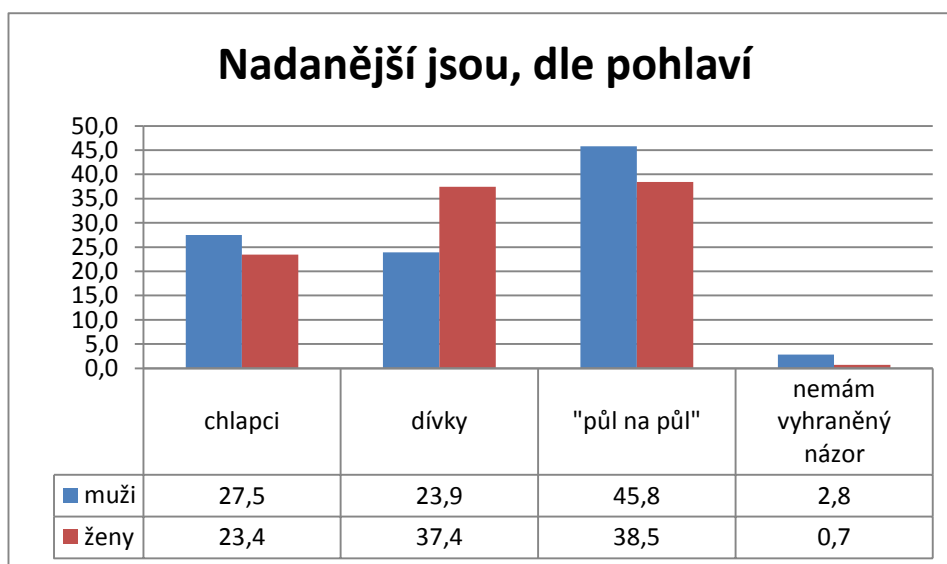
Otázka č. 2

Tato otázka, speciálně kritérium pohlaví, jsem byl zvědav jaká data se mi podaří nasbírat. Pro mužské pokolení vidí jako nadanější 27,5 % mužů a 23,4 % žen. S lepšími vlohami vidí něžné pohlaví 23,9 % mužů a 37,5 % žen. Velmi mne překvapil ten rozdíl mezi hodnotami čtyři oproti třinácti procentům. Myslím, že se zde projevuje stimulace něžného pohlaví, což rozhodně hodnotím kladně.

Nejčastější odpovědi považují jak muži 45,8 % tak ženy 38,5 %, že není ani jedno pohlaví nadanější. Spíše jsem očekával, že vyšší procento se sejde od něžného pohlaví.

Zajímavější je fakt, že pouze 2,8 % mužů a 0,7 % žen nemají pro tuto otázku vyhraněný jednoznačný názor. Byl jsem překvapen tímto nízkým názorovým nezájmem, který bych usuzoval z takového „zdravého soutěžení“ mezi pohlavími. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 5.

Graf č. 5 Nadanější jsou, dle pohlaví (muži 142, ženy 286)

Přesná polovina dotazovaných ve věkovém rozpětí 31 – 45let zvolila odpověď „půl na půl“. S hodnotami 39,5 % tuto odpověď volila skupina 19 – 30 let a v těsném kontaktu byla tato odpověď s hodnotou 39 % část dotazovaných nad 46 let. Tím bychom měli tu nejčetnější část označenu.

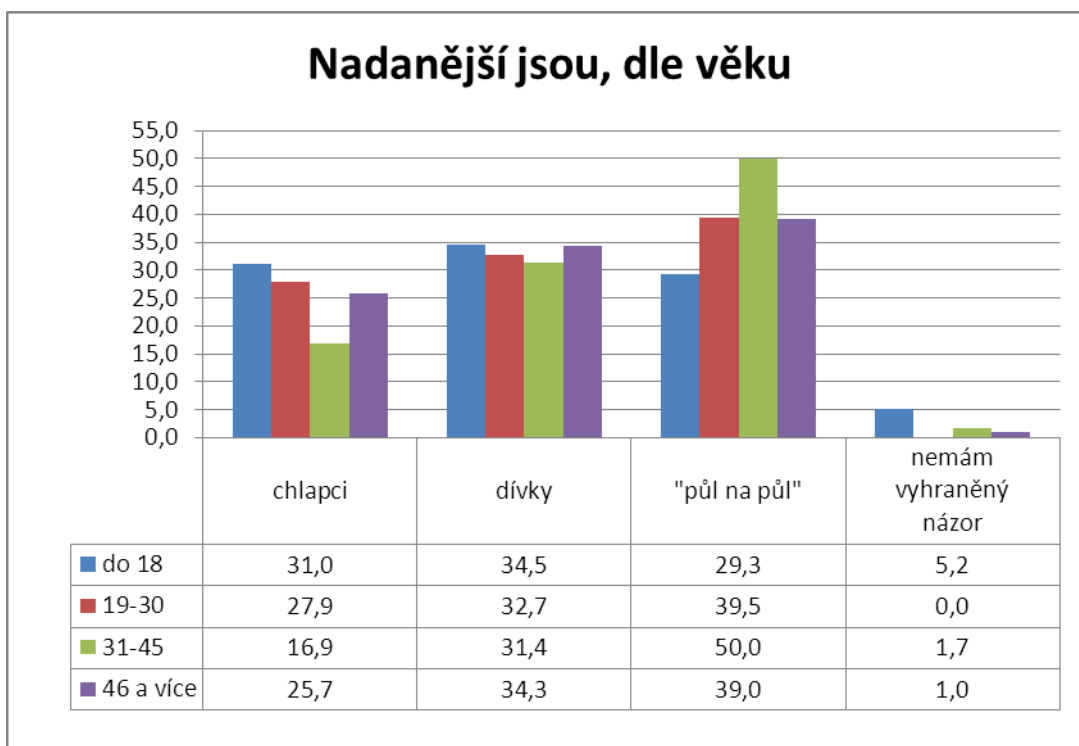
V tomto kritériu se ukázal současný trend u mladých lidí, ve věkovém rozmezí do 18 let, kteří jsou tlačeni do výkonů a podporování, proto jsou jak u chlapců tak dívek tyto hodnoty nejvyšší. Bohužel tento výsledek nemá odpovídající vypovídací hodnotu pro nízký počet dotazovaných.

U možnosti „chlapci“ pro věkovou skupinu 31 – 45 let mne zaujalo, že je výrazně nižší oproti ostatním téměř o deset procent. Je zde možno usuzovat nějaké osobní důvody dotazovaných.

Můžeme si všimnout u varianty „dívky“, se odpovědi v průřezu všemi věkovými kategoriemi pohybují okolo jedné třetiny. Vykazuje tak vyšší hodnoty než možnost „chlapci“. Zde bych tento trend přisuzoval společenské přednosti něžnému pohlaví.

Pro možnost „Nemám vyhraněný názor“ se rozhodlo 5,2 % dotazovaných mladších 18 let. Myslím, že je jejich stanovisko pochopitelné, ale nelze usuzovat žádné trendy, protože tato skupina nemá potřebnou četnost. Respondenti ve věku od 19 po 30 let se zase pro tuto variantu nerozhodl žádný. Ostatní věkové skupiny se pohybují mezi jedním a dvěma procenty. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 6

Graf č. 6 Nadanější jsou, dle věku (do 18 let 58, 19-30 let 147, 31-45 let 118, 46 a více let 105)

Z pohledu tohoto hlediska určili středoškolsky vzdělaní možnost „půl na půl“ z 52,1 %. Další dvě skupiny se pohybují hodnotově okolo třiceti procent, což je také poměrně vysoká četnost. Tento výsledek je důsledkem ve velkém množství respondentů z řad vysokoškolských studentů, kteří vidí rovnost nadání mezi pohlavími.

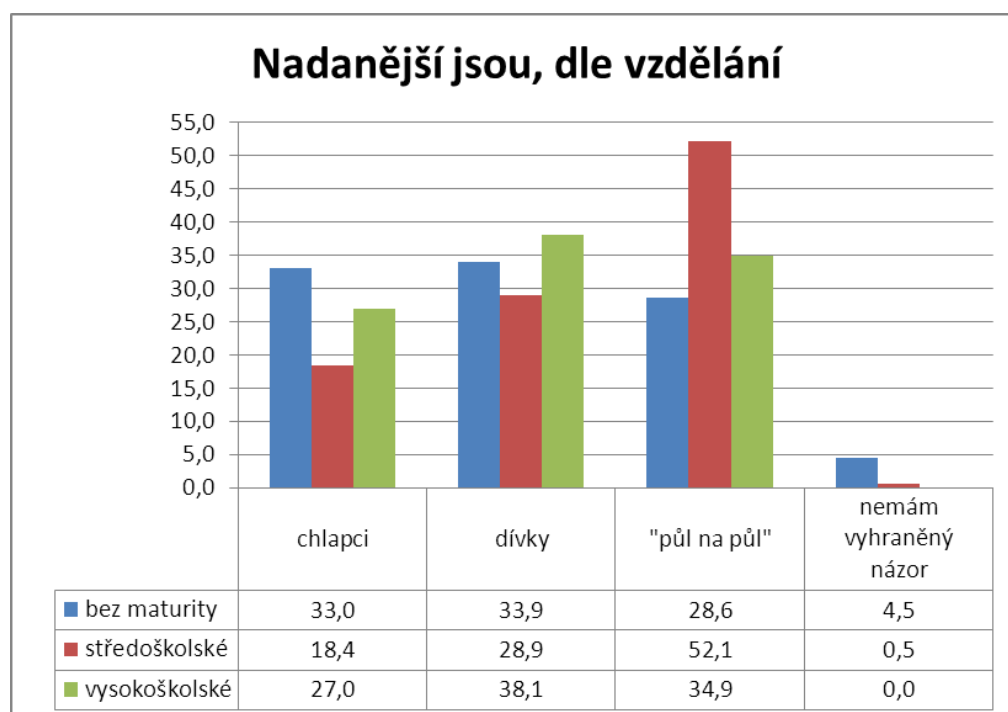
Jako nejvyrovnanější je varianta „dívky“, kde rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou byl necelých deset procent. Pro středoškolsky vzdělané jsem zde zaznamenal 28,9 % a absolventy vysokých škol data vykazala 38,1 %. Dotazovaných bez maturity volilo 33,9 %

Variantu „chlapci“ volila především skupina respondentů, kteří jsou bez maturity, hodnota 33 %. O šest procent méně obsadili tuto možnost tázání s nejvyšším

vzděláním, tedy 27 %. Nejnižší hodnotu zde zaznamenali středoškolsky vzdělání, kteří mají četnost 18,4 %. Myslím si, že se zde objevuje hlavní současný trend, takže dochází k určitému „odlivu preferencí“ ve smyslu rovnosti nadání mezi pohlavími.

Také žádný respondent s nejvyšším vzděláním neodpověděl, že by k této otázce neměl vyhraněný názor. Tento nálezn je dle mého názoru vlivem znalostí a zkušeností těchto lidí. Ale dotazovaní, kteří jsou bez maturity, zvolili tuto možnost 4,5 %. Výsledek přisuzuji skupině mladistvých, kteří se danou problematikou ještě nezabývají, nebo se jim zdá tato otázka náročná. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 7.

Graf č. 7 Nadanější jsou, dle vzdělání (bez maturity 112, středoškolské 190, vysokoškolské 126)

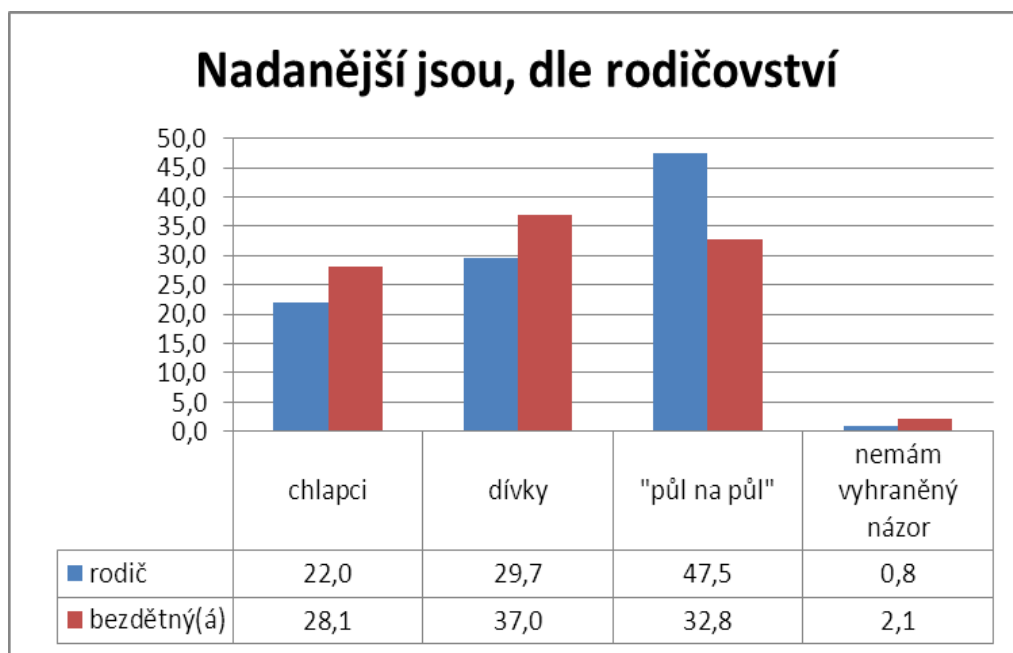
Nejčastěji odpovídali rodiče 47,5 %, že nadání je bez rozdílu mezi pohlavími. Oproti tomu se bezdětní přiklonili k této variantě v necelé třetině, přesně 32,8 %. Velký rozdíl hodnot bych přisuzoval tomu, že ještě skupina, která je bezdětná, se dané problematice tolik nevěnují a případně jen povrchně.

Ti, kteří svou ratolest ještě nemají, se domnívají, že nadanější jsou dívky 37 %. Rodiče tuto možnost volili jen v 29,7 %. U varianty „chlapci“ není rozdíl tak markantní, rodiče 22 %, bezdětní 28,1 %. Podle mého názoru v těchto obou možnostech volila

skupina bezdětných tak zvaně „na jisotu“. Domnívali se, že to bude buď a nebo. Rozdíl preferencí u obou variant je markantní i u rodičů.

Vlastní názor nemá vyhraněno pouze 0,8 % rodičů a 2,1 % bezdětných. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 8.

Graf č. 8 Nadanější jsou, dle rodičovství (rodič 236, bezdětný(á) 192)

Otázka č. 3

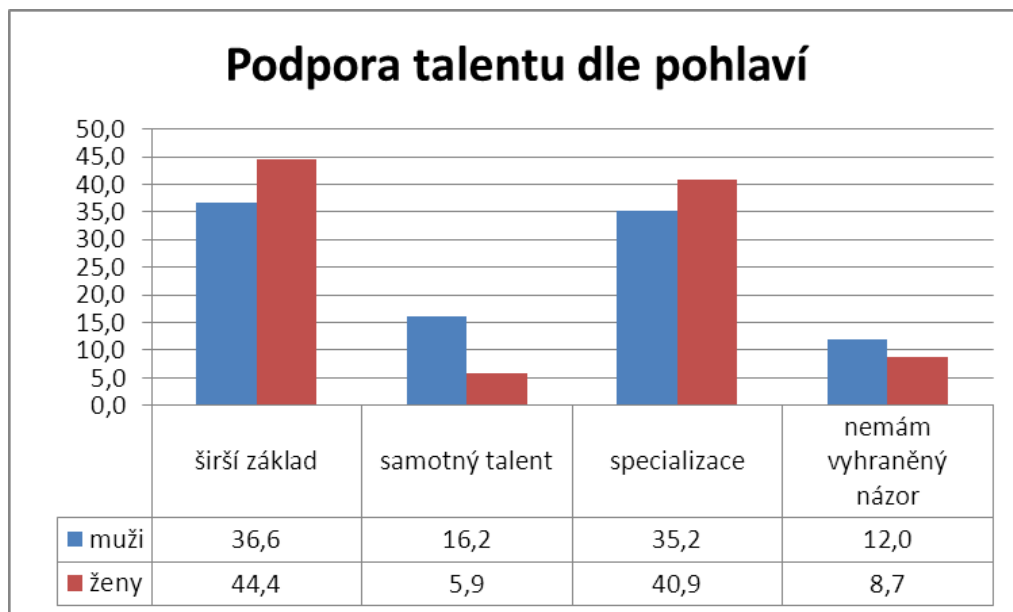
Jak bylo možné předpokládat, tak v této otázce budou velmi silné dvě možnosti, které mají své zastánce a odpůrce. Každá z nich má něco do sebe a nelze jim odebírat úspěchy. Vlastně oba dva tyto přístupy si navzájem konkurují a mají své výhody a svá úskalí, jsou ale stále nejpreferovanější.

Z hlediska pohlaví jsou nejpreferovanějšími způsoby podpory jak širší základ pro vývoj dítěte, tak specializace. U mužů je to 36,6 % pro první variantu a 35,2 % pro specializaci. U žen je rozdíl mezi hodnotami větší, širší základ volí 44,4 % a specializaci 40,9 % respondentek.

Samotný talent, aby se sám vytvářel, podle sesbíraných dat ponechalo 16,2 % mužů a jen 5,9 % žen. Tento velký rozdíl bych odhadoval v tom, že se nejspíš tito muži minimálně podílejí na výchově.

Pro variantu „Nemám vyhraněný názor“ se zde přiklonilo 12 % mužů a 8,7 % příslušnic něžného pohlaví. Domnívám se, že se zde jedná o tu skupinu nejmladších, kteří nezabředli na toto téma, případně do jeho hloubky. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 9.

Graf č. 9 Podpora talentu dle pohlaví (muži 142, ženy 286)

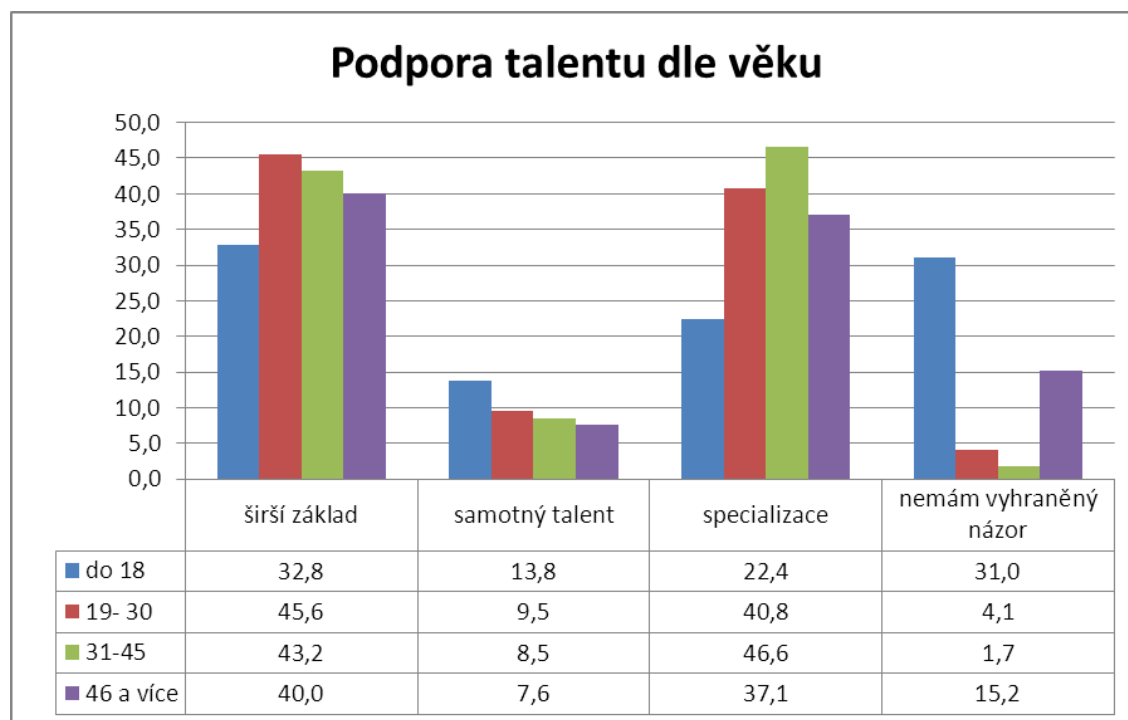
Když se na tu samou otázku podíváme po stránce věkové, tak již jsou poměr trochu jiný. Pomyslné vítězství mají nadosah dotazovaní s věkem mezi 31 – 45 let se specializací 46,6 % a širšímu základu dávají přednost z 45,6 % rodičové nadaného dítěte ve věku mezi 19 – 30 let.

V průřezu všech věkových kategorií je nejčastěji preferován právě ten širší základ oproti specializaci. Důvod, proč tomu tak je, vidím v liberálnější morálce současné společnosti, kde si dítě samo vyzkouší několikero aktivit, a pak se samo rozhodne, čemu se bude věnovat.

Pro variantu „nemám vyhraněný názor“ se rozhodlo 31 % respondentů mladistvých. Tato hodnota je pochopitelná, protože o tomto problému nepřemýšleli a nemají ani vytvořený svůj názor. U dotazovaných starších 46 let si 15,2 % vysvětlují váhavostí, než absencí znalostí a zkušeností.

Pro samovolně se rozvíjející talent se data shodují okolo osmi procent, jen u respondentů mladších 18 let tato hodnota vyrostla na 13,8 %. Pro celkový pohled na toto kritérium to ale nemá vliv. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 10.

Graf č. 10 Podpora talentu dne věku (do 18 let 58, 19-30 let 147, 31-45 let 118, 46 a více let 105)

Z hlediska dosaženého vzdělání převyšuje širší základ u absolventů středních škol, kde dosahuje až nadpoloviční hodnotou, tedy 50,5 %. Ostatní dvě skupiny se dostali k hodnotám 36,6 % bez maturity a nejvyšší vzdělání přesnou třetinou procent.

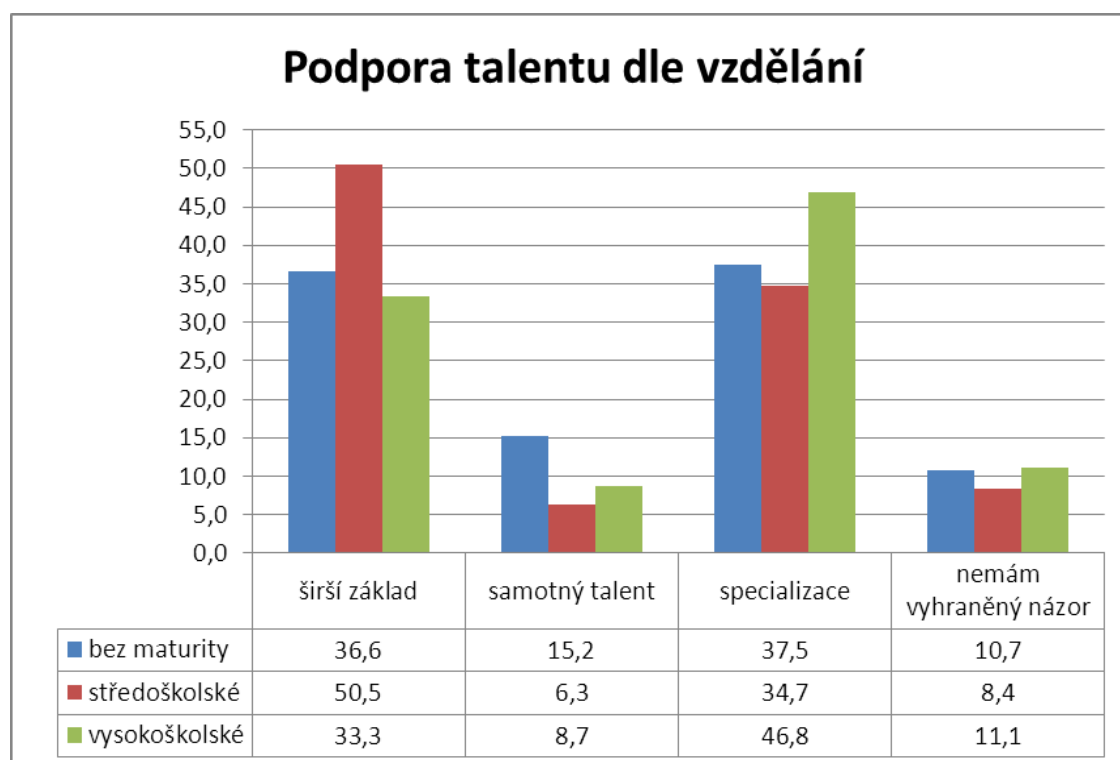
Specializace je zase nejvíc zastoupena u vystudovaných vysokoškoláků 46,8 %. Středoškolsky vzdělání ji preferovali z 34,7 % a respondenti, kteří nemají maturitu ji volili v 37,5 %.

Volbu pro rozvoj samotného talentu si zvolilo 6,3 % absolventů středních škol a tázání s nejvyšším vzděláním by tuto možnost volili v 8,7 %. Jako velký rozdíl je zde hodnota 15,2 %, pro kterou se rozhodli respondenti bez maturity.

Varianta bez vyhraněného názoru se hodnoty v průřezu všemi skupinami pohybuje od 8 % do 11 %.

Podle mého názoru je zde liberalizace společnosti přístupu k volnočasovým aktivitám od širšího základu a cílevědomost u jedinců s nejvyšším vzděláním. Rozhodně neexistuje univerzální správná možnost výběru směru, protože zde záleží na více faktorech, které mohou talent podpořit a tím vykvést a nebo naopak i přes nadání jedinec ztrácí zájem o danou věc nebo obor. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 11.

Graf č. 11 Podpora talentu dle vzdělání (bez maturity 112, středoškolské 190, vysokoškolské 126)

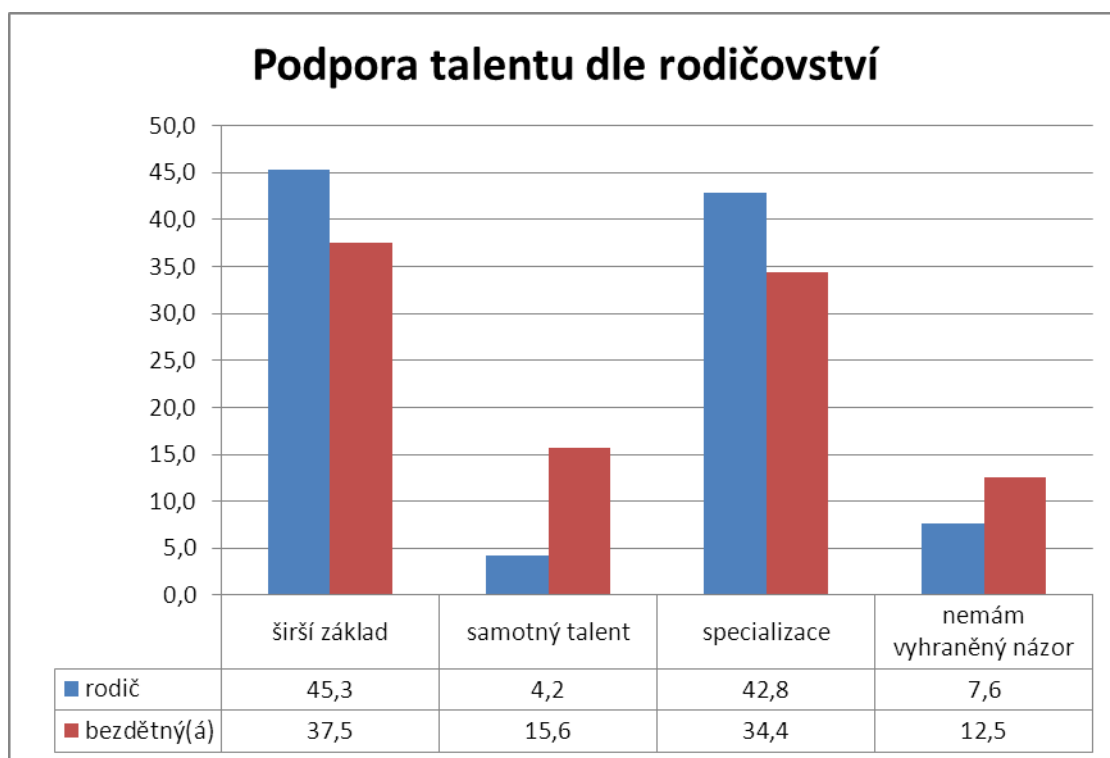
U obou možností dominují dva tradiční směry. Hodnoty, které jsem shromáždil, pro variantu širší základ jsou u rodičů 45,3 % a také bezdětných 37,5 %. Pro možnost specializace se rozhodlo 42,8 % rodičů a 34,4 % bezdětných.

Pro samostatný vývoj talentu bez stimulantů by volilo 4,2 % rodičů a 15,6 % bezdětných. Tuto poměrně vysokou hodnotu bych předpokládal převážně u nejmladších respondentům spolu s muži s nižším vzděláním.

Možnost bez vyhraněného názoru se v tomto výzkumu rozhodlo 7,6 % rodičů a 12,5 % bezdětných.

Tady také výsledek kopíruje současné trendy v této problematice, jak jsem již popisoval výše. Kompletní výsledky jsou znázorněny v grafu č. 12.

Graf č. 12 Podpora talentu dle (rodič 236, bezdětný(á) 192)

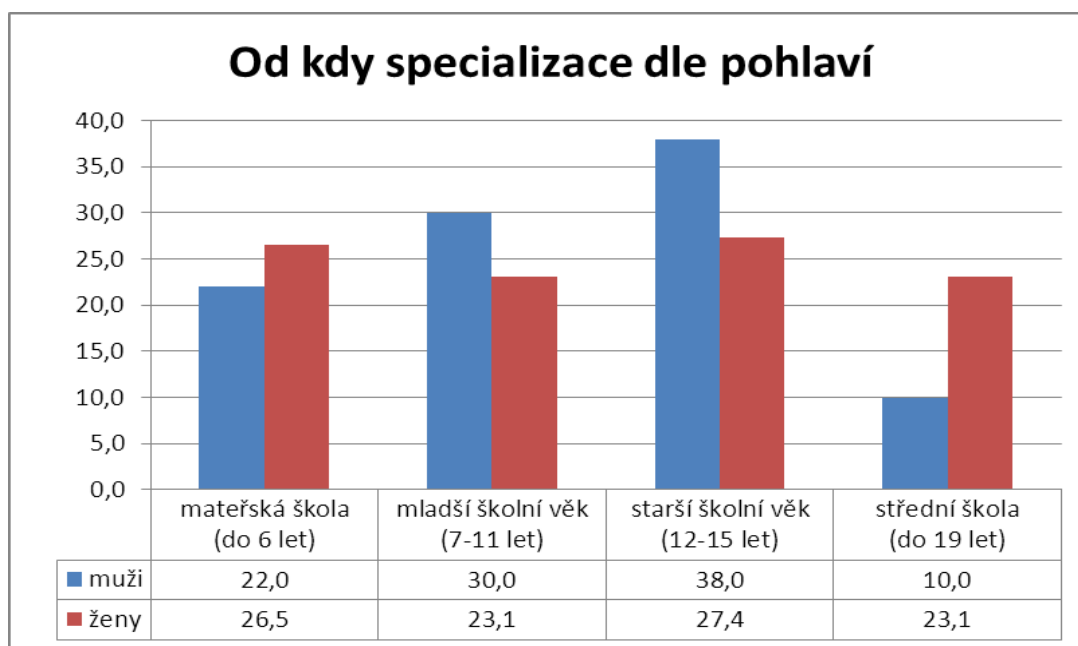

Otázka č. 3a

Muži by nejvíce specializovali dítě ve věku 12 – 15 let, kdy tato možnost představuje 38 % odpovědí. Směrem k nižšímu věku se shodně snižuje procento o osm bodů. Naopak pro specializaci do mezi 16 – 19 rokem je pouze 10 %

U žen je tento trend daleko konstantnější s minimálními rozdíly, kde se hodnoty pohybují okolo 25 % u všech věkových rozdělení. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 13.

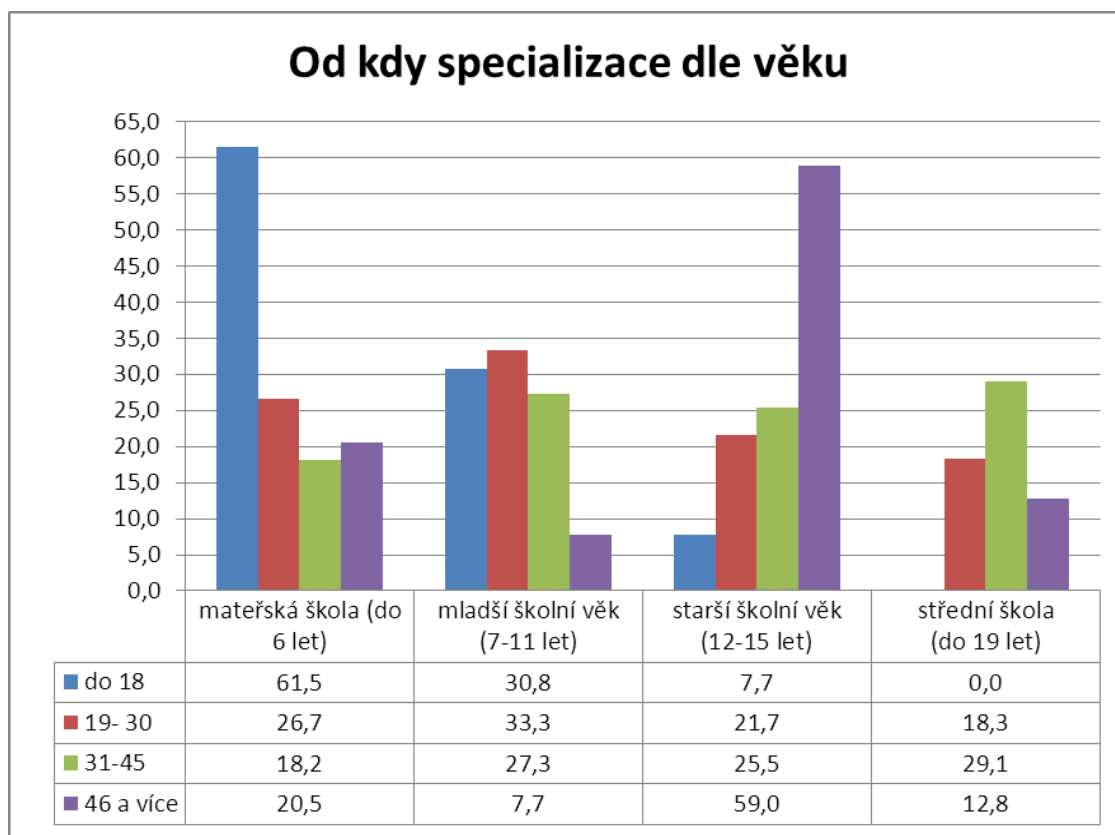
Graf č. 13 Od kdy specializace dle pohlaví (muži 50, ženy 117)

V této otázce jsou všechny skupiny příliš malé na stanovení a predikci nějakých trendů. Zajímavostí zde je 61,5 % pro specializaci v mateřské škole a nulová hodnota pro specializaci na střední škole. Tento jev je myslím jednoduše vysvětlitelný, tito respondenti si ještě určité kurzy pamatují ze svého brzkého věku a naopak si specializaci v současné životní etapě nejspíš neuvědomují.

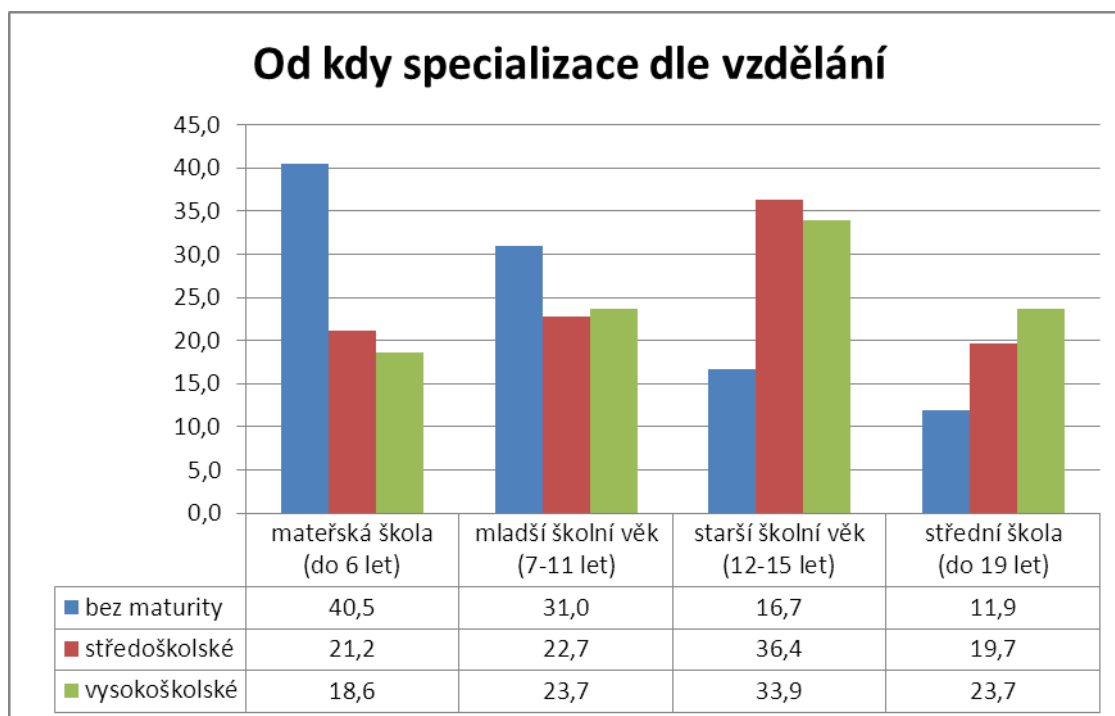
Naopak u skupiny nejstarších mne překvapila hodnota 59 % u staršího školního věku. Předpokládal bych, že tito dotazovaní se v tomto věku rozhodli pro svou další kariéru a specializovali se. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 14.

Graf č. 14 od kdy specializace dle věku (do 18 let 13, 19 – 30 let 60, 31 – 45 let 55, nad 46 let 39)

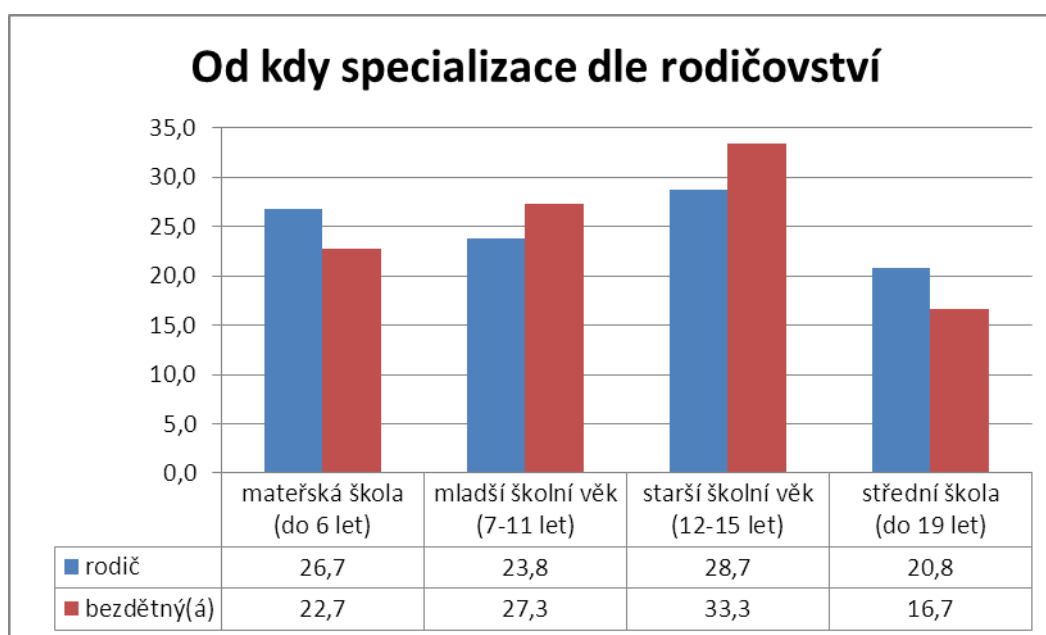
Rozdělení specializace dle vzdělání je viditelný pokles s následujícími hodnotami u respondentů, kteří mají vzdělání bez maturity. Naopak stoupající trend je u ostatních dvou skupin, kde gradují na starším školním věku 36,4 % u absolventů středních škol a 33,9 % u dotazovaných s nejvyšším vzděláním. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 15.

Graf č. 15 od kdy specializace dle vzdělání (bez maturity 42, středoškolské 66, vysokoškolské 59)

Z tohoto pohledu na tuto otázku je zajímavé, jak rodiče mají poměrně konstantní četnost, která se pohybuje mezi téměř 20,8 % až 28,7 %. U bezdětných to bylo toto šetření spíše odhadováním, co by bylo asi tak nejlepší. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 16.

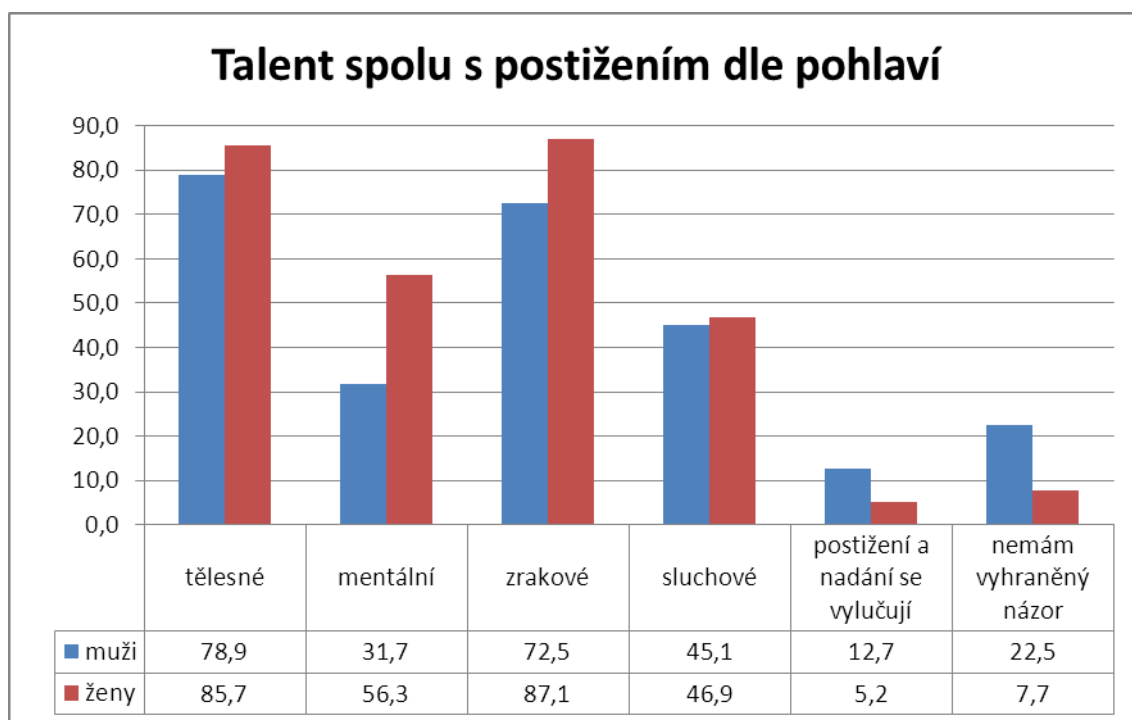
Graf č. 16 Od kdy specializace dle rodičovství (rodič 101, bezdětný(á) 66)

Otázka č. 4

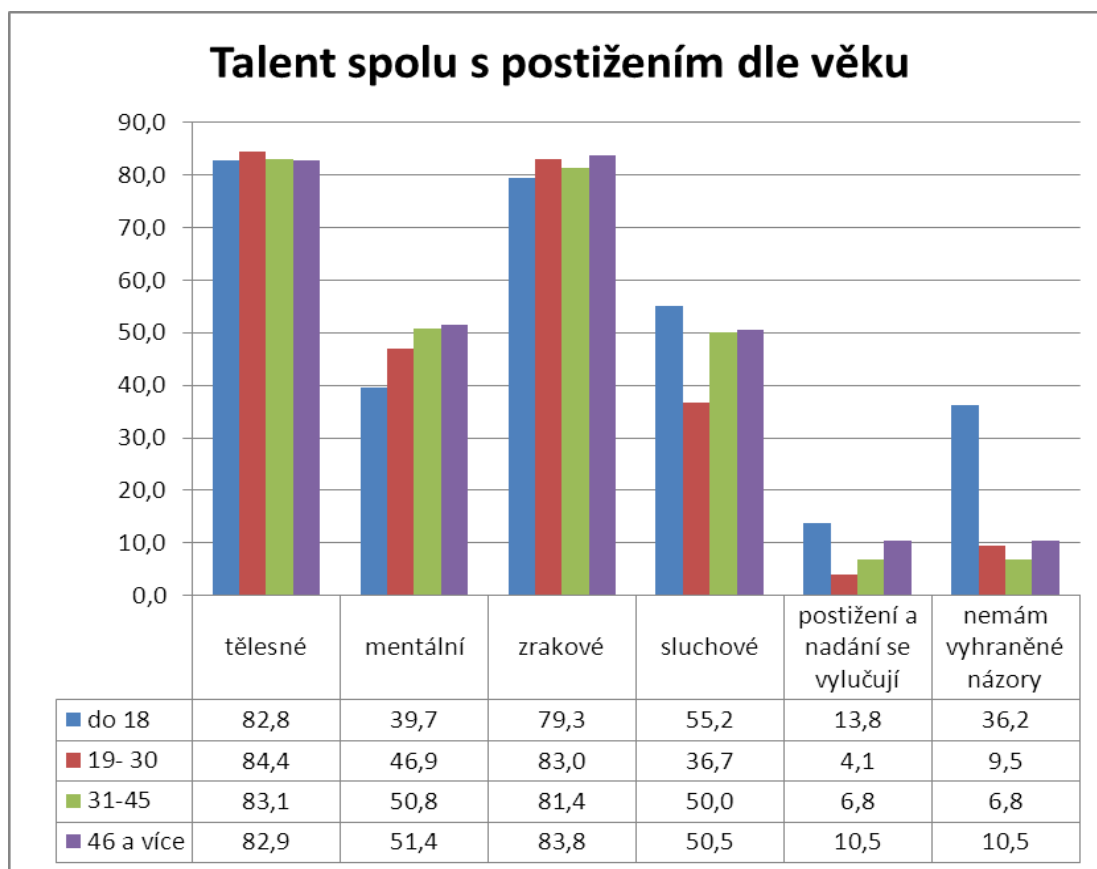
Z tohoto šetření je patrné, že ženy jsou senzitivnější, hranice 80 % byla prolomena u dvou typů postižení. Naopak 12,7 % mužů si myslí, že postižení a nadání se navzájem vylučují a přes jednu pětinu jich na tuto otázku nemá vyhraněný názor. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 17

Graf č. 17 Talent spolu s postižením dle pohlaví (muži 142, ženy 286)

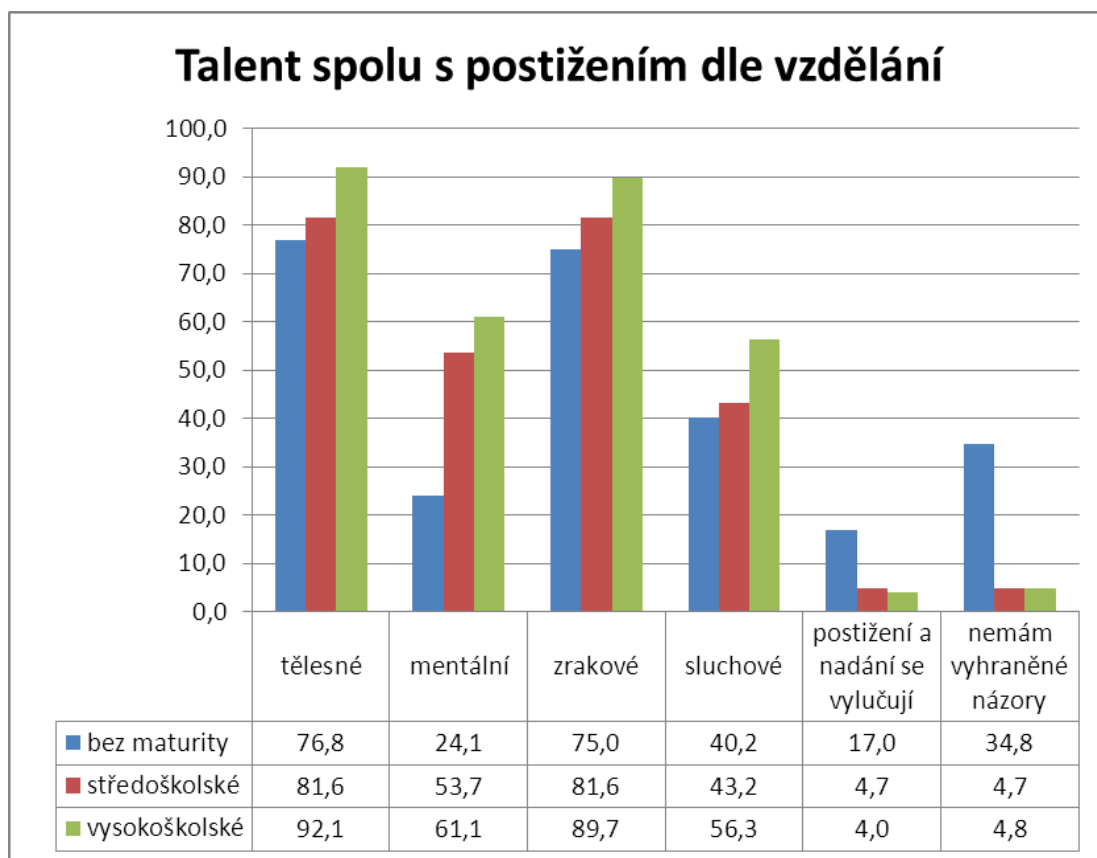
Velmi překvapivě jsou postižení tělesná a zraková okolo, případně i přes hranici 80 % u všech věkových kategorií. U mentálního postižení se s rostoucím věkem také zvyšuje znalost tohoto jevu. Podle mého názoru se je to způsobeno narůstající zkušeností, která přichází s věkem. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 18.

Graf č. 18 Talent spolu s postižením dle věku (do 18 let 58, 19-30 let 147, 31-45 let 118, 46 a více let 105)

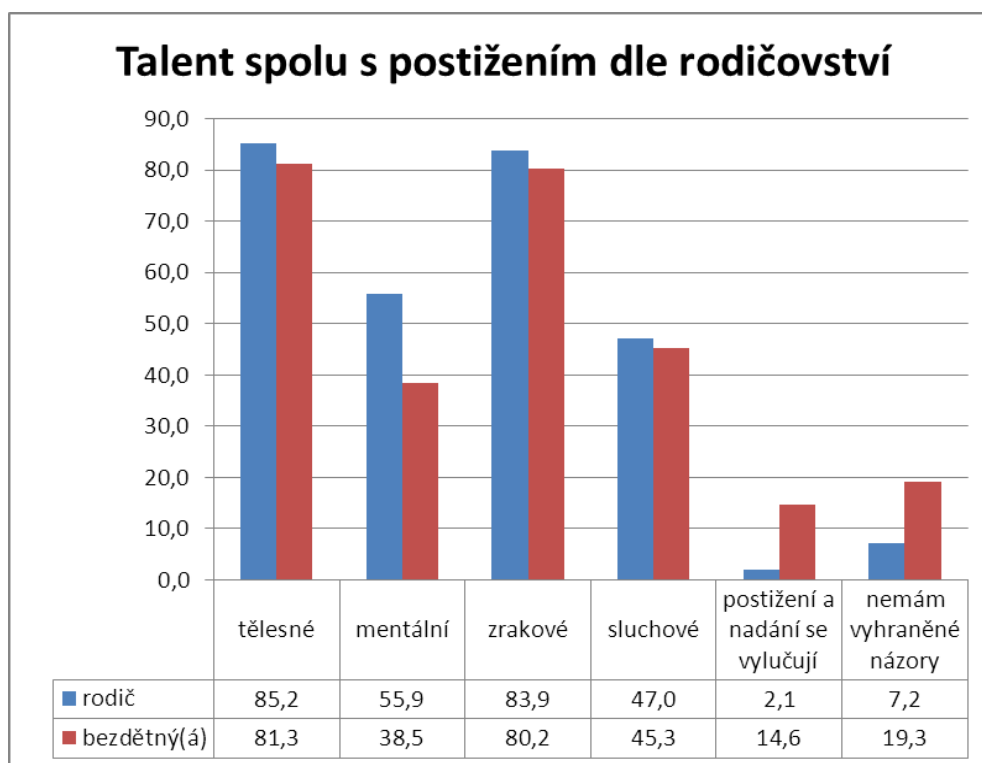
Z těchto dat je zřejmé, že dotazovaní s nejvyšším vzděláním se setkali s jevem, kdy nadaný člověk/dítě bylo zároveň postižené určitým omezením. Tato skupina vykazuje nejvyšší hodnoty u všech nabídnutých postižení, z čehož tělesné a zrakové jsou blízko nebo přes hodnotu 90 %. U skupiny respondentů, která nemá vzdělání uzavřené maturitou, mne velmi překvapila hodnota 34,8 % pro možnost „nemám vyhraněný názor“. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 19.

Graf č. 19 Talent spolu s postižením dle vzdělání (bez maturity 112, středoškolské 190, vysokoškolské 126)

V tomto šetření se opakuje ta skutečnost, že jak tělesné tak zrakové postižení přesahuje přes 80 %. Velmi markantní rozdíl je u mentálního postižení, kde rodiče ho uvádějí téměř v 56 %, tak bezdětní o 17 % méně, tedy 38 %. Tento rozdíl vidím v tom, že se nesetkali s takovými jedinci. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 20.

Graf č. 20 Talent spolu s postižením dle rodičovství (rodič 236, bezdětný(á) 192)

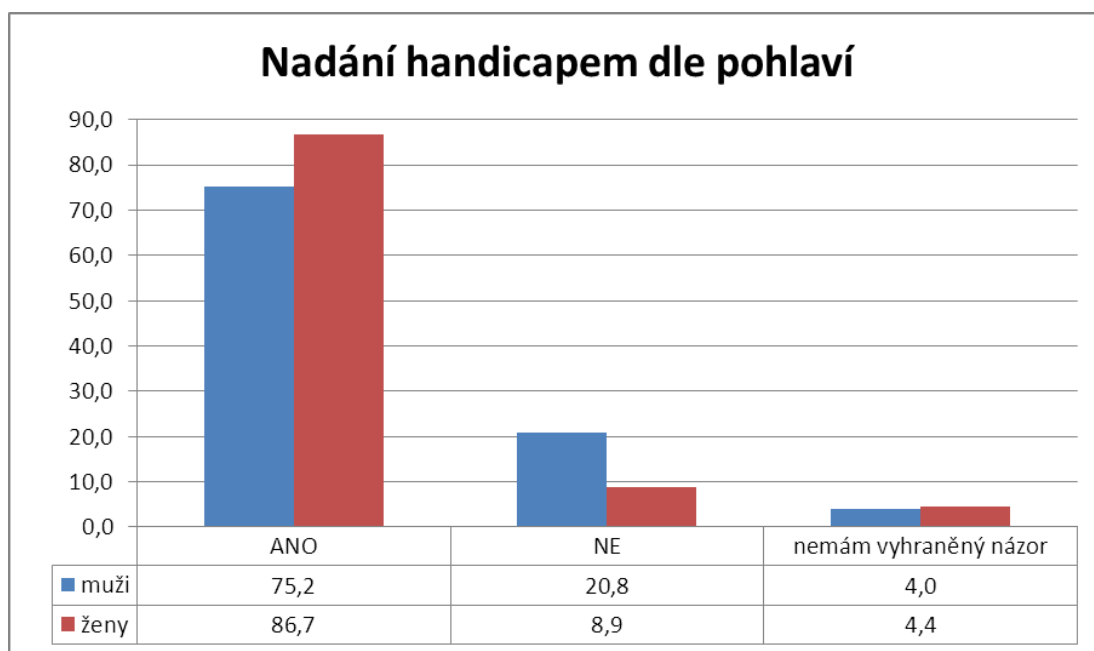

Podle mého názoru jsem nešťastně sestavil tuto otázku, protože si myslím, že více respondentů zaškrtovalo odpovědi nejen mezi postiženími. Bohužel jsem tomuto nedokázal v elektronickém dotazníku zabránit.

Otázka č. 5

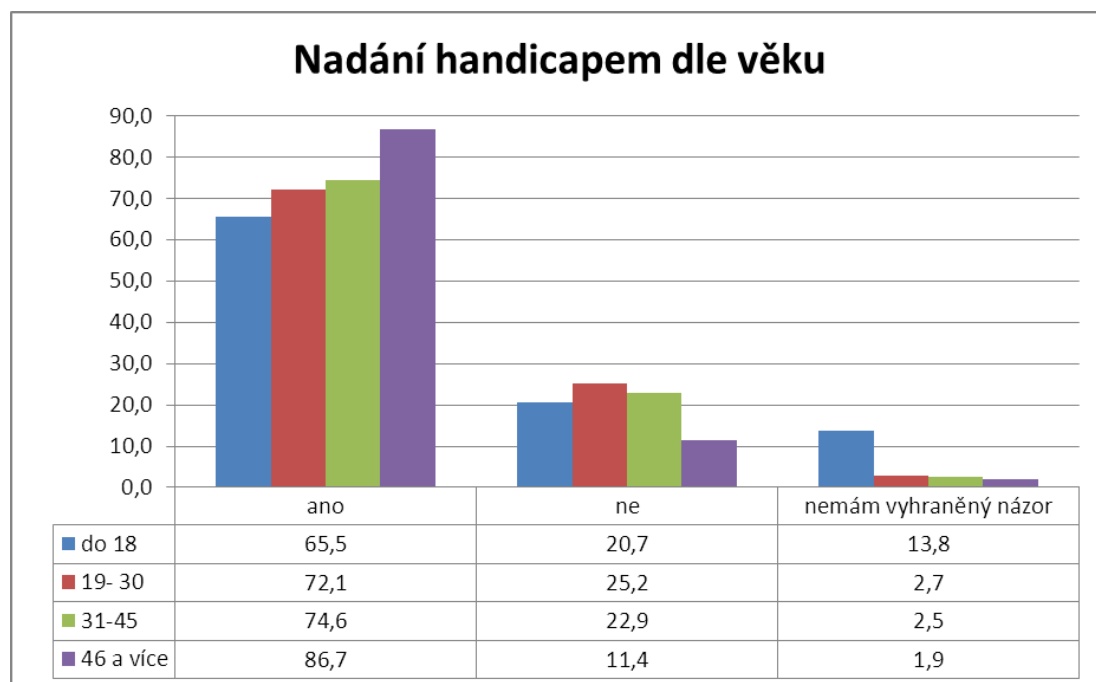
Ve výzkumu této otázky mne překvapila vysoká procenta u mužů 75,2 % a u žen 86,7 %. Na nadání tak můžeme vidět i stinnou stránku věci. Například rozdílný pohled na danou věc může kolektiv názorově rozmělnit. U obou pohlaví se okolo 4 % vyjádřilo, že v této problematice nemají jednoznačný vyhraněný názor. Kompletní výsledky jsou v grafu č. 21.

Graf č. 21 Nadání handicapem dle pohlaví (muži 142, ženy 286)

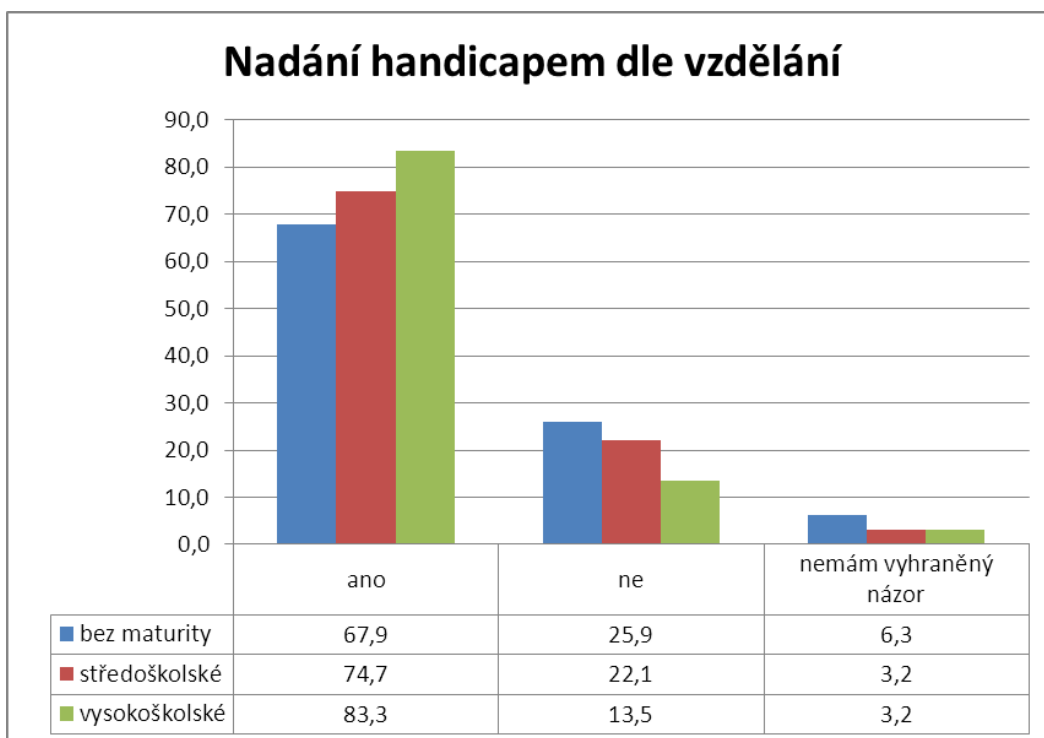
Podíváme-li se na tuto problematiku skrz hledisko věku, pak je vidět nárůst souhlasů, od 65,5 % až po 86,7 %, spolu s věkem respondentů. Jako nejdůležitější faktor považují zkušenost. Kompletní výsledky jsou znázorněny v grafu č. 22.

Graf č. 22 nadání handicapem dle věku (do 18 let 58, 19-30 let 147, 31-45 let 118, 46 a více let 105)

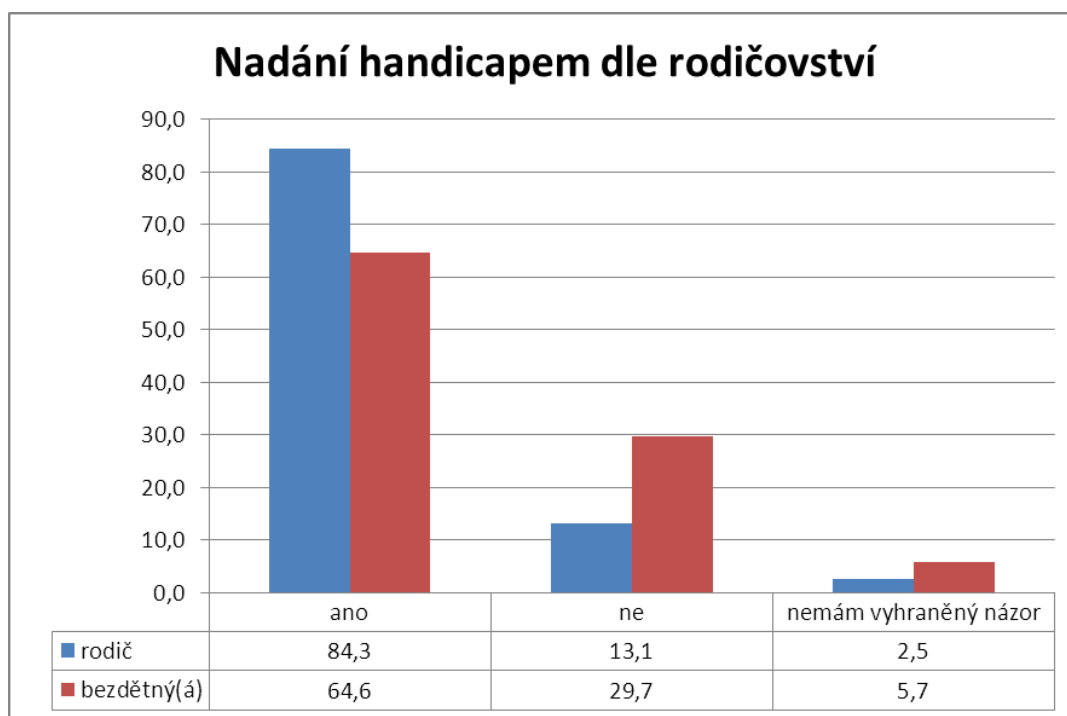
Tyto výsledky vyšli obdobně jako u přechozího kritéria. S vědomostmi a věkem přichází zkušenost, takže variantu ANO zvolilo od respondentů se vzděláním bez maturity téměř 68 %, přes absolventy středních škol, kde je četnost 74 %, až po nejvyšší vzdělání, kde vyšlo přes 83 %. Naopak sestupně se snižuje záporné stanovisko od 25 % až po 13 %. Kompletní výsledky jsou zaznamenány v grafu č. 23.

Graf č. 23 Nadání handicapem dle vzdělání (bez maturity 112, středoškolské 190, vysokoškolské 126)

Dle tohoto hlediska jsou rodiče více empatičtí, protože oproti bezdětným jsme se dostali na hodnotu 84,3 %, což je téměř o 20 % víc, než druhá skupina. Kompletní výsledky jsou zaznamenány v grafu č. 24.

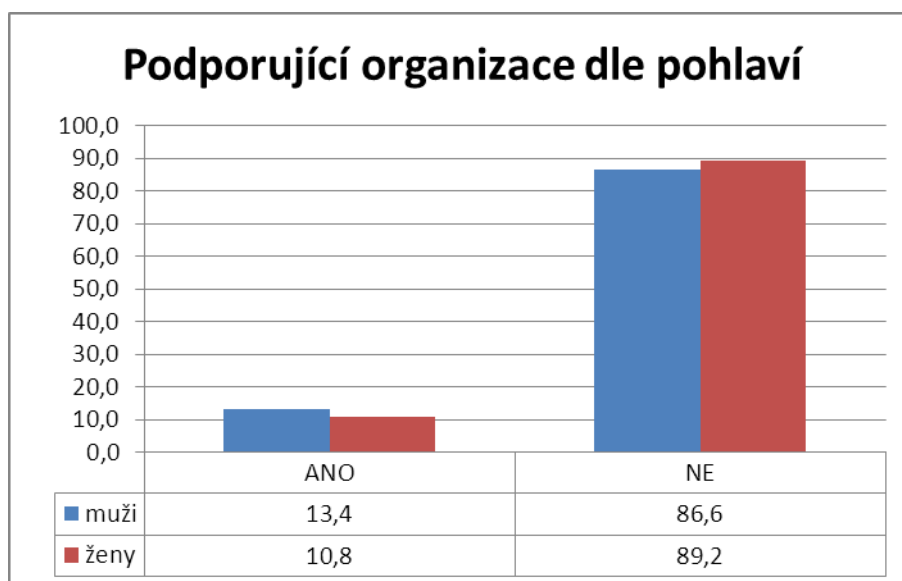
Graf č. 24 Nadání handicapem dle rodičovství (rodič 236, bezdětný(á) 192)

Otázka č. 6

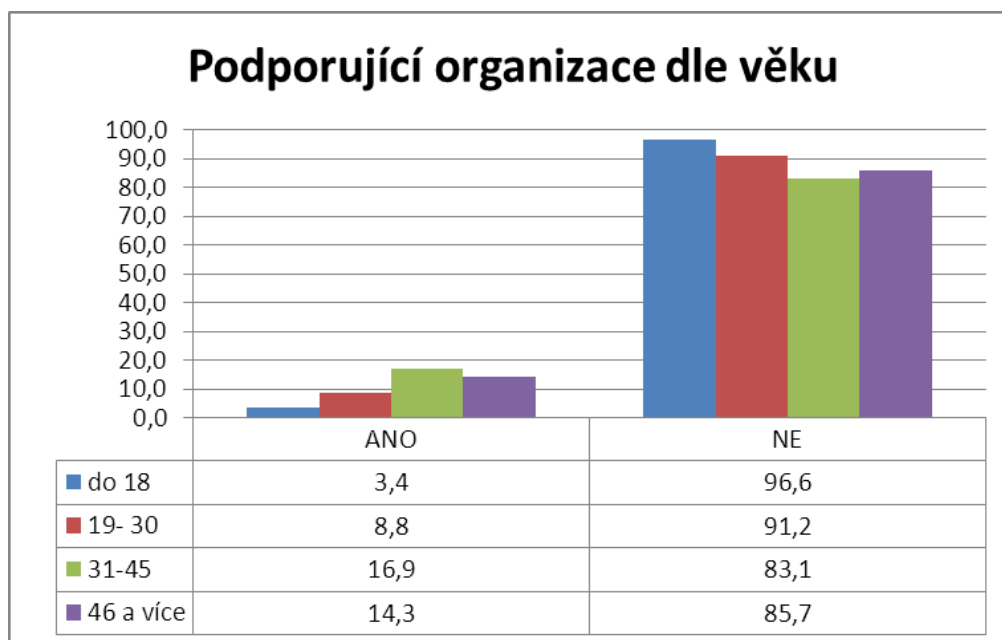
V této otázce mne zajímala informovanost o nadaných a talentovaných od již renomovaných firem, nebo případně nadací. Byl jsem překvapen, že jen malé procento respondentů, muži 13,4 % a ženy 10,8 %, tyto organizace zná. Kompletní výsledky jsou zaznamenány v grafu č. 25.

Graf č. 25 Podporující organizace dle pohlaví (muži 142, ženy 286)

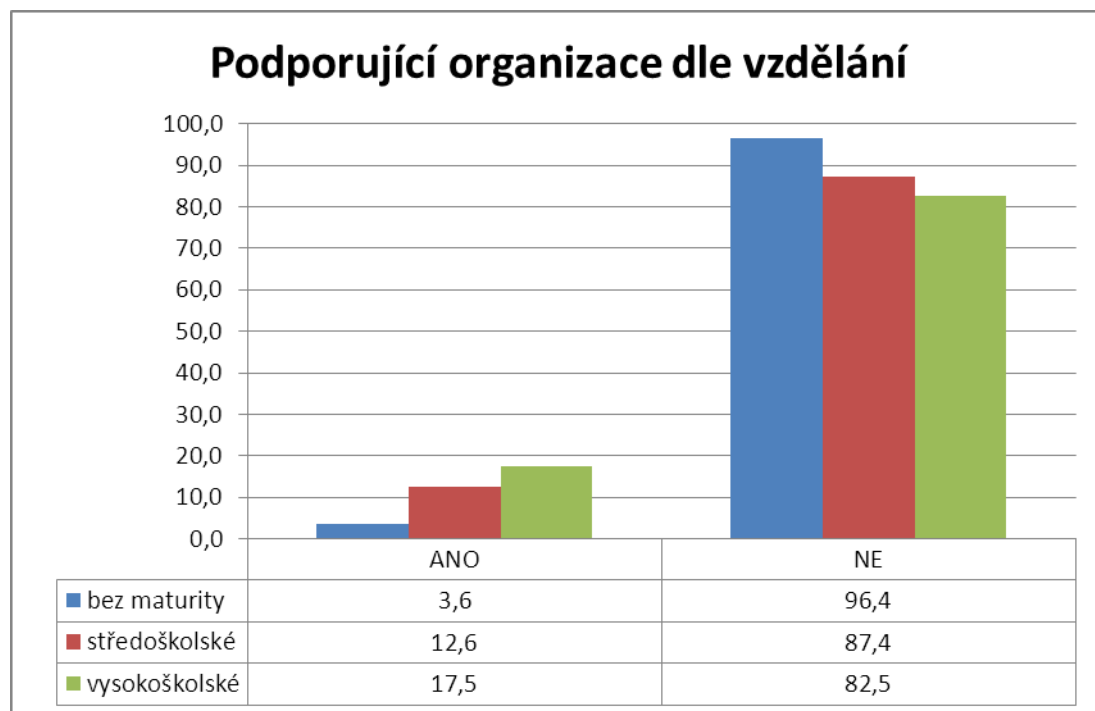
Podle nasbíraných dat se o tuto problematiku zajímá minimum respondentů, ta starší část zaujímá 16,9 % a 14,3 %. Úplné výsledky jsou znázorněny v grafu č. 26.

Graf č. 26 Podporující organizace dle věku (do 18 let 58, 19-30 let 147, 31-45 let 118, 46 a více let 105)

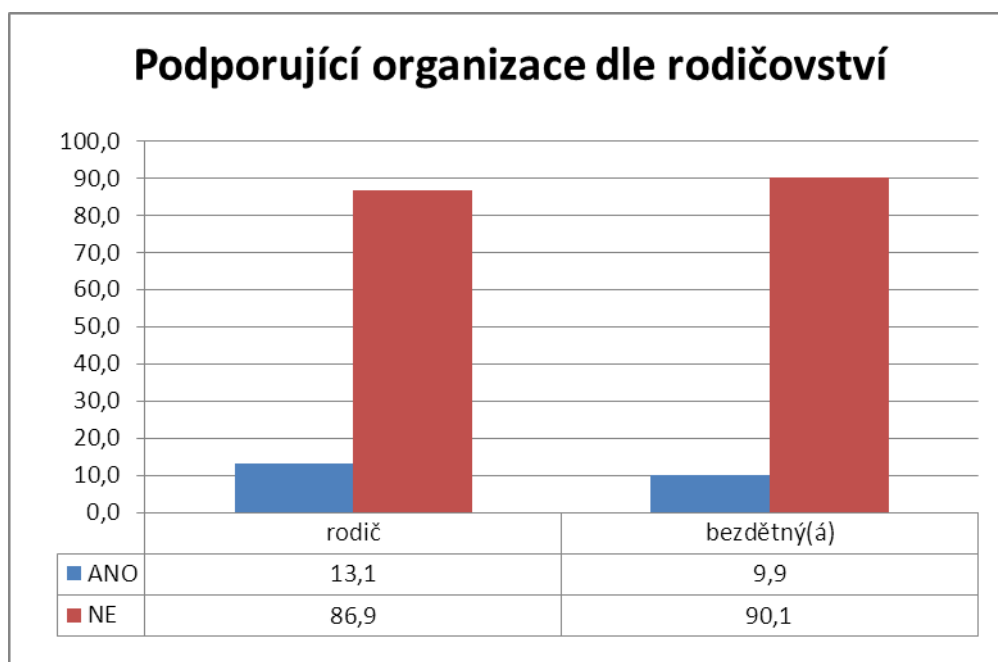
Podářilo se mi zjistit, ře řím vyřší vzdělání respondent má, tím spíš se zajímá o tuto problematiku. Ale i absolventi středních řkol 12,6 % a vysokých řkol 17,5 %.

Graf ř. 27 Podporující organizace dle vzdělání (bez maturity 112, střeoškolské 190, vysokořkolské 126)

Podle mých zjiřtění se rodiče o tuto problematiku starají nebo pouze 13,1 %, ti dotazovaní, kteří jsou bezdětí, se zajímají o tuto problematiku pouze 9,9 %. Kompletíí výsledky jsou znázorněny v grafu ř. 28.

Graf č. 28 Podporující organizace dle rodičovství (rodič 236, bezdětný(á) 192)

Otázka č. 6 a

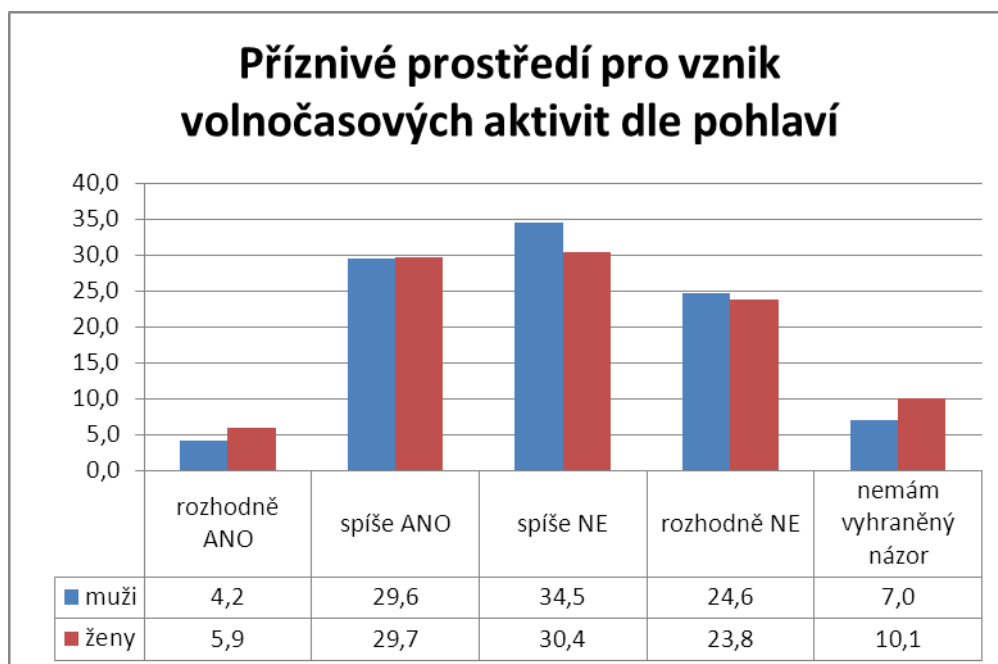
Tyto instituce bych rozdělil do dvě skupin. První jsou renomované firmy, které působí v České republice. Byly uvedeny dvě Robert Bosch a Škoda Auto. Zde se jedná o podporu jejich současných nebo budoucích zaměstnanců.

Druhou skupinu tvoří speciální organizace zabývající se nadanými dětmi jako je Echa, Menza, nebo Talnet. Byly vybudovány právě pro výjimečné a nadané děti a mladé lidi.

Otázka č. 7

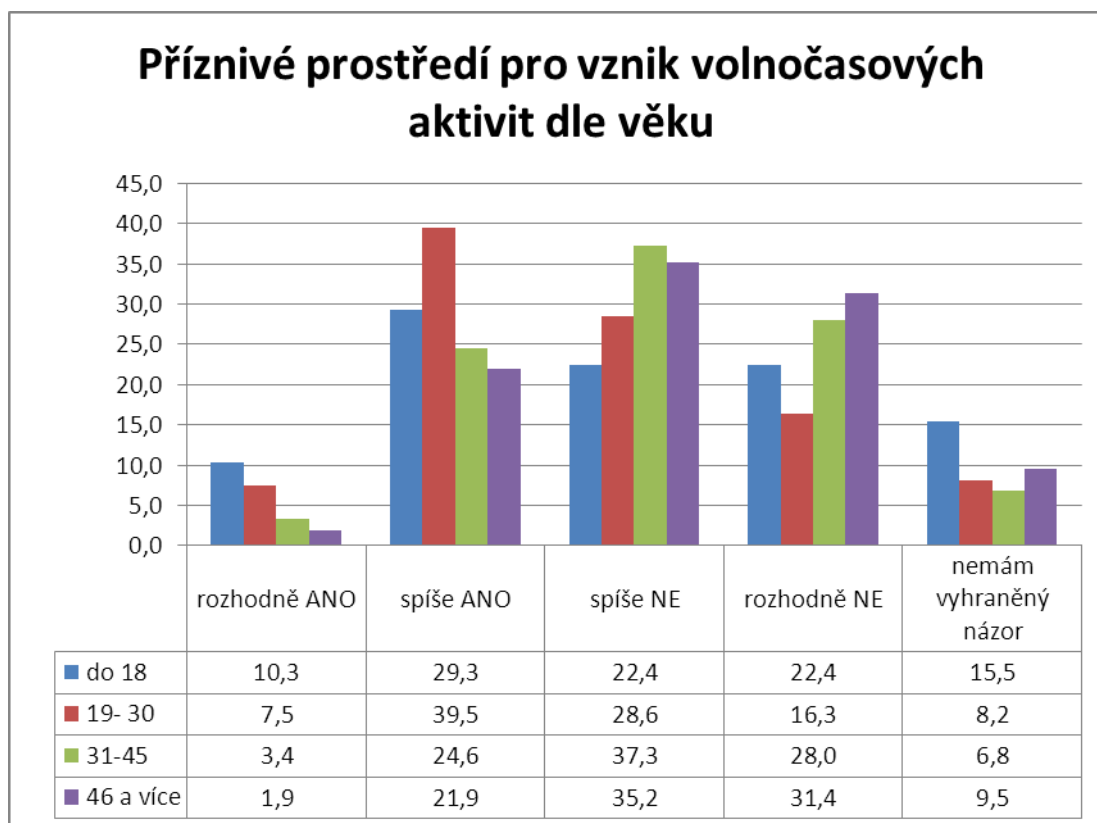
Podíváme-li se na výsledky hodnocení této otázky, lze z ní vyčíst mírnou skepsi s organizováním volnočasových aktivit. Sice se u obou pohlaví těsně před třiceti procenty objevuje varianta „spíše ano“. Převažuje však negativní postoj. Kompletní výsledky jsou zaznamenány v grafu č. 29.

Graf č. 29 Příznivé prostředí pro vznik volnočasových aktivit dle pohlaví
(muži 142, ženy 286)

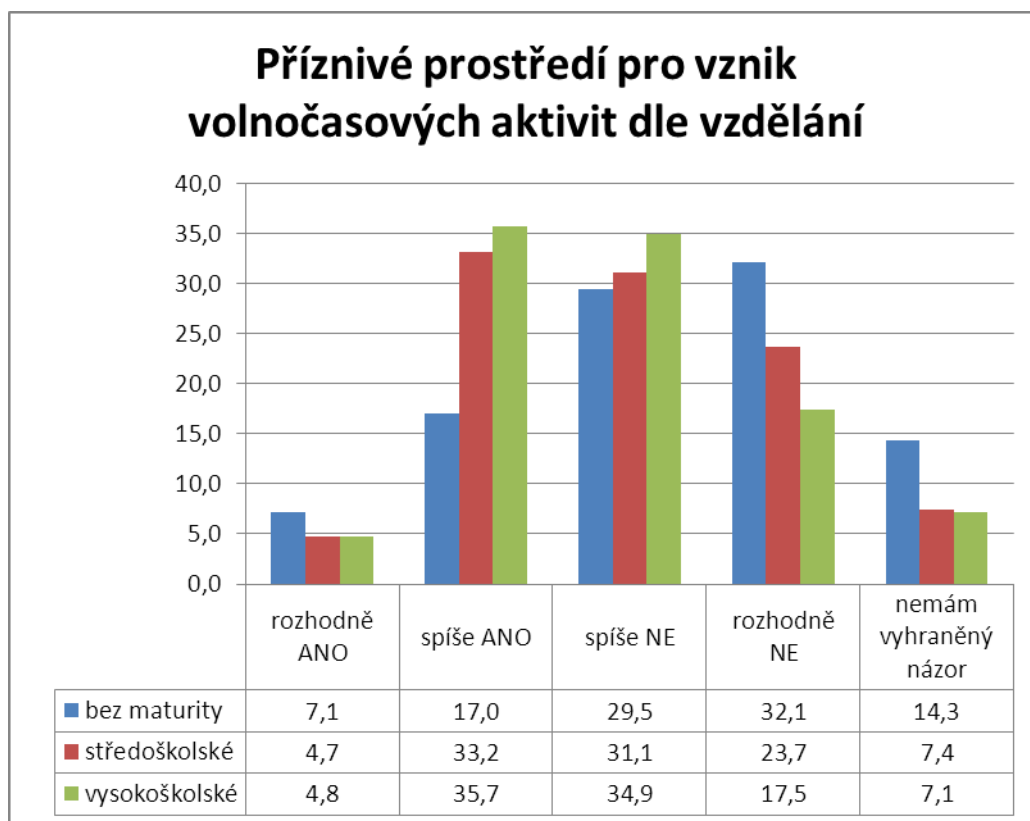
Pohled do výsledků naznačuje, že jsou výsledky dost různorodé. Nejčetnější je varianta “spíše ano“ u věkového rozmezí od 19 – 30 let, kde si myslím, že jsou ryzí nadšenci pro danou věc a baví je organizovat a uspořádat tyto aktivity a tím rozvíjí i samy sebe. Převládá skepse, která je podpořena dlouhodobou politickou krizí a ekonomickou recesí, která volnočasové aktivity také brzdí. Kompletní přehled výsledků je zaznamenán na grafu č. 30.

Graf č. 30 Příznivé prostředí pro vznik volnočasových aktivit dle věku
(do 18 let 58, 19-30 let 147, 31-45 let 118, 46 a více let 105)

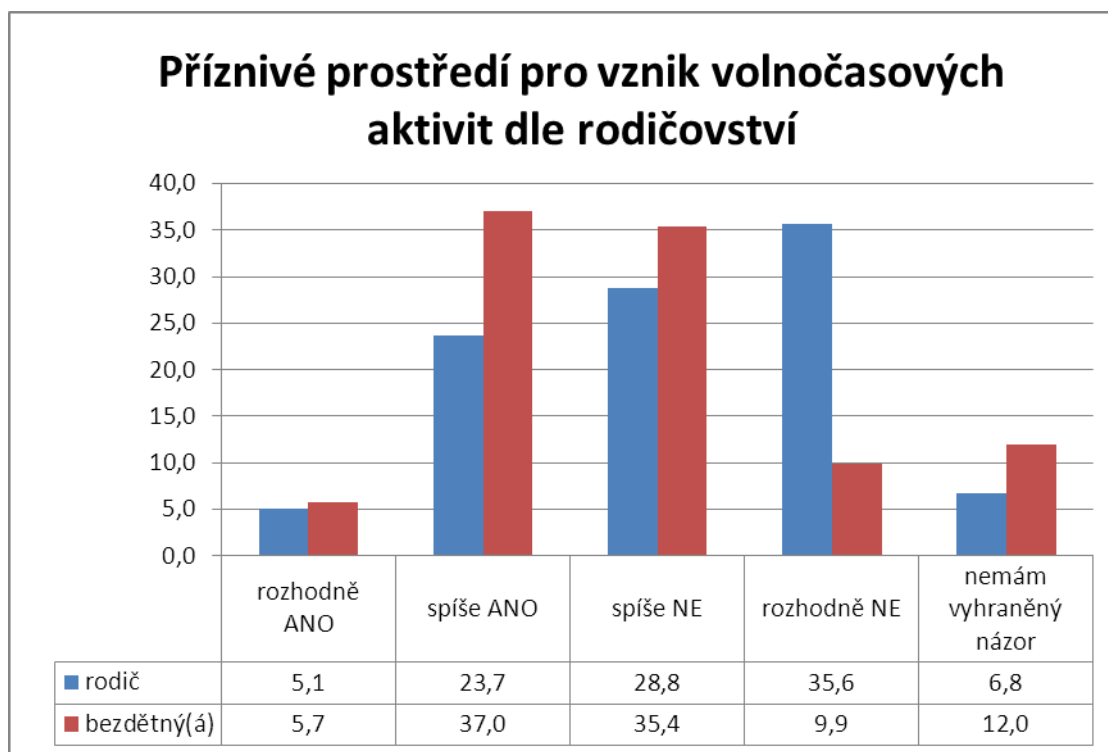
Přehled sebraných dat podle hlediska dosaženého vzdělání ukazuje, že vyšší vzdělání vidí současnou situaci pozitivně „spíše ano“ absolventi středních a vysokých škol 33,2 % a 34,9 %. Naopak dotazovaní, kteří nemají maturitu, se svými 32,1 % vidí situaci „rozhodně ne“. Zároveň ale ta samá skupina nemá na věci jednoznačný názor v 14,3 %. Kompletní výsledky jsou vyjádřeny v grafu č. 31.

Graf č. 31 Příznivé prostředí pro vznik volnočasových aktivit dle vzdělání
(bez maturity 112, středoškolské 190, vysokoškolské 126)

Podle tohoto hlediska jsou rodiče spíše skeptičtí ke vznikům nových volnočasových aktivit, kde je až 35,6 % pro možnost „rozhodně ne“. Bezdětní se naopak staví kladně, kde pro variantu „spíše ano“ se vyjádřilo 37 %. Kompletní výsledky jsou zaznamenány v grafu č. 32.

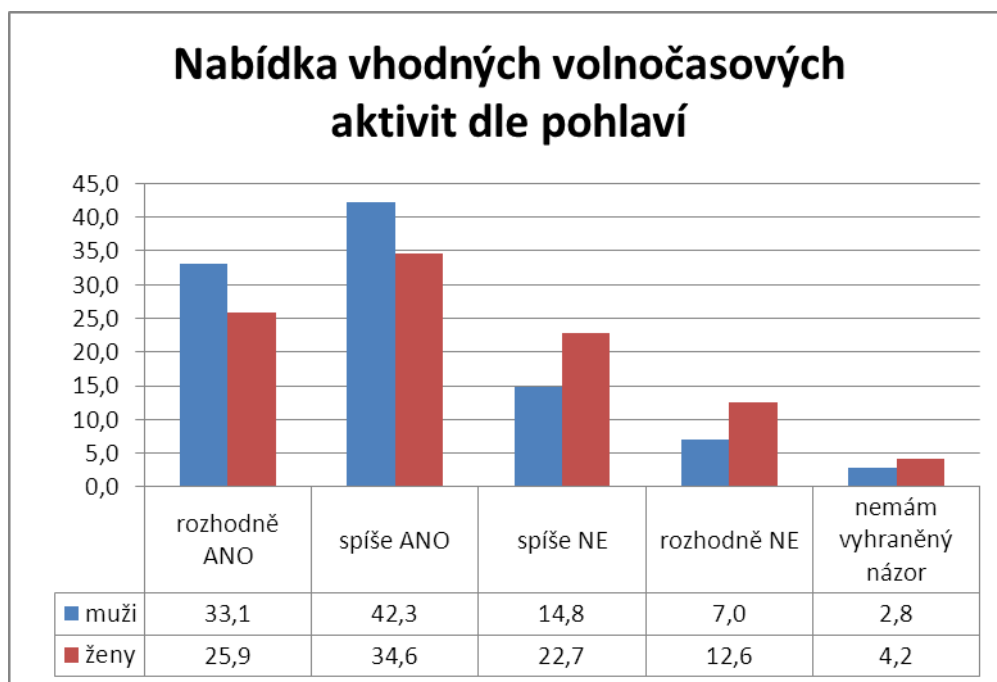
Graf č. 32 Příznivé prostředí pro vznik volnočasových aktivit dle rodičovství
(rodič 236, bezdětný(á) 192)

Otázka č. 8

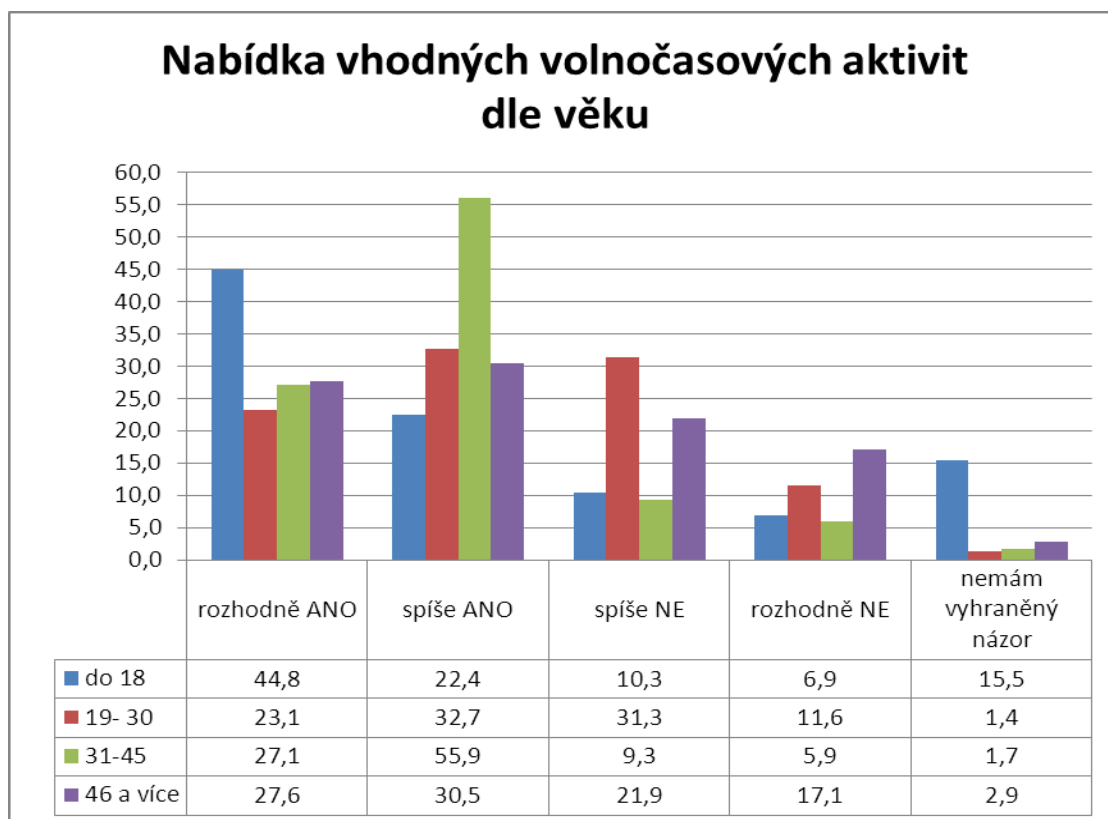
Tato otázka byla přijata respondenty kladně, muži odpovídali „rozhodně ano“ 33,1 %, „spíše ano“ 42,3 %. Ženy byly zdrženlivější, ale také převážně odpovídaly kladně, „rozhodně ano“ 25,9 % a „spíše ano“ 34,6 %. Kompletní výsledky jsou zaznamenány v grafu č. 33.

Graf č. 33 Nabídka vhodných volnočasových aktivit dle pohlaví (muži 142, ženy 286)

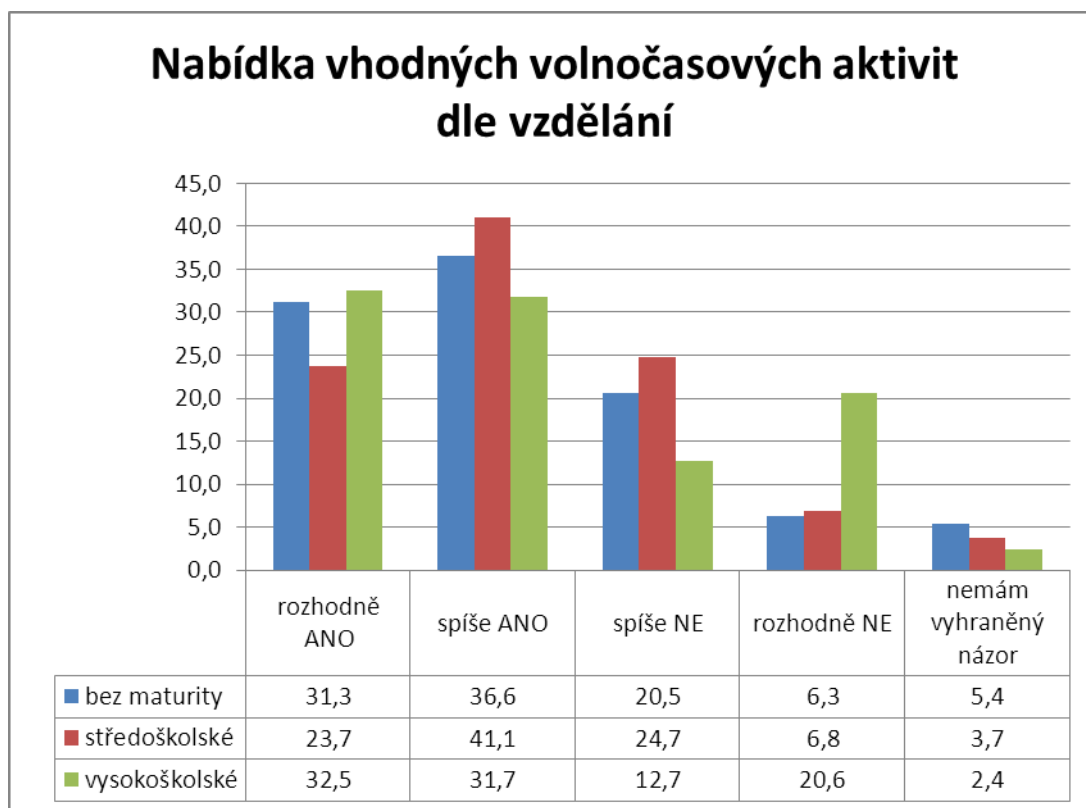
V tomto hledisku jsou výsledky poměrně vyrovnané, kdy jsou data okolo středu. Jen vytyčují dotazovaní mladší 18 let se 45 % a pak také 31 – 45 let staří respondenti, kteří možnost „spíše ano“ volili 55,9 %. Domnívám se, že tito lidé nejen, že podporují své ratolesti, ale také se na těchto aktivitách aktivně podílejí. Kompletní výsledky jsou vloženy v grafu č. 34.

Graf č. 34 Nabídka vhodných volnočasových aktivit dle věku (do 18 let 58, 19-30 let 147, 31-45 let 118, 46 a více let 105)

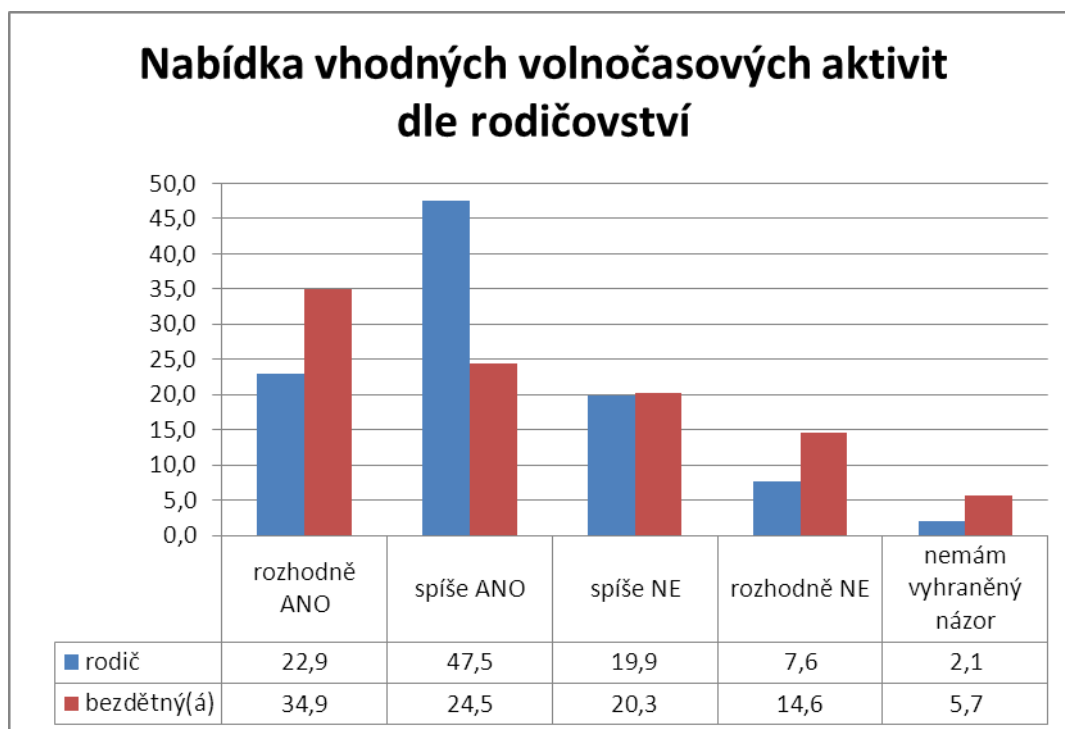
Tyto výsledky podle hlediska vzdělání jsou pozitivní přes všechny skupiny. Jedinou výjimku tvoří vysokoškolští absolventi, kteří volili variantu „rozhodně ne“ více než 20 %. Důvod této pětiny zůstává i mě skryt. Kompletní výsledky naleznete v grafu č. 35.

Graf č. 35 Nabídka vhodných volnočasových aktivit dle vzdělání (bez maturity 112, středoškolské 190, vysokoškolské 126)

Z těchto dat podle mého názoru číší pozitivní nadšení u obou typů respondentů pro dobrou věc. Kladné hodnocení rodičů 22,9 % a 47,5 % i bezdětných 34,9 % a 24,5 % mluví samo o sobě. Kompletní výsledky jsou k vidění v grafu č. 36.

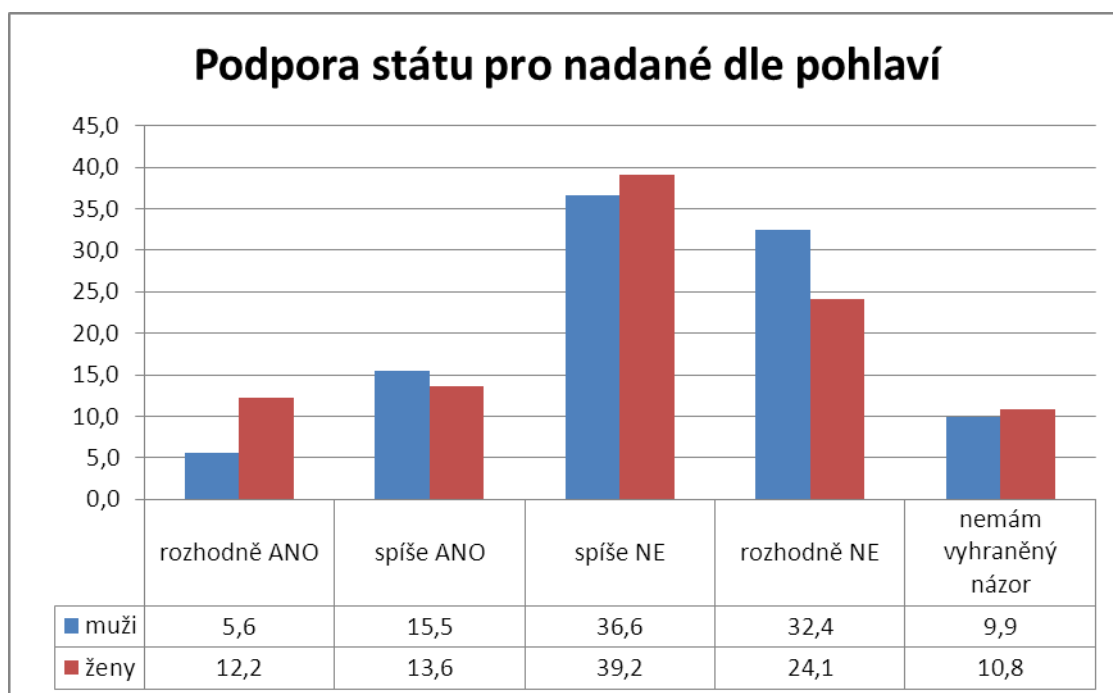
Graf č. 36 Nabídka vhodných volnočasových aktivit dle rodičovství (rodič 236, bezdětný(á) 192)

Otázka č. 9

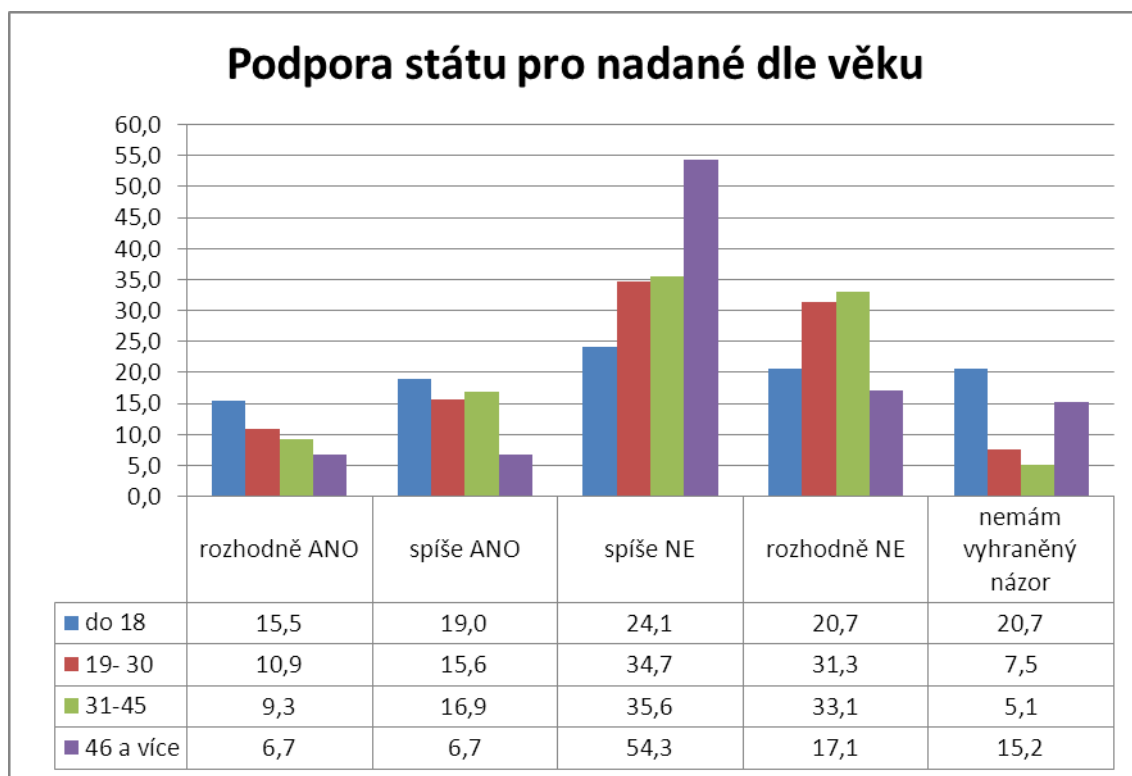
Podle nasbíraných dat jsou respondenti spíše negativní, co se týče podpory státu pro nadané a talentované. Téměř dvě třetiny u obou skupin jsou takto naladěni. Zajímavostí je fakt, že také 10 % dotazovaných z každé skupiny se o uvedenou problematiku vůbec nezajímá. Myslím, že svůj díl na tom má politická nestabilita, ekonomická recese. Kompletní výsledky jsou zaznamenány v grafu č. 37.

Graf č. 37 Podpora státu pro nadané dle pohlaví (muži 142, ženy 286)

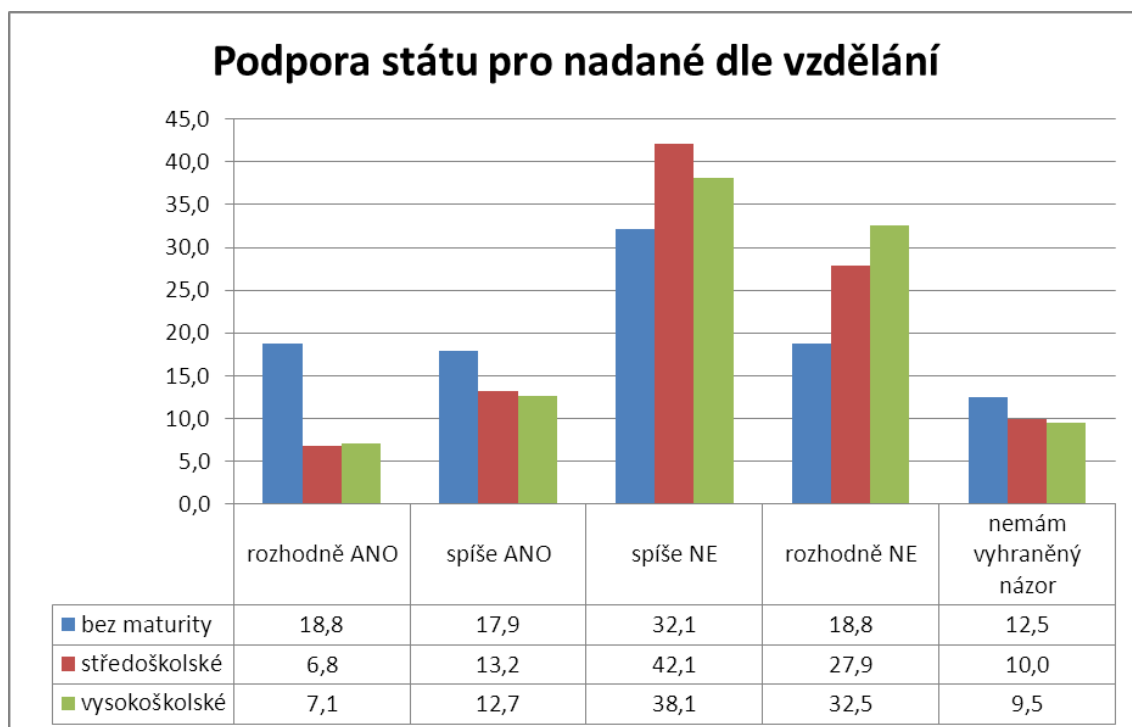
Nasbíraná data ukazují, že varianta „spíše ne“ byla nejčastěji volena od všech věkových kategorií. Nejstarší část, ze zkoumaného vzorku, se pro tuto možnost rozhodla 54,3 %. Pozitivní přístup je spíše u mladších dotazovaných. Kompletní výsledky jsou zaznamenány v grafu č. 38.

Graf č. 38 Podpora státu pro nadané dle věku (do 18 let 58, 19-30 let 147, 31-45 let 118, 46 a více let 105)

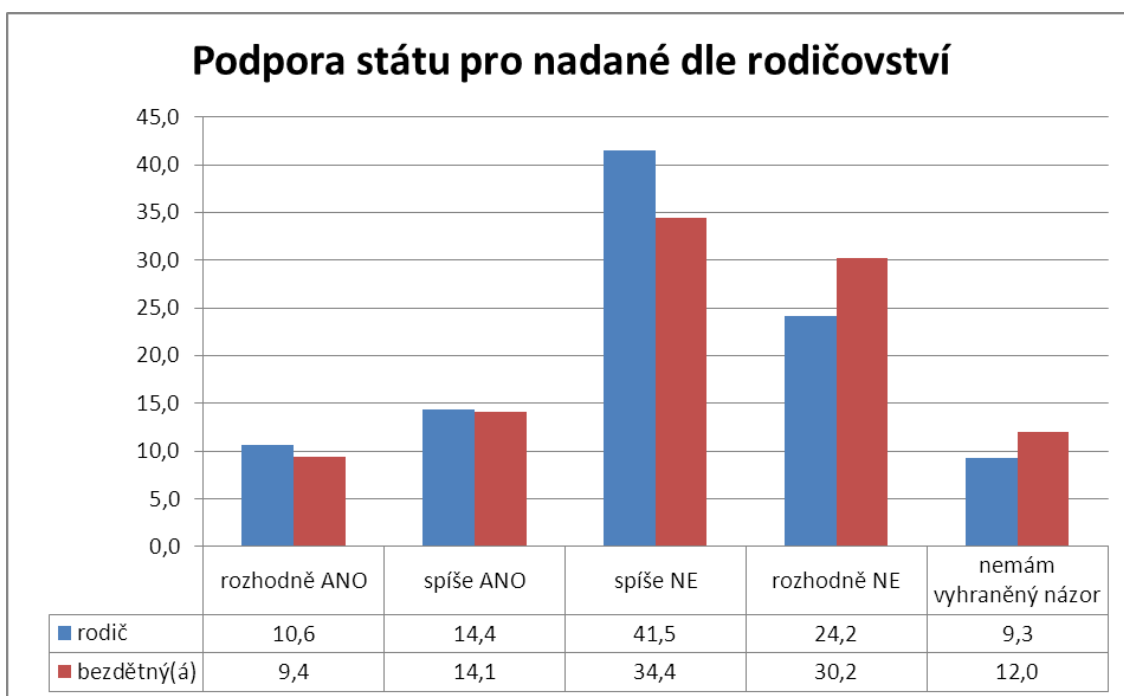
Podle výsledků, které jsem zpracoval je také podle kritéria vzdělání spíše negativní nálada, která se s vyšším vzděláním zvyšuje. Absolventi vysokých škol volili téměř jednou třetinou variantu „rozhodně ne“, přesně je to 32,5 %. Lidé s nižším vzděláním jsou pozitivněji naladěni, kdy jejich odpovědi výrazně převyšují zbylé skupiny téměř až třikrát. Kompletní výsledky jsou k dispozici v grafu č. 39.

Graf č. 39 Podpora státu pro nadané dle vzdělání (bez maturity 112, středoškolské 190, vysokoškolské 126)

Dle výsledků jsou obě tyto skupiny negativně, rodiče 41,5 % a bezdětní 34,4 %. Jedinci, kteří nemají potomka se k této otázce staví negativně a nebo je tato otázka vůbec nezajímá. Důvody jsou podle mého názoru politická nestabilita a ekonomická recese.

Graf č. 40 Podpora státu pro nadané dle rodičovství (rodič 236, bezdětný(á) 192)

Závěr

Cílem mé práce je nastínění situace nadaných jedinců ve společnosti. V teoretické části jsem uvedl, s jakými typy inteligence společnost pracuje. Důležitá byla i legislativní úprava.

V praktické části jsem na základě kvantitativního výzkumu dospěl k závěrům, které byly nastíněny již v teoretické části.

Hypotéza č. 1 se potvrdila, kdy se již dotazovaní dívají na nadání jako obecnou schopnost. U všech kategorií se prokázala varianta a.

Hypotéza č. 2 se potvrdila, jen v některých kritériích, pouze ve věkovém rozmezí 31 – 45 let a se vzděláním bez maturity nebo vysokoškolským. Podle mého názoru to vypovídá o tom, že tito respondenti jsou zvyklí na dril z dob před rokem 1989 a tak jim přijde tato metoda jako nejvhodnější pro jejich potomky.

Hypotéza č. 3 se plně potvrdila. Napříč všemi skupinami se potvrdilo pochopení toho, že dar nadání může být také prokletím pro samotného jedince. Jako možnou variantu bych viděl správně individuálně doladit do rovnováhy tohoto jedince vůči jeho vrstevníkům a zároveň ho neochudit o příležitost mít možnost patřit do party těch, kteří mají stejné nebo podobné zájmy. Jsem si vědom, že toto je velmi složitá a komplikovaná otázka, takže také odpověď je složitější.

Hypotéza č. 4 se potvrdila, i když se poměrně velké procenta objevila s nesouhlasem, ale bylo to stále méně, než procento souhlasících. Podle mého názoru se zde objevily rizikové skupiny v podobě nízkého vzdělání a také nízkého věku, spolu s muži a skupinou bezdětných. Jsem toho názoru, že by se mělo více dbát na informovanost o tomto fenoménu.

Hypotéza č. 5 se potvrdila. Jsem toho názoru, že toto negativní naladění spočívá v několika společenských problémech, od politické krize, ekonomickou krizi a také náhlým a nečekaným záplavám, takže ochota i prostředky jsou ve větší míře použity na řešení důsledků především přírodní katastrofy. Je nutno poukázat na to, že i v těchto těžkých dobách se najdou dobrovolníci, které baví se zapojit do těchto činností, bez nároku na honorář a naplňuje je mít možnost vidět radost a zájem v očích dětí.

Myslím si, že emitovat tento dotazník znovu těm samým respondentům, bylo by zajímavé podívat se na vývoj názorů.

Společnost o nadaných jedincích ví, rozličnými způsoby je podporuje v nejrůznějších zájmových institucích. Domnívám se však, že této skupině je stále věnována malá pozornost. Je třeba si uvědomit, že z těchto jedinců může vyrůst za příznivých okolností elita národa, která svoji zem bude schopna reprezentovat v mezinárodním měřítku.

Seznam použitých zdrojů

- BENESCH, H. *Encyklopedický atlas psychologie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-317-7
- CLARK, B. Deklarace práv nadaných dětí [online]. [cit. 2012-01-05]. Dostupné na WWW:<[http:// www.quido.cz/deklar.htm](http://www.quido.cz/deklar.htm)>
- ČAVOJSKÁ, M. A KOL., *Vyhledáváme rozumově nadané žáky*. Olomouc: Studio Trinity, 2010. ISBN 978-80-87000-42-7
- FOŘTÍKOVÁ, J. *Talent a nadání. Jejich rozvoj ve volném čase*. Praha: Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2009. ISBN 978-80-86784-75-5
- FREEMAN, J. [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné na WWW:<[http:// www.joanfreeman.com](http://www.joanfreeman.com)>
- GARDNER, H. *Dimenze myšlení*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-279-3
- HŘÍBKOVÁ, L. *Nadání a nadaní*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-1998-6
- KALHOUS, Z.; OBST, O. *Školní didaktika*. Olomouc: UP, 2001. ISBN 80-244-0217-3
- KOVÁŘOVÁ, R. KLUGOVÁ I., *Edukace nadaných dětí a žáků*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2009. ISBN 978-80-7368-430-3
- MACHŮ, E. *Nadaný žák*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3
- MACKINTOSH, N., J. *IQ a inteligence*. Praha: GRADA, 2000, ISBN 80-7169-948-9
- MONKS, F.,J.; YPENBURG I.,H. *Nadané dítě*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0445-5.
- PIAGET, J. *Psychologie inteligence*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-309-9
- PORTEŠOVÁ, Š., *Skryté nadání. Psychologická specifika nadaných žáků s dyslexií*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5014-3

RENZULLI, J.S., The three-ring conception of giftedness: a developmental model for creative productivity. In: STERNBERG, R.J., DAVIDSON, J.E. *conceptions of giftedness*. USA: Cambridge University Press, 1998. ISBN 0-521-26814-1

SEJVALOVÁ, J. *Definice a projevy nadaných žáků*. [online]. [cit. 2012-12-05]. Dostupné na WWW:<<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/17/definice-a-projevy-nadanych-zaku.html/>>

ŠENEKLOVÁ, J. a kol. *Práce s talentovanou mládeží: Sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Integrovaná střední škola polygrafická, 2008. ISBN 978-80-254-3376-8

ŠIMONÍK, O.; ŠKRABÁNKOVÁ, J.; ŠTÁVA, J. (Eds) *Učitel a nadaný žák: Sborník referátů z mezinárodního semináře*. Brno: PF MU.2008 ISBN 978-80-7392-054-8

TANNENBAUM, A.J., (1983), *Gifted children: Psychological and educational perspectives*. New York, MacMillan

Výzkumný ústav pedagogický: *Tvoříme individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka*. Praha: VÚP, ISBN 978-80-87000-28-1

Vedení mateřské školy 2002 Raabe, Praha 2002

Talent nezná hranic: Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Metody biofeedbacku v harmonickém rozvoji talentovaných dětí. Michaela Pakszysová Praha: NIDM 2010. ISBN 978-80-87449-04-2

Talent nezná hranic: Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Kolektiv. Praha: NIDM 2010. ISBN 978-80-87449-04-2

Zákony a vyhlášky

Zákon č. 561/2004 Sb. *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, ve znění platném k 1. 3. 2013.

Vyhláška č. 72/2005 Sb. *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*, ve znění platném k 1. 3. 2013.

Vyhláška č. 73/2005 Sb. *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*, ve znění platném k 1. 3. 2013.

Seznam příloh:

Tabulka č. 1 – Četnost podle pohlaví

Tabulka č. 2 – Četnost podle věku

Tabulka č. 3 – Četnost podle dosaženého vzdělání

Tabulka č. 4 – Četnost podle rodičovství

Příloha č. 1 – Dotazník

Přílohy:

Tabulka č. 1 četnost podle pohlaví

pohlaví	
muži	142
ženy	286
celkem	428

Tabulka č. 2 četnost podle věku

věkové kategorie	
do 18	58
19 - 30	147
31 - 45	118
46 a více	105
celkem	428

Tabulka č. 3 četnost podle dosaženého vzdělání

ukončené vzdělání	
bez maturity	112
středoškolské	190
vysokoškolské	126
celkem	428

Tabulka č. 4 četnost podle rodičovství

jste rodičem?	
rodič	236
bezdětný(á)	192
celkem	428

Příloha č. 1 Dotazník

Dobrý den, jmenuji se Jindřich Řeřábek a tento dotazník je součástí mé diplomové práce na téma Problematika podpory nadaných a talentovaných dětí a mládeže ve vzdělávacím procesu a zájmovém vzdělávání. Tímto způsobem chci zjistit jaké názorové klima je u vzorku společnosti o povědomí talentu a nadání. Pouze na otázka č. 4 je možné zaškrtnout více odpovědí, všechny ostatní lze zaškrtnout pouze jednou. Děkuji za vyplnění.

Pohlaví: ☐ Muž ☐ Žena	Ukončené vzdělání: ☐ Bez maturity ☐ Středoškolské ☐ Středoškolské s maturitou
Věkové kategorie ☐ Do 18 let ☐ 19 – 30 ☐ 31 – 45 ☐ 46 a více let	Jste rodičem? ☐ ANO ☐ NE

1) Která definice nadání je podle Vás ta nejlépe vystihující?

- Obecná schopnost přizpůsobení se novým životním podmínkám a úkolům
- Měřitelná kapacita, která se uplatňuje v testech inteligence
- Schopnost zobecnění, učení a řešení nových problémů
- Dle mého názoru žádná z těchto definicí tento pojem nevystihuje.

2) Myslíte si, že jsou nadanější:

- CHLAPCI

- DÍVKY
- Je to „půl na půl“
- Nemám vyhraněný názor

3) V případě, že byste měli nadané dítě, kterou variantu byste preferovali?

- Vložení širšího základu do dítěte, ze kterého se vytříbí směr, kterému se bude věnovat
- Ponechání nadání, aby se samo projevilo
- Specializace
- Nemám vyhraněný názor

3a) Pokud jste pro specializaci, tak od kterého roku věku dítěte:

- Mateřská škola (do 6 let)
- Mladší školní věk (7 – 11 let)
- Starší školní věk (12 – 15 let)
- Střední škola (do 19 let)

4) Může být talentované dítě zároveň diagnostikováno s postižením?

- Tělesné postižení
- Mentální postižení (např. autismus, dětská mozková obrna, ...)
- Zrakové postižení
- Sluchové postižení
- Postižení a nadání se navzájem vylučují
- Nemám vyhraněný názor

5) Myslíte si, že může být nadání určitým handicap výhodou oproti „obyčejnému“ člověku?

- ANO
- NE
- Nemám vyhraněný názor

6) Znáte firmu nebo nadaci, která podporuje nadané a talentované jedince?

- ANO
- NE

Pokud ANO, prosím uveďte její jméno a směr podpory

.....

7) Podle Vašeho názoru je v dnešní době příznivé prostředí pro vznik organizací, klubů, nebo kroužků volnočasových aktivit?

- Rozhodně ANO
- Spíše ANO
- Spíše NE
- Rozhodně NE
- Nemám vyhraněný názor

8) Jste toho názoru, že ve vašem městě/obci mají děti dostatečnou nabídku vhodných volnočasových aktivit rozvíjející nadání dětí?

- Rozhodně ANO
- Spíše ANO
- Spíše NE
- Rozhodně NE
- Nemám vyhraněný názor

9) Domníváte se, že podpora státu tzv. „chytrých mozků“ je dostatečná?

- Rozhodně ANO
- Spíše ANO
- Spíše NE
- Rozhodně NE

Nemám vyhraněný názor

Abstrakt

ŘEŘÁBEK, J. *Problematika podpory nadaných dětí a mládeže ve vzdělávacím procesu a zájmovém vzdělávání*. České Budějovice 2013. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce M. Kaplánek

Klíčová slova: inteligence, měření inteligence, nadání, typologie nadaných žáků, talent,

Práce se zabývá problematikou nadaných a talentovaných dětí v České republice, jak ve školních lavicích, tak také ve volném čase. Teoretická část charakterizuje inteligenci, její modely a způsoby měření. Dále také dává nahlédnout na vývoj vědy a společnosti v pohledu na nadané jedince. A možnosti, jak tyto talenty identifikovat, spolu s jejich dalším uplatněním ve společnosti.

Praktická část se věnuje průzkumu naší společnosti, z několika hledisek. Jaké jsou znalosti lidí o základních definicích, jaké jsou způsoby podpory talentovaného jedince a jaká postižení nebo omezení mohou souviset s nadáním. Dále zda nadání pro takového jedince není společensky omezující nebo zda je, podle názoru společnosti, podporováno úspěšnými firmami a především státem. Při vyhodnocení těchto hledisek byli respondenti rozděleni podle čtyř kritérií: pohlaví, věk, dosažené vzdělání, a zda jsou rodiči či nikoliv.

Abstract

ŘEŘÁBEK, J. *The Issue of Support for Gifted Children and Youths in the Educational Process and Interest Education.*

Key words: intelligence, measurement of intelligence, talent, types of gifted students, talent

The thesis deals with the gifted and talented children and young people in the Czech Republic; it concentrates on both their school life and their free time. The theoretical part describes the intelligence, the models and methods of its measurement. In addition, it provides the insight into the development of science and society perspective on talented individuals; on how it is possible to identify these talents with their position in the society.

The practical part draws attention to the research of community climate in several respects. What the basic knowledge of definitions is, the way of talented individuals are supported, possible handicaps or restrictions may be a gift, or whether the talent is not socially restrictive for an exceptional individual. The society opinion whether the talent is supported by successful companies and in particular by the state. For these terms, four criteria are used for respondents, such as: gender, age, education, and if they are parents or not.